

Het tactisch gebruik der Zware en Lichte Mitrailleurs bij de verdediging in den stellingoorlog.

DOOR

G. BLOKHUIS,

Eerste-Luitenant der Infanterie, Instructeur 1ste Stormschool.

Het is de bedoeling van deze beschouwing om, door een uitgewerkt voorbeeld, aangepast aan het terrein, aan te toonen op welke wijze de mitrailleurs in de stelling kunnen worden opgesteld en gebruikt. Meer in het bijzonder zal daarbij in oogenschouw worden genomen het terrein der 1ste Stormschool, voorstellende een gedeelte van een stelling.

Algemeene oorlogstoestand.

Blauwe troepen hebben een stelling ingericht met een algemeen be-
loop o.m. over: Pl. 4 straatweg 's-Gravenhage—Den Deijl—Leiden, langs
grintweg in N.W. richting naar Groenendaal, vandaar over *c* van Exer-
citiëveld, langs Oostelijke hoofdader naar pl. 98 Noordzeestrand (Zie
blad 's-Gravenhage 1:50.000 uitgave 1914).

Roode troepen hebben na vergeefsche aanvallen zich meer en meer
in het terrein vastgewerkt en liggen op afstanden, afwisselende tusschen
1000 en 200 M., tegenover de stelling van blauw.

Bijzondere oorlogstoestand (Blauw).

Door de 1ste Divisie is het 3600 M. breede divisievak Meyen Del
bezet. De grenzen van dit vak zijn: rechts: van *a* van Kanaal over *W*
van Wassenaar; links: het Noordzeestrand.

In dit vak zijn van rechts naar links de regimenten: Grenadiers,
Jagers en 15 R.I. naast elkander opgesteld in de 1200 M. breede regi-
ments-vakken: Waalsdorp (R.Gr.), Waterleiding (R.J.), Ruigenhoek
(15 R.I.). De scheidingslijnen R.J. zijn: rechts: van *n* van Vinkenbaan
naar *m* van Musschenberg en links: van *h* van 't Scheepje naar *k* van
Harstenhoek. In elk regimentvak zijn de bataljons achter elkander
opgesteld. Eén bataljon wacht, één reserve en één rust.

In elk regimentvak zijn de compagnieën van het wachtbataljon naast
elkander in 300 M. breede en ongeveer 400 M. diepe compagniesvakken
opgesteld (Strook der vóórcompagnieën).

De compagnieën van het reservebataljon zijn daarachter gegroepeerd
met twee compagnieën naast elkander in de strook der ondersteunings-
compagnieën en met twee compagnieën naast elkander in de strook der
reservecompagnieën, met dien verstande, dat die afdeelingen liggen
achter het dubbeltvak van de gelijk genummerde compagnieën van het
wachtbataljon, hetgeen een gemakkelijke aflossing bevordert.

De diepte van elk dezer strooken bedraagt $\pm$ 500 M.

De compagnieën van het rustbataljon worden in het terrein daarachter, zooveel de terreinsomstandigheden zulks toelaten, in rustkwartieren bijeengehouden. De terreinstrook ter diepte van ± 700 M. wordt ter verdediging ingericht.

De aflossing geschiedt door opschuiving van de bataljons naar voren.

Troepen voor aflossing der divisie alsmede de eventueele algemeene reserve: pro memorie.

Opstelling der Zware Mitrailleurs in het divisievak Meyen Del.

Bij de opstelling en indeeling der zware mitrailleurs zijn de volgende hoofdbeginselen in acht te nemen:

I. De mitrailleurs worden in de diepte geechelonneerd opgesteld en *alle* mitrailleurs, ook die van het reserve- en rustbataljon, nemen werkdadig deel aan de verdediging van de stelling.

II De D.C. dient een *algemeene mitrailleur-reserve* te zijner beschikking te hebben. Verondersteld wordt, dat hij daartoe twee mitrailleurpelotons uit de algemeene legerreserve te zijner beschikking krijgt.

Deze mitrailleurs worden gebruikt: voor het uitvoeren van speciale vuuropdrachten; ter versterking van de meest bedreigde deelen van de stelling en ter tijdelijke aanvulling van verliezen door de andere mitrailleurorganisaties geleden.

III. Daar de D.C. de eenige commandant is, die *in het divisievak* rechtstreeks de *taak tusschen artillerie en mitrailleurs* kan verdeelen, zullen door hem de noodige aanwijzingen voor deze samenwerking worden gegeven. De D.C. laat zich daartoe ter zijde staan door een divisie-mitrailleur-officier (D.M.O.).

IV. De R.C. zal, teneinde *in het regimentsvak* een goede vuurverdeling en afsluiting te verkrijgen, de aanwijzingen van den D.C. met nadere orders aanvullen en hierdoor de samenwerking van alle mitrailleurs in zijn vak bewerkstelligen. Hij laat zich daartoe ter zijde staan door een regimentsmitrailleur-officier (R.M.O.).

V. het M.P. van het wachtbataljon komt *ter beschikking van den B.C.* In verband met de groote zichtbaarheid van uit het voorterrein zullen deze mitrailleurs alleen vuren bij een aanval op het vak. Zij worden opgesteld in de strook der vóórcompagnieën. De R.C. (R.M.O.) zorgt voor de frontafsluiting op de grenzen van het regimentsvak.

VI. De M.P.'s van het reserve- en het rustbataljon worden meer achterwaarts opgesteld in de strooken der ondersteunings- en reservecompagnieën en ook nog daarachter. Zij zullen, door hun mindere zichtbaarheid vanuit het voorterrein, in de verschillende gevechtsfasen, door vuur over eigen troepen met directe of indirecte richting, op krachtige wijze tot de verdediging van de stelling bijdragen. *De D.C. (R.M.O.) geeft de noodige aanwijzingen* voor deze vuren, die hierna nader zullen worden omschreven. Bij doordringen van den vijand

in de stelling komen zij automatisch ter beschikking van den B.C. om tot de directe verdediging van het door hem bezette terrein mede te werken of een tegenaanval te steunen.

De vuren door de mitrailleurs af te geven kunnen in de volgende groepen worden ondergebracht.

a. *Mitrailleurstormvuur*; flankerend en frontaal, wordt gelegd op het vóórterrein, vanaf de voorste loopgraven van de tegenpartij tot onmiddellijk vóór eigen stelling. Met dit vuur behoeft niet de totale diepte en breedte van het niemandsland te worden bestreken, maar kan worden gerekend op steun der artillerie — indien voor het stormvuur beschikbaar — en kunnen de lichte mitrailleurs het onmiddellijk vóór de stelling gelegen terrein onder vuur nemen. Deze methode is noodzakelijk geworden, doordat de divisie geen voldoende artilleriemacht ter beschikking zal kunnen stellen voor directen steun der infanterie. De mitrailleurs zullen, zoo goed en zoo kwaad als het gaat, deze taak moeten overnemen.

Dit stormvuur is voor de mitrailleurs van het wachtbataljon steeds flankerend.

b. *Direct vernietigingsvuur*; flankerend en bij uitzondering frontaal, wordt afgegeven in de verschillende strooken van de stelling, ten einde een eventueel doorgedrongen vijand met direct vuur te bestrijden. Dit vuur wordt, waar noodig, door alle mitrailleurs afgegeven. Door samenwerking met infanterieafdeelingen zullen grendelstellingen worden gevormd, terwijl door daartoe aan te wijzen mitrailleurs van uit hun opstelling een tegenstoot van de eigen infanterie kan worden gesteund.

c. *Mitrailleur afsluitingsvuur* wordt afgegeven, ter bescherming van de eigen infanterie, bij het uitvoeren van een aanval of een kleine onderneming. Dit vuur wordt in den regel geleverd door de meer achterwaarts opgestelde mitrailleurs en geschiedt in samenwerking met de artillerie.

Bij de opstelling van de daartoe te bestemmen mitrailleurs is met deze opdracht rekening te houden. Een nadere regeling dient in het aanvalsbevel te worden vastgelegd.

d. *Mitrailleurstorendvuur* wordt afgegeven schuin of frontaal op stellingedeelten van de tegenpartij, waar men werkzaamheden, aflossingen, enz. wil bemoeilijken. Dit vuur wordt in den regel 's nachts afgegeven door de achterwaarts opgestelde mitrailleurs in samenwerking met de artillerie.

e. *Mitrailleurondersteuningsvuur* wordt afgegeven flankerend in nevenvakken teneinde een aanval aldaar te helpen afslaan. Dit vuur mag alleen worden afgegeven, wanneer het eigen vak niet wordt aangevallen.

f. *Mitrailleurluchtafweer*. Dit vuur wordt afgegeven door meer achterwaarts gelegen mitrailleurs, daarvoor speciaal aangewezen.

g. Vuur ter ondersteuning van meer georganiseerde tegenaanvallen uit te voeren door troepen van het rustbataljon. Dit vuur wordt afgegeven door de meer achterwaarts gelegen en daarvoor aangewezen mitrailleurs.

Is bij de opstelling van de zware mitrailleurs in het divisievak Meyen Del met de hiervoor vermelde hoofdbeginselen ten volle rekening gehouden, dan zijn voor de directe verdediging van elk regimentenvak 18 mitrailleurs ter beschikking.

Daarnaast zijn voor het geheele divisievak ter beschikking 2 mitrailleurpelotons (12 stuks) tot het uitvoeren van speciale vuuropdrachten, enz. Deze mitrailleurs treden in den regel in pelotonsverband op, terwijl plaatsing *in* een der regimentenvakken meestal noodig is, in verband met de betrekkelijk geringe dracht.

De D.M.O. wordt met het bevel over deze mitrailleurs belast. De vuuropdrachten vloeien voort uit de tactische omstandigheden.

Daar de opstelling en het gebruik van deze mitrailleurs in algemeenen zin gelijk zullen zijn aan die van de achterwaarts opgestelde mitrailleurs in de regimentenvakken, zal in dit opzicht aan de divisiemitrailleurs geen nadere beschouwing worden gewijd.

De mitrailleurs in de regimentenvakken worden naar de, in het vak aangetroffen, terreinsomstandigheden op de tactisch juiste wijze gegroepeerd, terwijl door de aanwijzingen van den D.C. een innige samenwerking met de artillerie wordt verkregen.

In het hieronder volgende zullen de opstelling en het gebruik van de mitrailleurs in het regimentenvak „Waalsdorp” nader worden uitgewerkt.

Opstelling en gebruik der zware mitrailleurs in het regimentenvak „Waalsdorp” (Zie bijlage I).

Het mitrailleurpeloton (de mitrailleurs 1 t/m 6) van het wachtbataljon komt ter beschikking van den commandant van dit bataljon. De mitrailleurs zijn in z. m. granaatvrije, flankementskazematten opgesteld op dusdanige punten, dat zij een maximale terreindiepte flankerend onder vuur kunnen nemen en gedekt zijn tegen frontaal inzicht en vuur. Teneinde zooveel mogelijk tegen ontijdige ontdekking en daardoor vernieling gevrijwaard te worden, zullen zij alleen op critieke oogenblikken, zoals bij een grooten aanval, vuren, dus stormvuur afgeven. Daarnaast kunnen de daartoe in aanmerking komende mitrailleurs hun vuur leggen vóór bewakings posten, bij een aanval op zoo'n post.

De B.C. houdt bij het vaststellen van de standplaatsen rekening met de opstelling der lichte mitrailleurs in de compagniesvakken, terwijl de R.M.O. — namens den R.C. — voor de wederzijdsche vuurafgifte in de nevenregimentenvakken zorg draagt (Mitrailleurs 2 en 6).

De pelotonscommandant regelt, naar aanleiding van de door hem

ontvangen orders, de meer gedetailleerde opstelling der sectiën en stukken en geeft waar noodig tactische en technische inlichtingen en aanwijzingen.

De R.C. geeft, rekening houdende met de opstellingsplaatsen der mitrailleurs van het wachtbataljon, aanwijzingen voor de opstelling en het gebruik der mitrailleurs van het reserve- en het rustbataljon. Hierbij wordt nauwkeurig vastgesteld onder welke omstandigheden en wanneer de betrokken B.C. de beschikking krijgen over alle of een gedeelte van hun mitrailleurs. Dit zal o.a. het geval zijn: voor den B.C. van het reservebataljon, wanneer de aanvaller in zijn strook doordringt en voor den B.C. van het rustbataljon, wanneer hij tot een tegenaanval moet overgaan.

De R.M.O. geeft namens den R.C., waar noodig tactische en technische inlichtingen en aanwijzingen.

Van het mitrailleurpeloton van het reservebataljon (mitrailleurs *a* t/m *f*) wordt één sectie (mitrailleurs *a* en *b*) aangewezen voor luchtafweer in samenwerking met eventueel aanwezige luchtdoel-artillerie.

Hierbij dienen t.a. van de mitrailleurs maatregelen te worden getroffen, dat vanuit de opstelling, of vanuit een reserveopstelling, voorzien van gewone affuit, vuur kan worden afgegeven op een doorgedrongen vijand in de nabijheid van den post.

De twee overige sectiën (mitrailleurs *c*, *d*, *e* en *f*) geven af: stormvuur op een terreinstrook voor de stelling; houden rekening met de mogelijkheid tot het geven van afsluitingsvuur vóór de eigen infanterie bij het uitvoeren van een kleine onderneming of een aanval op de tegenpartij; en regelen het vuur op een eventueel doorgedrongen vijand, waarbij samenwerking moet worden verkregen met nabij gelegen infanterieafdeelingen. De mitrailleurs *c* en *e* geven bovendien storend vuur af. De mitrailleur *f* brengt voorts ondersteuningsvuur in het naast gelegen regimentsvak.

Van het mitrailleurpeloton van het rustbataljon (mitrailleurs I t/m VI) worden twee sectiën (mitrailleurs I, II, III en IV) aangewezen voor afgifte van stormvuur op een terreinstrook voor de stelling.

De mitrailleurs III en IV geven af storend vuur, de mitrailleurs I, II, V en VI ondersteuningsvuur.

De mitrailleurs I en II regelen het vuur op een eventueel doorgedrongen vijand, een en ander in samenwerking met in de nabijheid opgestelde infanterieafdeelingen, terwijl de mitrailleurs III, IV, V en VI ter beschikking van den B.C. komen ingeval een tegenaanval plaats heeft.

De mitrailleurs V en VI zijn in de voorafgaande gevechtsfasen ter beschikking van den R.C. voor speciale vuropdrachten.

Resumeerende zullen de met een cijfer of een letter aangegeven mitrailleurs de door een liggend streepje vermelde vuren afgeven.

Cijfers of letters, aangevende de mitrailleurs.	Storm-vuur.	Afsluitingsvuur.	Luchtafweervuur.	Direct vernietigingsvuur.	Storendvuur.	Ondersteuningsvuur.	Vuur tot steun van den tegenaanval.
1	—	(—)					
2	—	(—)					
3	—	(—)					
4	—	(—)					
5	—	(—)					
6	—	(—)					
a			—	—			
b			—	—			
c	—	—		—	—		
d	—	—		—	—		
e	—	—		—	—		
f	—	—		—	—	—	
I	—			—		—	
II	—			—		—	
III	—				—		—
IV	—				—		—
V						—	—
IV						—	—

Zoodra door de betrokken commandanten de noodige bevelen en aanwijzingen ter plaatse zijn uitgegeven, worden de mitrailleuropstellingsplaatsen *ingericht*. De vuren worden in het terrein vastgelegd, de berekeningen gemaakt en alle gegevens op de kaart ingeschetst. De S.C. verzamelt de gegevens van zijn sectie, de pelotonscommandant van zijn peloton en de R.M.O. van het regiment.

De B.C. en R.C. brengen, waar noodig, wijzigingen of aanvullingen aan.

De D.C. ontvangt de gegevens van de regimenten, teneinde in overleg met den D.M.O. de vuren van de divisie mitrailleurs vast te leggen en waar noodig de samenwerking met de artillerie te verbeteren.

Door een en ander wordt een goede mitrailleurverdediging verkregen, terwijl door een juiste verdeling van de vuurstrooken een maximum rendement wordt verzekerd.

De mitrailleurs, eenmaal in hun opstellingsplaats opgesteld zijnde, blijven ter plaatse. Bij aflossing van het bataljon neemt het personeel van de pelotons de bediening en het materieel van elkander over, hetgeen vergemakkelijkt wordt door de op schrift en in kaart gebrachte gegevens. De dienst bij het stuk en in de sectie en de aflossingen gedurende de bezetting worden door den pelotonscommandant geregeld, zoonodig met gebruikmaking van infanterie handlangers.

Door de mitrailleurs in hun opstellingsplaats te laten wordt voorkomen: dat de gegevens telkenmale aan wijziging onderhevig zijn; dat de mitrailleurs opnieuw ingeschoten moeten worden als gevolg van hun verschillend karakter en dat de mitrailleurs niet ten allen tijde in staat zijn het vuur te openen.

Van alle mitrailleurs in het regimentvak „Waalsdorp” zullen een 6 tal mitrailleuropstellingsplaatsen nader bezien worden en wel de 6 opstellingsplaatsen, die op het terrein der 1ste Stormschool aanwezig zijn. De opstelling der overige mitrailleurs wordt gedacht op overeenkomstige wijze te zijn geregeld.

Opstelling der zware mitrailleurs op het terrein der 1ste Stormschool.
(Zie bijlage II).

Het terrein der 1ste Stormschool beslaat in de breedte een compagniesvak en in de veronderstelde stelling het vak van de 3de compagnie van het wachtbataljon van het R.Gr. De diepte van het terrein is grooter, zoodat het vóórgedeelte van de strook der ondersteuningscompagnieën ook nog daarin begrepen is.

De zware mitrailleurs, op het terrein der Stormschool opgesteld, zijn ondergebracht in de mitrailleuropstellingsplaatsen, die de namen dragen: Duikboot, Verdun, Leeuw, Sperwer en Tijger.

De opstellingsplaatsen hebben allen een overdekten schietstand met een gecamoufleerde schietsleuf, die door een op te trekken of neer te laten scherm kan worden geopend of gesloten. De Leeuw heeft bovendien een naar boven open opstellingsplaats voor luchtafweer.

In de overdekte opstellingsplaatsen zijn de mitrailleurs met affuit geplaatst op een houten T stuk voorzien van insnijdingen voor de grondplaten van de pooten der affuit, terwijl op het T stuk beugels zijn aangebracht, waaraan de pooten met riemen of touwen bevestigd kunnen worden. Ten overvloede worden de pooten aan de uiteinden met zandzakken bezwaard, waardoor bij den achterpoot tevens een zitplaats voor den schutter wordt gevormd. Door een en ander is het trillen van de affuit bij het vuren volkomen uitgesloten.

In de nabijheid bevindt zich een scherfvrij, zoo mogelijk granaat- en gasvrij, onderkomen voor de bediening van het stuk en de eventueele aangewezen beveiligende geweeergroep. De wijze van uitvoering is afhankelijk van de terreinsomstandigheden, de beschikbare bouwmaterialen en of men al dan niet gedekt tegen het vijandelijk vuur heeft kunnen werken. Reserveopstellingsplaatsen zijn niet aanwezig, maar worden verondersteld te zijn gemaakt.

In de opstellingsplaatsen of in het bijbehorende onderkomen is het navolgende materieel aanwezig: mitrailleur met affuit, verwisselstukken en gereedschappen, waterbussen, olie, vet, *zeepsop*, *soda en natriumthiosulfaat* (tegen gas), zandzakken, pioniermaterieel, telefoonmaterieel, optische seinmiddelen, schermen voor mondingsvuur, dagvoorraad munitie en nooddrantsen munitie.

Al dat materieel is ingeschreven in een register van materieel ten einde het overgeven bij aflossingen te vergemakkelijken. In een map treft men verder aan al die stukken, die voor een vlotte aflossing van belang zijn en den opvolger in staat stellen zich ten allen tijde geheel op de hoogte te stellen van de opdracht, die door hem moet worden uitgevoerd.

De map bevat:

1. Lijst van het materieel in de opstellingsplaats aanwezig.
2. Terreinkaart met opstelling eigen troepen in de naaste omgeving, tevens gevechtskaart, waarop ingeschetst de af te geven vuren.
3. Vuuropdrachten met berekeningen en orders voor de vuren.
4. Uitgevoerde vuren met verschoten munitieën en vermoedelijke uitkomsten.
5. Alle bijzonderheden zooals: karakter mitrailleur, telefonische verbindingen, munitieaanvullingsplaats, waar en wanneer munitieverantwoording in te geven en aan te vragen, enz., enz.

De terreinkaart tevens gevechtskaart (Zie bijlage II) geeft weer de verzamelde kaarten van de 6 hiervoor genoemde mitrailleuropstellingsplaatsen. Teneinde de overzichtelijkheid niet te schaden, zijn de infanterieopstellingsplaatsen, op het terrein aanwezig, weggelaten en is alleen aangegeven de lijn der voorste loopgraven in de strook der vóórcompagnieën.

De vuuropdrachten met berekeningen en orders voor de vuren zullen voor de opstellingsplaatsen verschillend zijn. Zij zijn echter in een hierna te behandelen algemeenen vorm te gieten, zoodat de stuksecommandant slechts de voor zijn opstelling geldende opdrachten met berekeningen heeft in te vullen.

De in den algemeenen vorm tusschen haakjes gestelde cijfers en letters verwijzen naar de kolommen van den verzamelstaat van de 6 mitrailleurs (zie bijlage III). In dezen verzamelstaat is dus oogenblikkelijk te lezen welke opdrachten door de verschillende mitrailleurs zijn uit te voeren.

Algemeene vorm:

Zware Mitrailleuropstellingplaats: (1) no. (2).

Opstelling Mitrailleur. Mitrailleur no. (3), Affuit no. (4).

De affuitpooten in den stand: (5), en rustende in de insnijdingen in de tafel of het T stuk. Bij het plaatsen van den mitrailleur op de affuit, eerst de binnenstelschroef en buitenstelschroef geheel indraaien tot beiden vlak op het stelschroefdraagstuk rusten, daarna de achterste verbindingsnok met de vork van de binnenstelschroef verbinden en vervolgens het handwiel naar links draaien en wel (6) heele slagen en daarna linkerpun in: (7). Nu moet het wapen horizontaal staan.

Algemeene richtingslijn: Vizierlijn gericht op: (A).

(8) schuifstuk: (9). kompasstand: (10).

Rechteruiterste grens: Vizierlijn gericht op: (B).

Linkerschuifstuk: (11). Kompasstand: (12).

Linkeruiterste grens: Vizierlijn gericht op: (C).

Rechterschuifstuk: (13). Kompasstand: (14).

Vuursector: (15) = (16) ‰

Telefonische verbinding met: (17).

Orders voor de af te geven vuren.

Stormvuur: Vizier: (18). Doel: Terreinstrook: (D).

Rechtergrens: Linkerschuifstuk: (19). Linkergrens: Rechterschuifstuk (20).

Handwiel van uit horizontalen stand (21) slagen naar rechts, linkerpin: (22), rechterpin: (23).

Duurvuur 1 band, daarna per minuut 1 band gedurende 3 minuten, vervolgens nadere orders afwachten.

Storendvuur: Vizier: (24). Doel: Terreinstrook: (E).

Rechtergrens: Linkerschuifstuk: (25). Linkergrens: Rechterschuifstuk: (26). Handwiel van uit horizontalen stand (27) slagen naar rechts, linkerpin: (28), rechterpin: (29). Puntvuur. Per etmaal 1500 patronen. Nachtelijk vuur.

Direct vernietigingsvuur op doorgedrongen vijand: Vizier: Standvizier. Doel: Alle zichtbare doelen in den vuursector op kleinere afstanden dan 100 M. Hierbij te voren nauwkeurig vaststellen, dat het te bevuren doel tegenpartij is. Vuren zoolang het doel zichtbaar is. Nooddrantsen munitie aanbreken.

Afsluitingsvuur: ondersteuning tegenstoot. Wordt geregeld in het aanvalsbevel en naar aanleiding daarvan vastgesteld.

Afsluitingsvuur vóór bewakingsposten en in de stelling: Vizier: Standvizier. Rechtergrens: Linkerschuifstuk: (30). Linkergrens: Rechterschuifstuk: (31). Handwiel vanuit horizontale stand (32) slagen naar rechts, linkerpin: (33), rechterpin: (34).

Bij het ontbreken van goede richtpunten voor de algemeene richtingslijn en uiterste grenzen, hetgeen in werkelijkheid veelal het geval zal zijn, worden deze vervangen door merkpalen in het terrein of door de lijnen in den schietstand vast te leggen.

De overige gegevens in de map spreken voor zich.

Door toepassing van de hiervoor omschreven methode worden de voordeelen van een vaste opstelling in het verdedigend gevecht ten volle benut. Door een en ander kan het vuur onder alle omstandigheden snel geopend worden, ook al kan men door duisternis, mist of rook het te bevuren doel niet zien. Wordt niet gevuurd, dan staat de mitrailleur steeds in de stormvuropstelling gereed, terwijl de schietsleuf gesloten is. In de onmiddellijke nabijheid van de reserveopstellings-

plaats „Leeuw” bevindt zich de opstellingsplaats voor luchtafweer. De luchtafweeraffuit is gemonteerd op een driehoekigen verhoogden bak op geringen afstand omgeven door een bank, zoodat in staande houding, zoowel omhoog als in nagenoeg verticale richting, gevraagd kan worden. De gewone affuit staat in de reserve opstellingsplaats gereed, zoodat door den mitrailleur van de luchtafweeraffuit af te nemen en te plaatsen op de gewone affuit, oogenblikkelijk gevraagd kan worden op een vijand die in de nabijheid van de opstellingsplaats is doorgedrongen:

De orders voor den mitrailleur in de luchtafweeropstelling kunnen eenvoudig zijn en worden niet speciaal, vermeld.

Bij het vaststellen van de vizieren, enz. wordt rekening gehouden met het speciale karakter van elken mitrailleur.

Uit den aard der zaak zullen de opdrachten der overige mitrailleurs in het regimentsvak, of waar ook, in vorm anders, in wezen hetzelfde zijn.

Bij het begin van den stellingoorlog zal men aanvangen met een grondslag te leggen voor de later meer en meer te verbeteren gegevens.

De sectiecommandant zal de verantwoordelijkheid dragen over de twee stukken van zijn sectie. Liggen de stukken voor een goede verbinding te ver uiteen, dan zal hij zich in den regel bevinden bij het stuk, dat de belangrijkste opdracht heeft uit te voeren.

Het tactisch gebruik der Lichte mitrailleurs in den stellingoorlog.

De infanterietactiek zal nog in meerdere mate, dan zulks door de zware mitrailleurs het geval is, beheerscht worden door het tactisch gebruik der lichte mitrailleurs.

Daar de Lt.M. het hoofdwapen der infanterie is, zal de plaatsing der groepen in het terrein ondergeschikt worden gemaakt aan een oordeelkundige opstelling der Lt.M.'s.

Bij deze opstelling zal in de allereerste plaats gestreefd worden naar een goede frontafsluiting op de korte afstanden in het vóórterrein. Dit wordt bereikt door de Lt.M.'s in de bewakingsposten en voorste terreinstrook zoodanig te plaatsen, dat zij het geheele front flankerend bestrijken. Hierbij wordt rekening gehouden met de vuurafsluiting verkregen door eventueel in het vak opgestelde Zw. M.'s.

De Lt. M.'s meer achterwaarts opgesteld, zullen zoo mogelijk flankerend tusschen de open gebleven frontgedeelten doorvuren en overigens door flankerende vuurafgifte zorgen voor een algeheele vuurafsluiting in het door hen bezette terrein. Bij de keuze van de opstellingsplaats der Lt. M.'s streve men er tevens naar, dat bij vernietiging van mitrailleurs de overigen de vuurtaak kunnen overnemen.

De mitrailleurs worden in het algemeen geplaatst in steunpunten, door hindernissen omgeven. De infanterie met hare mitrailleurs is dus niet meer opgesteld in aaneensluitende loopgraven, maar bevindt zich in

een samenstel van steunpunten, die, in schijnbare wanorde op het terrein verspreid liggende, in werkelijkheid op de tactisch juiste plaatsen in onderling logisch verband zijn aangelegd, zoodat zij elkander door flankerend vuur der mitrailleurs en door frontaal en flankerend vuur der infanterieschutters kunnen steunen. Deze verspreide opstelling heeft de volgende groote voordeelen:

De kleine steunpunten zijn beter te camoufleren, waardoor verkenning bemoeilijkt wordt;

De vijandelijke artillerie moet het geheele terrein met projectielen dicht bestrooien, terwijl ook dan nog de mogelijkheid bestaat, dat vele groepen aan dit vuur ontsnappen en, mits vastberaden, een aanval kunnen afslaan.

De verdediging in de diepte is beter mogelijk, daar meer achterwaarts opgestelde mitrailleurs tusschen de openingen door kunnen vuren;

De gelegenheid tot flankerende vuurafgifte wordt vergroot;

Het plaatselijk doordringen heeft geen oprollen der stelling tengevolge, maar brengt de tegenpartij in de omstandigheid, dat zij meer en meer in de stelling vastloopt en van alle kanten flankerend bevuurd kan worden.

In de steunpunten zijn de mitrailleurs geplaatst in een open of overdekte schietstand. De standplaats der infanterieschutters wordt afhankelijk gesteld van de opstelling der Lt.M.'s., met dien verstande, dat de infanterieschutters in de allereerste plaats dáár vuur brengen, waar de mitrailleur dit bij voorkeur niet zal doen, te weten meer in het bijzonder in front van de opstelling zelf. De manschappen van de mitrailleurgroep zullen uit den aard der zaak in de onmiddellijke nabijheid van den mitrailleur zijn opgesteld, terwijl de manschappen der geweeergroepen hen naar behoefte versterken, door de te bezetten vuurlijn te verlengen of opengebleven terreinstrooken te bevuren, waarbij de opstellingsplaatsen zoodanig zijn te kiezen, dat zij dekking bieden aan de opstellingsplaatsen der Zw. M.'s., infanteriegeschut, bommenwerpers, enz., voorzover deze aan een infanteriedekking behoefte hebben.

De grondbeginselen, die voor de opstelling der Lt. M.'s gelden, zullen in alle compagniesvakken van een stelling nagenoeg dezelfde zijn, terwijl de vuuropdracht, naar mate van de toegewezen taak, verschillend zal zijn.

Met de beschouwing van een enkel compagniesvak in de strook der vóórste compagnieën zal dus volstaan kunnen worden.

In de veronderstelde stelling wordt het terrein der 1ste Stormschool, uitgezonderd het achterste terreingedeelte, bezet door de 3de Compagnie van het wachtbataljon R. Gr.

De opstelling en het gebruik der lichte mitrailleurs op het terrein der 1ste Stormschool. (Zie schets bijlage IV).

De compagniescommandant zal, aan de hand van het verdedigingsbevel van den B.C., uitgebreide orders geven voor het in staat van verdediging brengen van het aan hem toegewezen vak.

In het algemeen zal de C.C. alle Lt.M.'s ten volle ter beschikking hebben.

De compagnie wordt opgesteld met twee vóórsectiën en twee ondersteuningssectiën. De aflossing geschiedt door verschuiven naar voren.

De vóórsectiën bezetten de bewakingsposten en de voorste loopgraaf, welke bij een langdurige bezetting door onderlinge verbinding van de steunpunten ontstaat. De ondersteuningssectiën bezetten het meer achterwaarts gelegen terrein.

De vóórsectiën leveren de bezetting van de bewakingsposten „Kijkuit” (a), „Opgelet” (b) en „Wakker” (c), respectievelijk bezet door een mitrailleurgroep, een geweergroep en een mitrailleurgroep.

De voorste loopgraaf wordt bezet door de resterende groepen der twee sectiën, zijnde 2 mitrailleurgroepen en 3 geweergroepen. De mitrailleuropstellingsplaatsen zijn genaamd: „Oranjestraat” (d) en „Nederland” (e). De groepen kunnen in de schuilplaatsen in de nabijheid dekking vinden.

De geweergroepen bevinden zich in „Vossegat” (f), „Welgelegen” (g) en „Zeestraat” (h). Mocht de tegenpartij de voorste loopgraaf bij verrassing nemen dan stellen de groepen uit „Vossegat” en „Welgelegen” zich in de verdubbelingsloopgraaf op, die in de nabijheid van de schuilplaats is ingericht. De rechter ondersteuningssectie plaatst de mitrailleurgroepen in de „Arend” (i) en de „Gier” (j). De geweergroepen worden opgesteld in de „Leeuw” (k) en de „Marter” (l).

De linkerondersteuningssectie plaatst de mitrailleurgroepen in de „Valk” (m) en de „Havik” (n). De geweergroepen worden opgesteld in de „Coen” (o) en de „Wolf” (p). De geweergroepen bezetten naar behoefte de opstellingsplaatsen in de nabijheid van de schuilplaats en vormen met de mitrailleurs een grendelstelling.

De C.C. bevindt zich met zijn commandogroep in de compagniescommandopost (ep. 3) voorzien van een uitkijktoren.

De schuilplaatsen voor de groepen zijn scherfvrij of granaatvrij. De mitrailleur kan zoo noodig bij het voorbereidend artillerievuur tijdelijk in de schuilplaats worden geborgen.

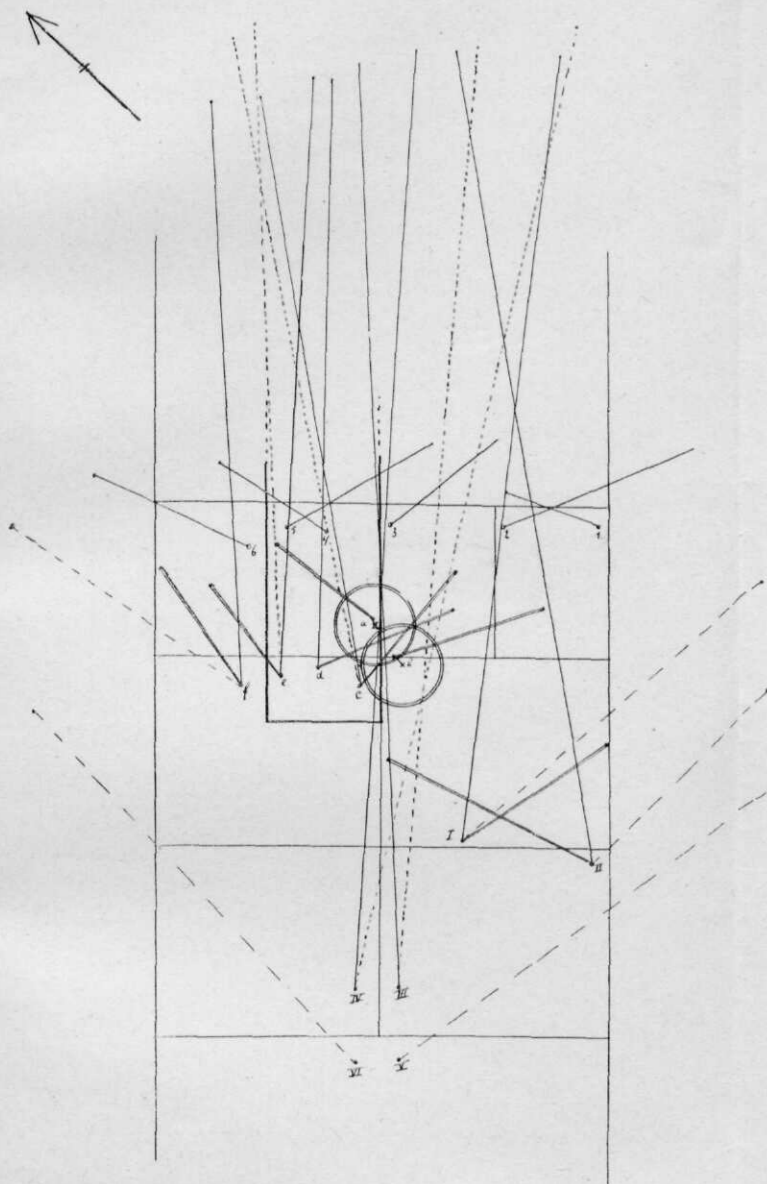
Teneinde het vuur van de lichte mitrailleur zoo goed mogelijk te doen zijn, wordt de affuit geplaatst op een houten **T** stuk, voorzien van gaten voor de pooten.

In de opstellingsplaats is verder aanwezig een map, inhoudende een terreinkaart en orders voor de vuren. Daar het vuur steeds met directe richting en op korten afstand wordt afgegeven, kunnen de orders eenvoudig zijn.

In de orders zal vermeld worden: de algemeene richtingslijn, tevens stormvuurlijn voor de voorste mitrailleurs; de uiterste rechter- en linkergrens; de bij de vizierlijnen behorende kompasstanden; en de vuursectoren in duizendsten.

De verzamelstaat van de 8 mitrailleuropstellingsplaatsen zal er

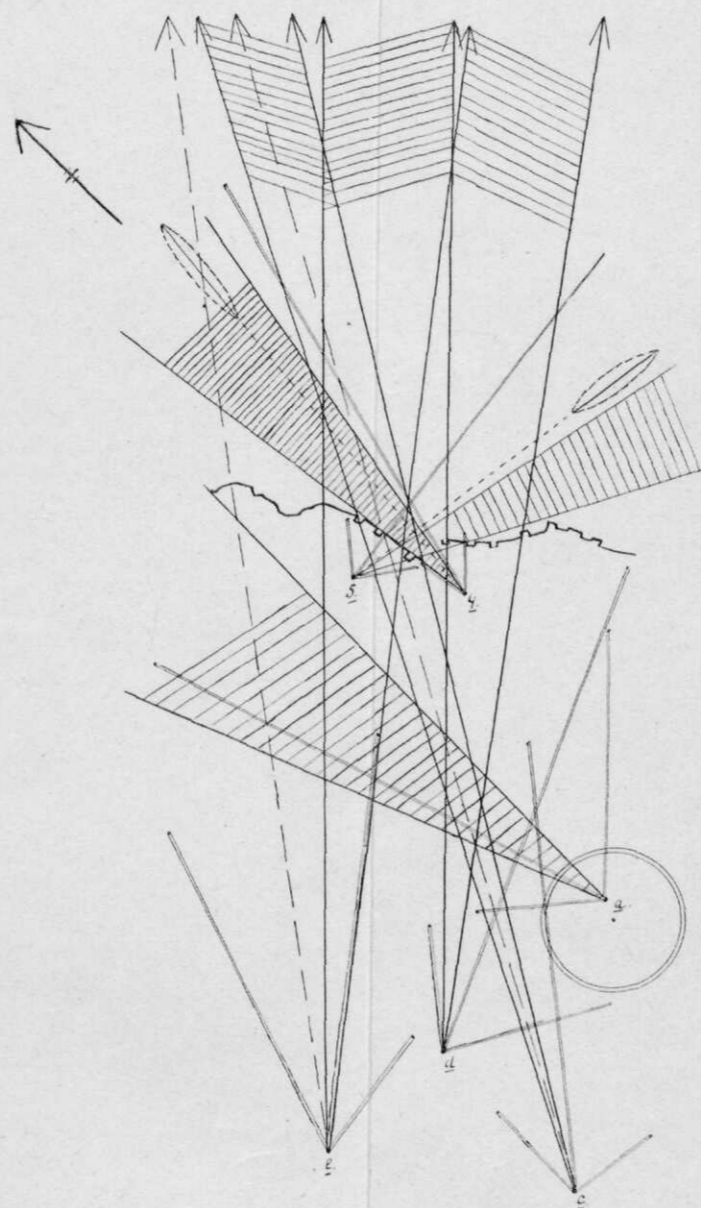
Regimentsvak „Waalsdorp” met opstelling der zware mitrailleurs.

VERKLARING DER TEEKENS:

- Opstellingsplaats mitrailleur.
- Richting stormvuur.
- " storendvuur.
- - - " ondersteuningsvuur.
- " vuur op doorgedrongen vijand.
- ⊕ Luchtafweervuur.

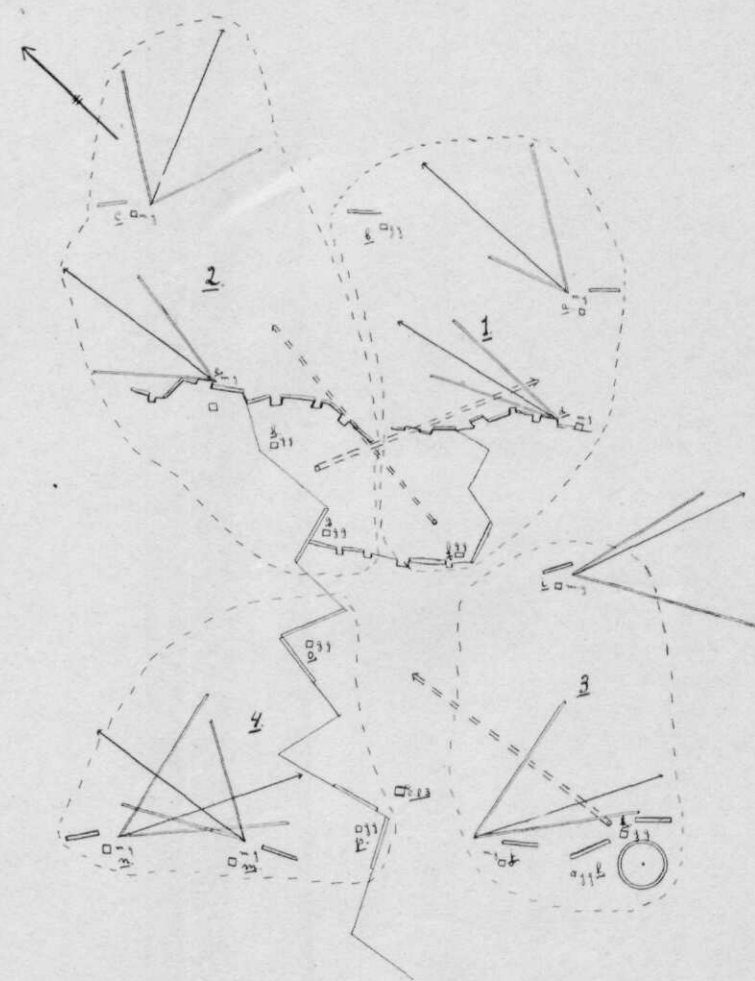
Terrein „1ste Stormschool” met opstelling der zware mitrailleurs.

VERKLARING DER TEEKENS:

- Algemeene richting, rechter- en linker uiterste grens.
- Stormvuur **buiten**, afsluitingsvuur **in** de stelling.
- Vuur vóór bewakingsposten.
- - - Storendvuur.
- ⊕ Luchtafweervuur.

Terrein „1ste Stormschool” met opstelling der lichte mitrailleurs.

VERKLARING DER TEEKENS:

- Algemeene richting van het vuur.
- Uiterste grenzen.
- « - - - - - Algem. richting van het vuur der zware mitrailleurs.
- Schuilplaatsen.
- - - - - Grenzen terreinverdeeling der sectiën.
- g. g. Geweergroep.
- m. g. Mitrailleurgroep.
- Opstellingsplaatsen infanterieschutters.

VERZAMELSTAAT VUURGEGEVENS ZWARE MITRAILLEURS.

BIJLAGE III.

Naam Mitrailleur- opstellingsplaats.	No. opstellings- plaats.	No. mitrailleur.	No. affuit.	Affuitstand.	Horizontale stand mitr.		Algemeene richtingslijn.			Uiterste rechttergrens.		Uiterste linktergrens.		Vuursector.		Telefonische verbinding met	Stormvuur.						Storend vuur.						Afsluitingsvuur.				
					Slagen handw.	Linker pin.	R. of L. schuifstuk.	Schui- stuk.	Kompas- stand.	Linker schuifstuk.	Kompas- stand.	Rechter schuifstuk.	Kompas- stand.	° ' "	0/00		Vizier.	Linker schuifstuk.	Rechter schuifstuk.	Slagen handw.	Linker pin.	Rechter pin.	Vizier.	Linker schuifstuk.	Rechter schuifstuk.	Slagen handw.	Linker pin.	Rechter pin.	Linker schuifstuk.	Rechter schuifstuk.	Slagen handw.	Linker pin.	Rechter pin.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
Duikboot	5	65	25	0-10	7	13	R.	8/35	48-00	50/50	41-25	14/30	54-50	75°40'51"	1325	Bew. post Kijkuit via C. C. 3 en B. C.	Stand	51/90	6/00	0	17	23	—	—	—	—	—	—	56/20	—	0	11	—
Verdun	4	66	26	0-10	7	25	R.	5/50	58-75	52/10	57-25	10/00	0-25	34°17'9"	600	Bew. post Wakker via C. C. 3 en B. C.	Stand	55/00	10/00	0	14	23	—	—	—	—	—	—	56/00	—	0	10	—
Leeuw. Res. opst. pl. Draak	a d	120 123	75 78	0-10 0-16.6	7 7	23 32	R. L.	10/50 59/15	2-50 51-75	48/60 52/55	54-50 45-00	17/10 13/10	8-50 54-25	97°8'34" 52°51'27"	1700 925	B. C. B. C.	— 500	— 60/45	— 12/80	— 0	— 28	— —	— —	— —	— —	— —	56/75	12/50	0	23	—		
Sperwer	e	124	79	0-10	7	19	L.	55/25	53-75	50/30	48-50	13/75	61-25	72°51'27"	1275	B. C.	500	55/25	8/10	0	9	—	1300	58/80	—	1	8	—	—	—	—	—	
Tijger	c	122	77	0-10	7	25	R.	8/00	54-50	52/90	50-25	13/10	59-75	54°17'8"	950	B. C.	500	58/70	10/15	0	16	—	1500	58/40	—	1	9	—	—	—	—	—	

	A	B	C	D	E
	Richtlijn algemeene richtingslijn.	Richtlijn uiterste rechttergrens.	Richtlijn uiterste linktergrens.	Doel stormvuur.	Doel storend vuur.
Duikboot	Tweepoot telef. paal links van Kijkuit.	Rechter electr. spoomast van dubbel mastenstel.	2de telef. paal links van tweepoot telef. paal op hoogte.	Tusschen Kijkuit en voorste loopgraaf.	—
Verdun	Linker zijkant zijweer 5.	Merkpaal wit.	Merkpaal wit.	Tusschen heuvel rechts van Wakker en voorste loopgraaf.	—
Leeuw	Telef. paal vóór loods 7.	3de telef. paal rechts van tweepoot telef. paal.	Rechterkant torentje bij waterleiding in het kamp.	—	—
Draak	Rechterkant bovenbetonblok C. P.	Dubbele telef. paal naast mast electr. sp.	Merkpaal wit.	Vóór voorste loopgraaf tegen heuvelrand rechts.	—
Sperwer	Tweepoot telef. paal op hoogte.	2de mast rechts van dubbel mastenstel electr. spoor.	Tweepoot telef. paal in de vlakke.	Vóór voorste loopgraaf rechts van Konijnenbosch.	Naderingsloopgraaf links van huisje y.
Tijger	Tweepoot telef. paal tusschen Verdun en Kijkuit.	Dubbele telef. paal naast seinpaal electr. spoor.	Merkpaal wit.	Vóór voorste loopgraaf in en vóór Konijnenbosch.	Terreinplooi rechts van boschje x.

VERZAMELSTAAT VUURGEGEVENS LICHT MITRAILLEURS.

Naam mitrailleur opstellingsplaats.	Letter van de Opst. plaats.	Kompas- stand Alg. R. L.	Kompas- stand R. grens.	Kompas- stand L. grens.	Rechter vuursector in ‰.	Linker vuursector in ‰.	Totale vuursector in ‰.
1	2	3	4	5	6	7	8
Kijkuit	a.	0—00	57—75	3—75	525	375	900
Wakker	c.	52—25	44—50	57—25	775	500	1275
Oranjestraat . . .	d.	2—25	0—00	4—25	225	200	425
Nederland	e.	1—50	61—50	6—75	300	525	825
Arend	i.	43—25	36—25	44—75	700	150	850
Gier	j.	42—25	40—50	49—25	175	700	875
Valk	m.	2—25	57—50	4—25	775	200	975
Havik	n.	42—25	39—00	50—00	325	775	1100

Naam mitrailleur opstellingsplaats.	Algemeene richtingslijn. Vizierlijn gericht op:	Rechtergrens. Vizierlijn gericht op:	Linkergrens. Vizierlijn gericht op:
Kijkuit	Merkpaal op 300 M.	Tweepoot telefoonpaal.	Steenen muur voor „Opgelet”.
Wakker	Vlaggestok op hoogte.	Kolf vast tegen zijkant.	Telefoonpaal boven Konij- nenbosch.
Oranjestraat . . .	Telefoonpaal recht vooruit.	Ruige boom bij Wakker.	Kolf vast tegen zijkant.
Nederland	Merkpaal op 500 M.	Merkpaal wit.	Zijweer op 200 M.
Arend	Bord „Verboden Toegang”.	Telefoonpaal rechts.	Dubbele mast electr. spoor.
Gier	Dubbele telefoonpaal.	Struikje links van Leeuw.	Merkpaal rood.
Valk	Merkpaal op 300 M.	Merkpaal rood.	Vlaggestok op hoogte.
Havik	Merkpaal op 500 M.	Kolf vast tegen zijkant.	Kolf vast tegen zijkant.

kunnen uitzien als in bijlage V is aangegeven. Hieruit volgt op welke wijze de orders in elke map zijn ingevuld.

De terreinkaart bevat de algemeene richtingslijn, uiterste grenzen en de plaatsing der troepen in de omgeving.

De verzamelkaart van de 8 opstellingsplaatsen zal er uitzien als in bijlage IV reeds is aangegeven. Bij niet vuren staat de mitrailleur, indien in den schietstand, steeds in de stormvuurstelling gereed. Bij nacht en slecht zicht staat de mitrailleur steeds in den schietstand in de stormvuurstelling gereed, zoodat het vuur op een enkel teeken kan worden geopend.

Bij de meer achterwaarts opgestelde mitrailleurs is nauwkeurig in de orders vast te leggen, dat alleen mag worden gevuurd op doelen, waarvan vaststaat, dat zij tegenpartij zijn en dat het vuur zoodanig moet worden gelegd, dat de eigen naburige troepen daarvan geen hinder ondervinden.

De afstanden van 500 en 300 M. worden in de schootsrichting vastgelegd.

Op deze wijze ingericht, zal ook het vuur der lichte mitrailleurs het maximum rendement opleveren en zal bij aflossing enz. de opvolger een duidelijk overzicht krijgen van de wijze, waarop de verdediging is vastgesteld.

De opstelling van de groepen der ondersteuningssectiën en de vuurrichtingen der mitrailleurs, zooals deze hierboven zijn aangegeven, zijn niet in overeenstemming met den werkelijken toestand op het terrein der 1ste Stormschool.

---

opmaken uit punt 28. Aangezien in den rechter galop de rechterbeenen van het paard voorgrijpen ten opzichte van de linker, moet de ruiter, om in overeenstemming te zijn en te blijven met de beweging van den galop, zijn heupen een weinig schuin plaatsen, waardoor als 't ware eenigszins front wordt gemaakt naar den linkerschouder van het paard.

De binnen(rechter) heup maakt daarbij in den rechter galop een draaiende beweging naar het linkeroor (om de gedachte te bepalen) van het paard. Om dit gevoel aan den ruiter te leeren is het goed hem in de manége niet naar binnen te laten zien, maar naar de zijde van het beschoot. Zoo zittende worden alle voorwaarden vervuld voor de juiste hulpen voor het aangaan in en onderhouden van den galop, te weten: de buitenkuit kan gemakkelijker wat teruggelegd worden, de ruiter belast meer zijn buitenzitbeen, de binnenknie wordt beter tegen het zadel gedrukt, de binnenhand brengt bij elken galopsprong taktmatig het gewicht meer op den buitenschouder, terwijl de buitenhand door het iets terugnemen van den buitenschouder, gemakkelijk de directe teugelaanhouding zoo noodig kan doen. De binnenhand nadert dus *niet* het lichaam zooals punt 30 aangeeft. Militaire ruiters zondigen in den *rechtergalop* veel tegen deze wijze van zitten, omdat door het veel rijden met de teugels in de linkerhand, alsmede door het links rijden naast colonnes of bespanningen velen geneigd zijn de rechterheup terug te houden, waardoor het rechterzitbeen, voortdurend meer belast wordt dan het linker. Hiertegen wordt in het Voorschrift gewaarschuwd in Punt 223.

Punt 31 geeft weder aan, dat ook in den galop de ruiter met het zitvlak het zadel verlaat. Dit moet niet zoo zijn. Ook om deze fout te bestrijden dienen de gymnastische oefeningen.

Punt 35 maakt onderscheid tusschen „den zit” en „den zit in engeren zin”. Hierbij is eenigszins afgeweken van de meer gebruikelijke onderscheiding tusschen zit en houding. In punt 72 wordt eveneens „zit” genoemd wat men meestal verstaat onder „houding”.

Het Voorschrift is echter niet consequent, want in de punten 176 en 206 wordt weer gesproken over „houding” en „zit en houding”. Dit doet afbreuk aan de duidelijkheid.

Punt 51. Volledigheidshalve zoude hier aan toegevoegd kunnen worden, dat de hulpen op de *juiste plaats* (voor teugelhulpen wordt dit soms in de *juiste richting*) gegeven moeten worden.

Punt 52 en volgende: *Beenhulpen*.

Wat de redactie voor de „tegenhoudende beenhulp” en de „steunende beenhulp” aangaat, hiertusschen zie ik geen verschil, maar bovendien zou ik deze wijze van doen niet als een aparte beenhulp willen omschrijven, doch de zaak breder willen opvatten, wat m.i. aan de duidelijkheid ten goede komt. Daartoe moeten wij het er eerst over eens zijn, dat wanneer een hulp gegeven wordt, hetzij links of rechts van het paard, hetzij voor of achter, deze hulp steeds gecontroleerd

moet worden door een andere hulp, die de tegenovergestelde werking heeft, omdat zelfs de beste ruiter niet in staat is steeds en onder alle omstandigheden zijn hulpen juist af te meten, al was het alleen maar door de omstandigheid, dat wij zitten op een levend wezen, dat niet steeds en elken dag op dezelfde wijze op de hulpen ingaat. Zie punt 70 laatste zinsnede. B.v. wanneer de teugels inwerken, moeten de beenen klaar zijn *om als het noodig is* een te groote inwerking van de teugels te controleeren, en omgekeerd. Geeft men een hulp met één teugel, dan moet de andere teugel controleeren; werkt één been in, dan moet het andere been klaar zijn om een eventueele te groote uitwerking van de oorspronkelijke hulp weer op te heffen, te steunen, de achterhand tegen te houden, hoe men het noemen wil.

De werking van de kuit van den ruiter in het laatste geval is dus niet anders als de in punt 56 genoemde „zijwaartsche beenhulp”, ook wel „éénzijdige kuitdruk” genoemd. (Ik spreek gaarne van de *kuit* van den ruiter, omdat daardoor dikwijls verwarring voorkomen wordt of men het been van den ruiter dan wel van het paard bedoelt.)

Zoo opgevat houden wij dus alleen over, den „éénzijdige kuitdruk”, waarmede dus de achterhand wordt omgezet, dan wel een te veel uitzwaaien wordt belet.

Daarbij dient nog opgemerkt, dat, werkt men op een paard in met één kuit, elk paard, dat heeft leeren opschieten voor beide kuiten, harder zal gaan. Om het paard er toe te brengen voor den éénzijdigen kuitdruk de achterhand te verplaatsen is het dus noodig, dat met de teugels een aanwijzing wordt gegeven, dat het niet harder moet gaan. Eerst dan komt de eenzijdige kuitdruk (zijwaartsche beenhulp) tot zijn recht.

Alle beenhulpen moeten gegeven worden in den takt van de beweging. Het afzonderlijk begrip „taktmatige beenhulpen” kan hierdoor vervallen en daarmede het vooral in de Artillerie veel verbreide *verkeerde begrip*, dat *steeds taktmatig aangedreven* moet worden. Er moet alleen aangedreven worden als het noodig is en dan in den takt van de beweging. Drijft men voortdurend aan, dan stopt men het paard af.

Resumeerende blijft er dus alleen over: „1e. het aandrijven met beide kuiten, dat, naar mate van hetgeen men doet met de teugels, meer de voortstuwende, dan wel meer de dragende kracht van de achterhand opwekt. 2e. eenzijdige kuitdruk, vergezeld van een aanwijzing (voor het paard) met de teugels, dat het niet harder moet gaan.

Punt 58 geeft ons de wijze, waarop en de plaats, waar de beendruk (kuitdruk) moet worden gegeven. Als dit juist was, zoude het minder gevoelige paard, dat de beendruk meer naar achteren krijgt, totaal in de war geraken of het met een steunende of zijwaartsche beenhulp, dan wel met een aandrijvende te doen heeft. De oplettende lezer zal opmerken, dat het voorschrift tweemaal zichzelf tegenspreekt. De

aandrijvende hulpen geef ik vlak achter den singel; de éézijdige kuitdruk iets meer terug, waarbij er bij het onderwijs op gelet moet worden, dat de man met zijn kuit niet langs het paard wrijft, maar er inderdaad tegen aan drukt, door het onderbeen onder de knie wat om te draaien, zoodat de punt van den voet meer naar buiten komt en aangedreven wordt *niet* met de binnenzijde van de kuit, maar meer met de achterzijde. Op die manier wijst ook de spoor naar de buik van het paard en is klaar om de beenhulp zoonoodig te versterken. Luistert het paard niet naar de beenhulp, dan één- hoogstens tweemaal kort maar krachtig kloppen en daarna de spoor. Op die manier maakt men tevens minder gevoelige paarden gevoelig.

Punt 59 en volgende: *Teugelhulpen*. Bij de bespreking van punt 2 heb ik reeds gewezen op het groote nut van het „weerstandbieden” met de hand. Dit even stil houden van de handen met de vingers dichtgeknepen om de teugels voorkomt zooveel „getrek”, dat het alle moeite van het onderwijzen dubbel beloont.

Wat ik geschreven heb bij de beenhulpen over het steunen, controleren van de eene hulp met een andere, vindt bij het onderwijzen van de teugelhulpen opnieuw toepassing. In zooverre kan de „steunende” teugel hier onbesproken blijven.

Maar punt 64 geeft nog een andere werking van dien steunenden teugel n.l. die, waarop „gegrond is het wenden op den buitenteugel”. Als zoodanig is de naam „steunende teugel” vermoedelijk een vertaling van „rêne d'appui”. In de Leidraad Africhting Artilleriepaard vinden wij dezen teugel terug als „tegenhoudende, steunende teugel”, in den tekst meest tegenhoudenden teugel genoemd. Geen van deze namen kunnen mij bekoren, evenmin als de nummering van het Cavalerie-reglement, waar deze werking, de „3e teugelwerking” wordt genoemd. Het is een teugel, die reeds veel verwarring en strijd heeft veroorzaakt, maar die wij helaas niet kunnen missen (ik bedoel de teugelwerking, niet de verwarring). De strijd hierover was in Frankrijk reeds in 1853 uitgestreden en de naam rêne d'appui moest plaats maken voor rêne contraire. Wij zijn blijkbaar nog niet zoo ver.

De eigenlijke werking van deze teugelhulp ontstaat niet, zooals men uit het Voorschrift zoude kunnen opmaken en meer positief beschreven staat in den Leidraad africhting, doordat het leder van den teugel tegen den hals van het paard steunt of drukt, maar is een gevolg van de werking van den teugel op het bit. Nemen wij als voorbeeld den rechterteugel, waarbij de hand werkt naar links, zoo min mogelijk terug, ofschoon eenige meerdere spanning in den teugel niet vermeden kan worden. Het hoofd van het paard komt een weinig naar rechts, de hals wordt rechts ingebogen, waardoor het matig buigzame, onderste dikke gedeelte van den hals aan de linkerzijde bol wordt, waardoor de linkerschouder meer wordt bezwaard.

Deze werking van den buitenteugel wordt meestal toegepast in samenwerking met den zijwaarts leidenden binnenteugel.

Nu is het bezwaar van velen, dat deze laatste teugelwerking, het hoofd van het paard naar links brengt, terwijl door de werking van den buitenteugel het hoofd naar rechts wordt gebracht, wat natuurlijk niet gelijktijdig kan plaats hebben.

Het hangt nu hoofdzakelijk van den toestand van den hals af, welke teugel de meeste uitwerking zal hebben. Bij een stijven hals zal de zijwaarts leidende binnenteugel het meeste succes hebben en wordt de werking van den buitenteugel een meer conventioneele (afgesproken teeken). Bij een slappen hals zal de zijwaarts leidende binnenteugel door het uitbuigen van den hals dikwijls een juist tegengestelde uitwerking hebben van hetgeen men wenscht en zal de werking van den buitenteugel den doorslag geven.

Bij het besturen met één hand zal men aangewezen zijn op de werking van den buitenteugel alléén. Bij paarden met stijve halzen geeft dit moeilijkheden. Deze paarden komen nog al eens voor, vooral bij de gevorderde paarden in oorlogsbatterijen. Vandaar dat het aanbeveling verdient den stukrijders te leeren bij moeilijkheden in de wending zich te helpen door even de teugels ook met de rechterhand aan te nemen.

Punt 65 geeft de werking van den zijwaarts leidenden teugel en schrijft voor een „aanhouding in zijwaartsche richting (naar buiten)”. De bedoeling van dit „naar buiten” zal zijn „van het paard af” b.v. van den linkerteugel naar links. Als er sprake is van buiging, wordt die zijde van het paard hol, daarom zou men beter kunnen zeggen („naar binnen”) zie punt 11.

Zoo opgelost, zoude men kunnen spreken van een zijwaarts leidenden binnenteugel en een zijwaarts leidenden buitenteugel, zijnde dit laatste dan een andere naam voor den steunenden teugel.

Ik acht het van groot belang aan het personeel, dat onderricht wordt in de Ruiterschool, behalve deze teugelwerkingen nog een andere te leeren, n.l. die, waarbij de hand iets zijwaarts gebracht wordt van het paard af en daarna terug in de richting van de heup van het paard aan dezelfde zijde. Men werkt dan in op de achterhand, die naar de tegenovergestelde zijde uitwijkt. Dit is een teugelhulp, die den eenzijdigen kuitdruk moet steunen, wanneer het paard aan dien druk niet voldoende gehoorzaamt. In de africhting maakt men er gebruik van om het paard den eenzijdigen kuitdruk te leeren. Het komt in de praktijk bij moeilijkheden en verzet voortdurend te pas, vooral bij de batterijpaarden, die meestal niet zóó gehoorzaam zijn voor den eenzijdigen kuitdruk.

Punt 67 en volgende: *Gewichtshulpen*. Zie ook de punten 76 en 205. Gewichtshulpen zijn moeilijk te beschrijven, omdat het hoofdzakelijk een gevoelskwestie is, of deze goed dan wel verkeerd worden aangebracht. Zeer juist zegt het Voorschrift dan ook, dat met recruten slechts in zooverre daarover kan gesproken worden, dat zij aan-

wijzingen krijgen, zoodanig, dat onbewust de gewichtshulpen worden gegeven. Maar om die aanwijzingen te geven moet de instructeur er goed van doordrongen zijn, hoe deze hulpen bewust worden gegeven. De bekwame ruiter geeft ten slotte deze hulpen ook weer onbewust. Alleen de minder gevorderde ruiter, die verder wil komen in het rijden, moet bij het geven van de gewichtshulpen er bij denken. Een ander onderscheid tusschen bewust en onbewust geven van gewichtshulpen zie ik niet.

Wanneer de ruiter het bovenlijf een weinig voorover buigt, zonder het zitvlak uit het zadel te lichten, worden de schouders van het paard meer bezwaard.

Bij het voorwaarts gaan (harder gaan) werkt het gewicht dan mede in de richting van de beweging. Dit is een zuivere *gewichtshulp*, daar de ruiter met zijn gewicht hierbij niet op den zit inwerkt. Komt bij dit voorover buigen van het bovenlijf het zitvlak uit het zadel, dan kan dit tweëerlei invloed uitoefenen. Als de zit telkens van voren naar achteren schuivend in het zadel terugkomt, werkt dit de beweging voorwaarts tegen. Deze werking is te vergelijken met die van een man, die, staande op een grooten bal, dien bal naar achteren wil bewegen. Men zoude dezen zit kunnen noemen den foutief voorover gebogen zit.

Den anderen invloed van het voorover buigen met het zitvlak gedeeltelijk uit het zadel noemt men het „verlichten van den zit”. De neiging om het zitvlak achteruit te brengen moet hierbij onderdrukt worden. Het verlichten van den zit wordt toegepast in den aanvang der dressuur en bij paarden die den rug optrekken en het bestaat in het meer steun zoeken op knie en beugel. Tot het uiterste opgevoerd ziet men dit bij jockeys in de renhouding. Zie voorschrift africhten bladz. 65.

In tegenstelling met het verlichten van den zit kan men den zit verzwaren, door met eenigszins bolle lendenen een grooter gedeelte van het zitvlak in het zadel te drukken (op het stuitje gaan zitten). Zonder overdrijving moet hiertoe de neiging bestaan o.a. bij overgangen tot een korteren gang (halt houden). Het bovenlijf blijft hierbij nagenoeg loodrecht. Iets anders is weer het terugnemen van het bovenlijf, waarbij het zitvlak de neiging krijgt meer naar voren in het zadel te komen. Dit werkt aandrijvend en is te vergelijken met de werking van een man, die staande op een grooten bal, dien bal naar voren wil bewegen. Dit wordt o.a. toegepast bij paarden, die zich sterk terughouden, weigeren voorwaarts te gaan.

Deze inwerking is dezelfde als die welke het Voorschrift aangeeft als: „Het aandrijven met den zit”. Uit de beschrijving in het Voorschrift zoude men kunnen opmaken, dat met het lichaam schokkende bewegingen naar voren moeten worden gemaakt. Hoewel men dit dikwijls ziet, is dit te vermijden, daar elke schokkende beweging onrust en onzekerheid bij het paard teweeg brengt. Bovendien wordt door dit

geschok, dat ook nog heel leelijk is, meestal vergeten met de kuiten aan te drijven. De zit van den goeden ruiter heeft steeds een goede aandrijvende eigenschap. Bij het terugnemen van het bovenlijf vooral te zorgen, dat de handen niet mede teruggaan.

Het vermeerderd belasten van één zitbeen geschiedt door den schouder aan de andere zijde meer naar voren te draaien. Om het rechterzitbeen meer te bezwaren moet de ruiter den linkerschouder naar voren draaien. Men kan zich van het vermeerderd belast worden van een der zitbeenderen overtuigen door op de beide handen te gaan zitten, onder iederen zitbeensknobbel de rugzijde van een hand. Hiermede komt overeen, wat het Voorschrift aangeeft, omtrent het laten kijken van de recruten naar de zijde, waarheen zij willen rijden. Bij het draaien van den schouder zal de heup iets meedraaien. Wat het Voorschrift aanbeveelt in punt 191 lijkt mij niet wel mogelijk.

Verkeerd is het, het bovenlijf zijdelings te laten overhellen, wat bovendien meestal gepaard gaat met een intrekken van de heup aan dezelfde zijde, wat juist het tegengestelde teweeg brengt van wat men beoogt.

II. Ruiterschool.

Punt 73 beschrijft de houding van den ruiter (zie beschouwing over punt 35). Wij lezen hier, dat de ellebogen veerkrachtig tegen het lijf aangesloten moeten worden. Ofschoon het woord „veerkrachtig” wel elken dwang uitsluit, doet het woord „aangesloten” toch weer te veel aan iets stijfs denken. Men moet hiertegen waken, want het ellebooggewricht moet er hoofdzakelijk voor zorgen, dat de hand stil gehouden kan worden, terwijl het lichaam op en neer beweegt, wat het sterkst uitkomt bij het Engelsch draven. Hoewel *volstrekt niet afgestoken*, moet de elleboog daarom vrij blijven.

„De handen worden gehouden, zooals zij zich vanzelf plaatsens”. Dit zou een verkeerden indruk kunnen wekken, daar vooral bij recruten de stijve pols dikwijls te veel naar binnen en de hand naar buiten gedraaid is. Daarom had men beter dadelijk kunnen opnemen, wat punt 103 voorschrijft n.l.: „de handen in 't verlengde van den onderarm”, wat kort en duidelijk is; doch *niet* ongeveer 1 d.M. van elkaar. Ik zoude deze maat willen weglaten en voorschrijven: „de handen zoo dicht mogelijk bij elkaar”, wat vele voordeelen biedt n.l. de handen kunnen gemakkelijker stil gehouden; om de teugels te verlengen of te verkorten is het niet noodig groote bewegingen met de handen te maken; de hals van het paard wordt beter tusschen de teugels bevestigd.

Noch in punt 73, noch in 103 staat nauwkeurig aangegeven, hoe de teugels worden vastgehouden tusschen duim en wijsvinger. Ik zou daarvoor willen lezen: „de teugels moeten op het tweede lid van den wijsvinger worden vastgehouden door den flauw gebogen duim. Strekt men den duim uit, dan wordt de hand stijf, evenals dit het geval is als de duim te sterk wordt gebogen.

Een zinsnede verder lezen wij, dat de beenen, natuurlijk, d.w.z. door hun eigen zwaarte afhangen. Dit is minder juist. De ligging van het *dijbeen* hangt af van de plaatsing van de knie; de juiste plaatsing van de knie wordt verkregen door de gymnastische oefeningen. Is de knie eenmaal goed geplaatst en het kniegewricht lenig, dan moet het onderbeen volgens eigen zwaarte afhangen, d.w.z. nagenoeg vertikaal.

Punt 75. „Als algemeene regel geldt, dat de hulpen worden herhaald, als het paard niet gehoorzaamt”. Ik zoude daaraan toevoegen „of versterkt”, wat in den regel meer uitwerking zal hebben, vooropgesteld, dat de hulpen goed gegeven worden en het paard zich bevindt in een houding, die het mogelijk maakt te gehoorzamen, d.w.z. de houding, die behoort bij de gevraagde beweging en waarin het paard als voorbereiding voor die beweging eerst moet geplaatst worden.

Punten 77 en 78 geven, critisch ontleed, de volgende tegenstrijdigheid. Eerst lezen wij over „gelijktijdig aandrukken van beide beenen en het nageven met beide teugels”, onmiddellijk gevolgd door: „het nageven met de teugels moet vloeiend op het aandrukken met de beenen volgen”, en in punt 78 2e „Dikwijls zelfs begint de ruiter met nageven in plaats van dit op het aandrijven te laten volgen”.

Hoe moet het nu wezen? Bij het goed gereden paard is het rijkunstig zeer juist, dat eerst de drang naar voren door het aandrijven wordt opgewekt (zoo noodig) en daarna het paard met de teugels toegestaan wordt voorwaarts te gaan. In een Voorschrift als het hier besprokene kan men echter eenvoudiger blijven en moet men tevreden zijn als het paard aan de aandrijvende kuiten gehoorzaamt en moet men den ruiter inprenten dit voorwaarts gaan met de hand *niet* te beletten; hij moet met bovenlijf en handen gelijk met de beweging mede gaan.

Daar het een veel voorkomende fout is, zooals punt 78 ad 1e aangeeft, dat de ruiter gelijk met het aandrijven met de kuiten, de handen naar het lichaam brengt, zal dit medegaan met de handen, hem in den eersten tijd het gevoel geven, alsof hij deze vooruitsteekt. Dit komt overeen met het gevoel van iemand, die steeds scheef te paard heeft gezeten en eindelijk recht gaat zitten; hij zal dan het gevoel hebben scheef te zitten naar de andere zijde.

Punt 79. Het verkorten van den gang enz.

Ook hier treffen wij weer aan een overblijfsel van het oude Schoolrijden, dat voor dit Voorschrift te geleerd is en aanleiding geeft tot verwarring.

Critisch beschouwd moeten wij om halt te houden eerst aandrijven; daarna komt de teugelwerking. Nu zou men denken, dat dan ten minste het aandrijven zou ophouden, neen, dat blijkt niet, want wij lezen: „Gehoorzaamt het paard, dan wordt eerst de oorspronkelijke spanning in de teugels hersteld, *daarna houdt het sluiten der beenen op*”.

De onderwijzer, die begrepen heeft, dat de teugelwerking door de

kuitwerking moet gecontroleerd worden, zal, om een verkorten van gang of tempo, e.g. halt houden, te onderwijzen, den ruiters leeren de spanning in de teugels te vergrooten. Ik heb er reeds op gewezen, dat dit het beste geschiedt door den weerstand in de hand te vergrooten (hand dicht knijpen). Is dit niet voldoende, dan moet met de hand teruggewerkt worden. Is dit laatste te veel, waardoor het paard het tempo (gang) te veel verkort of na het halt houden terug wil gaan, eerst dan volgt een aandrijven met de kuit.

Bij een aanhouding er vooral op letten, dat deze geen oogenblik langer duurt, dan tot gehoorzaamheid van het paard is gevolgd. Ook daarom is het van zooveel belang, dat de aanhouding voornamelijk geschiedt door het spannen van de spieren van de hand, desnoods van den onderarm van den ruiter. Deze spieren kunnen gemakkelijk plotseeling weer ontspannen worden. Vooral te vermijden, dat het bovenlijf van den ruiter aan de aanhouding deelneemt, daar de massa van het bovenlijf, eenmaal terug gebracht, niet op het juiste oogenblik weer naar voren kan komen. De aanhouding mag desnoods zeer krachtig zijn, ook dan blijft het nog eene aanhouding. Wordt deze doorgezet na het oogenblik van gehoorzamen door het paard, dan wordt het „trekken”.

Ik zoude nog willen aanbevelen, de aanhouding *niet* te doen op beide teugels gelijk. Men werkt op die manier in, recht tegen de grootste kracht (de achterhand van het paard). Wie niet sterk is moet slim zijn. Door de aanhouding beurtelings op één teugel te maken, heeft deze gemakkelijker uitwerking. De onderwijzer kan dit demonstreeren door een man voor zich uit te laten loopen. Wil hij dien man tegen houden door hem achter aan zijn buis te grijpen, dan werkt hij tegen de geheele massa van den man in. Grijpt hij den man bij één arm, dan wordt de kracht van den man ontbonden en is het tegenhouden gemakkelijk.

Elk paard heeft een harden en een zachten kant, die, naarmate het verschil grooter is, gemakkelijker onderkend kan worden. De aanhouding, het meest aan den teugel van den zachten kant, zal het spoedigst resultaat geven. Daarbij de andere teugel niet los laten, maar in gevoel houden.

Punt 81. Nog moeilijker maakt het Voorschrift het voor den op rijkunstig gebied weinig gestudeerden instructeur en voor het door het trekken meer op de voorhand gaand Artilleriepaard, bij het „achterwaarts gaan”. Let wel het doel is „achterwaarts gaan”. Het Voorschrift beveelt aan eerst aandrijvende hulpen, daarna vermeerderd aandrijven, zoonoodig versterkt door spoorhulpen. Daarna volgt dan aanhouden met beide teugels. Nu zou men weer denken, dat het aandrijven nu ten minste gestaakt zou worden. Neen, want om te eindigen, houdt eerst de teugel-, *daarna de beenwerking op.*

Het achterwaarts gaan, als hier bedoeld is geen dressuurmiddel, ook geen Hooge School, zuiver doel (Selbstzweck). Staat het paard vierkant, dan kan dadelijk begonnen worden met een aanhouding aan één der

teugels, gevolgd door den anderen teugel als het paard begint te gehoorzamen (zie vorig punt). Staat het paard gestrekt, dan vormen de achterbeenen een soort schraag, waardoor het paard niet achterwaarts *kan* gaan. Het moet dan eerst eenige passen voorwaarts gebracht worden tot het wel vierkant staat. Voor dit voorwaarts gaan moet dus wel even aangedreven worden. Staan de achterbeenen te veel onder, dan zou de kans bestaan op steigeren. Ook dan het paard eerst eenige passen voorwaarts laten gaan tot het paard vierkant staat. Zie Leidraad Africhten bldz. 113. Het komt ook wel voor, dat een paard, hoewel vierkant staande, de achterhand zoo stijf houdt (zie van achteren poot), dat de achterhand eerst wat los gemaakt moet worden. Dit geschiedt dan door even laten wijken voor den eenzijdigen kuitdruk, eerst aan de eene, dan aan de andere zijde. Bij zulke paarden is het wenschelijk den zit te verlichten tijdens het achterwaarts gaan. De onderwijzer is daar om deze aanwijzingen te geven, als de man het niet voelt. Gaat een paard niet recht terug, brengt b.v. de achterhand naar links, dan kan men òf de achterhand door den éénzijdigen kuitdruk (links) weer op hare plaats brengen òf de voorhand naar links brengen weer vóór de achterhand, of wel beide deze handelingen gelijktijdig doen. Bij ongeoeffende ruiters evenals bij weinig afgerichte paarden verdient de tweede wijze van doen aanbeveling, omdat een inwerking met het been tijdens het achterwaarts gaan bij die ruiters en paarden verwarring veroorzaakt.

Gaat het paard te snel terug, dan wordt de teugelwerking een oogenblik gestaakt en komt de aandrijvende kuit daarvoor in de plaats. De kuiten controleeren weer de handen, maar werken niet gelijktijdig daarmede.

Men begrijpe mij goed, ik zal de laatste zijn om te willen breken met de oude grondbeginselen van de rijkunst. Maar deze rijkunst was hoofdzakelijk gebaseerd op de Hooge School. Voor het rijden in den troep wil ik eenvoudige, logische hulpen, des te eenvoudiger, naarmate de oefeningstijd korter is (daarom moeten wij tegenwoordig wel zeer eenvoudig zijn) en de africhting der paarden (oorspronkelijk of meer nog door het gebruik als Artillerietrekpaard) minder ver is doorgevoerd. Ook moeten wij wel bedenken, dat onze stukrijders bij mobilisatie op, voor het doel, geheel onafgerichte paarden komen te zitten, dat de meeste aanvulling van paarden, zal bestaan uit die, welke het operatiegebied zelf oplevert. Geleerde rijkunstige beschouwingen komen daarbij al heelemaal niet van pas. Hoe eenvoudiger en logischer de man heeft leeren rijden, hoe beter hij zich dan zal weten te redden. Wellicht kom ik hierop nog eens terug, met aanwijzingen, hoe te handelen met gevorderde paarden.

Punt 83. Een boot, die stil ligt luistert niet naar het roer. Een paard, dat niet loopt, d.w.z. niet opschiet, gaat niet in op de teughulpen. Daarom vóór een wending, *als het noodig is* eerst aandrijven, om te

zorgen, dat er schot in het paard is. Om echter te zeggen, als het Voorschrift, dat dit bij *iedere* wending moet geschieden, lijkt mij niet gewenscht.

Als regel is het daarna voldoende, de handen te brengen in de richting, waarheen men wil wenden, waarbij de ruiter naar die zijde kijkt. Voor de werking van de teugels, zie beschouwingen over de punten 63, 64 en 65. Over de beenen, zou ik verder niet willen spreken. Maar wat blijft er dan over van het traditioneele buitenbeen achter en binnenbeen op den singel, wat wij ook in het Voorschrift terug vinden en ook altijd zoo geleerd hebben?

Als antwoord hierop, begin ik met de vraag, wat die beenen daar eigenlijk doen, want dat wordt er nooit bij verteld; liggen zij daar eenvoudig achter en op den singel, wordt er mede aangedrukt of aangedreven, tegengehouden of wat?

De oorsprong van die plaatsing van de beenen is het rijden van de wending in buiging, dressuurmiddel of vergevorderde rijkunst. Het paard is gebogen om het binnenbeen (kuit), dat tevens de wending inleidt, want om een wending naar rechts te maken moet die wending ingeleid worden door de neiging van de achterhand om naar links te gaan. Het buitenbeen zorgt nu, dat dit naar links uitwijken van de achterhand (afvallen van de achterhand noemt men dit), niet te veel geschiedt en zorgt verder voor de juiste buiging, zoodat de achterhand den zelfden weg doorloopt als de voorhand.

Ik heb ergens het volgende gelezen, dat ik niet geheel onderschrijf, maar dat toch mijne bedoeling in deze goed illustreert: Als mijn hond voor mij uitloopt en ik fluit hem, ben ik zeer tevreden, als hij zich omdraait en terug komt. Ik stel dan niet als eisch, dat de voorhand en de achterhand den zelfden weg doorloopen. Als ik op mijn rijwiel een hoek om ga, bekommer ik er mij niet om of het achterwiel hetzelfde spoor volgt als het voorwiel. Waarom dan aan het paard zulke hooge eischen te stellen?

Voor ons geval beduidt dit, dat wij op een troepenpaard met beginnend ruiter geen wending in buiging mogen eischen en tevreden moeten zijn als zij *wenden als een boot*.

Maar dat buitenbeen achter den singel kan bovendien tengevolge hebben, dat het paard heelemaal niet wendt. Hierop doelt het Voorschrift in Punt 216 „Zijn er paarden, die niet willen afwenden”. Waarom zouden die „van nature in de hoogste mate willige paarden” van Punt 71 nu in eens niet meer *willen* afwenden? Dat zit m.i. juist in dat buitenbeen van den ruiter, waardoor het paard belet wordt de achterhand voor de wending rechts, iets of wat naar links te brengen.

Vandaar mijn conclusie: „als regel, als het paard voldoende loopt, niet verder over beenen spreken”. Heeft de onderwijzer begrepen de beschouwing over binnen- en buitenteugel, dan zal hij bij moeilijkheden den reeruit kunnen aanwijzen welke teugel den doorslag moet geven. Wil men het been te hulp laten komen, dan *binnenkuit*, om door het

brengen van de achterhand naar de tegenovergestelde zijde de wending te bespoedigen, of de teugelwerking te helpen. Wil men bovendien over de taak van het buitenbeen spreken, dan is dat als controleerende hulp van den binnenkuit, dus als het paard te veel is ingegaan op den binnenkuitdruk, dien druk staken en tijdelijk vervangen door den buitenkuitdruk. Het niet willen afwenden door de paarden is op deze wijze uitgesloten, het bonzen met de achterbeenen tegen het beschot komt niet voor, de rustige stemming in de rijles wordt niet gestoord.

Punt 88, zie ook punt 217. Het kort omzetten.

De benaming vind ik niet gelukkig gekozen, omdat op stal en onder vele andere omstandigheden den man steeds voorgehouden wordt: „*niet zoo kort omzetten*”.

De bedoeling van het Voorschrift met dit „kort omzetten” is mij niet geheel duidelijk. Eerst heb ik gemeend, dat hier bedoeld werd een wending op de plaats en had ik het daarom willen noemen: „wending om het midden”, maar dit is niet het geval, daar de wending vooruit gaande wordt uitgevoerd. Wij hebben dus te doen met een „korte wending”. Deze benaming zoude dus ook kunnen gebruikt worden en als de wending op de plaats moet worden uitgevoerd, zou men haar wending om het midden kunnen noemen.

Wij zouden moeten lezen, dat de wending geschiedt door een naar buiten brengen van de achterhand door een éézijdigen kuitdruk aan de tegenovergestelde zijde. Hoe meer de zijwaarts leidende teugel naar achteren werkt, des te korter zal het paard worden omgezet, met als hoogste uiting de teugel terugwerkend in de richting van de heup van het paard aan de zelfde zijde. Deze teugelwerking heb ik besproken bij de beschouwing over punt 59 en volgende, „teugelhulpen”. Ik heb toen voor deze teugelhulp geen naam genoemd, omdat ik er geen weet. Het is de teugelhulp, die in het Cavalieriereglement met 2e teugelrichting wordt aangeduid. In het Fransche Voorschrift heet zij „*rêne directe d'opposition*”. Het Duitsche Voorschrift spreekt zich niet positief over deze teugelwerking uit, doch kan men de bedoeling terugvinden onder de „*einseitigen Zügelhilfen*”. Zonder naam moeten wij het dus doen met aanwijzingen, b.v. „*éénzijdige teugel in de richting van de heup*” (bedoeld de heup van het paard, omdat wij wenschen in te werken op het paard).

„Hoe meer uitsluitend het binnenbeen wordt gebruikt bij het omzetten der achterhand, des te minder zal het paard onder het omzetten, voorwaarts gaan”. Dit is niet juist, omdat wij gezien hebben, dat het paard, zoowel op één als op beide kuiten zal voorwaarts gaan. Het omzetten van de achterhand alléén, zal dus slechts geschieden, als de teugels de voorhand tegenhouden.

Punt 89. Zie ook punt 218. Het aangaan in galop zal voor de Artillerie steeds een moeilijkheid blijven, omdat het inlandsche paard beter draver dan galoppaard is. De grondgedachte, die bij elken onderwijzer op den voorgrond moet staan, is dat de bedoeling van den galop is om

sneller te gaan. Ik vind het jammer, dat het Voorschrift 1923 verlaten heeft het denkbeeld, dat in den Leidraad 1912 nog te vinden was in Punt 225, n.l. het laten vallen in galop door uitstreken van het tempo en verbreken van het evenwicht naar *voren*.

Hoewel dit verbreken van het evenwicht, bij paarden, die gemakkelijk blijven draven bij het uitstreken van het tempo, moeilijker is dan bij paarden, die meer geëigend zijn voor den galop, is het toch mijne meening, dat het verkrijgen van den galop op deze wijze voor het rijden in den troep hoofdzaak zal moeten blijven.

In het Cavaleriereglement vindt men dan ook de hulpen voor het *aanspringen* in den galop eerst beschreven bij het Voortgezet onderwijs.

Zooals men weet, is de draf een zuiver diagonale beweging, terwijl bij b.v. den rechtergalop, alleen de linkerdiagonaal (links voor en rechts achter) vereenigd blijft, terwijl de rechterdiagonaal verbroken wordt, (rechts voor en links achter worden niet meer gelijktijdig neergezet) op dit verbreken van het verband in de rechter diagonaal berust het verbreken van het evenwicht (van den draf) om tot het in galop vallen te geraken. Men tracht dit te verkrijgen door tijdens het uitstreken van het tempo het voorbeen (van de te verbreken diagonaal) door vermeerderd belasten te nopen tot eerder neerzetten. Dit vermeerderd belasten geschiedt door Engelsch draven op dat voorbeen, door het rijden van een wending (grootte volte), of als dit niet helpt, in de wending het bovenlijf iets meer naar dat voorbeen toe te buigen en door een kort zijwaarts verplaatsen van de beide handen dit voorbeen nog meer te belasten. Bij paarden, die gemakkelijk galopperen, is meestal een van deze wijzen in verband met het uitstreken van het tempo voldoende. Bij sommige inlandsche paarden, die bij het uitstreken met zeer lange groote passen blijven draven, zal men den galop dikwijls, door alle vier middelen tegelijk toe te passen, kunnen krijgen en is het dan aan te bevelen, als hulpmiddel daarbij nog te nemen het voorbeeld van een ander paard, dat men kan laten *aanspringen*.

Een paard aapt gaarne iets na, zoodat ook deze bij uitstek voor den galop moeilijke paarden op voorbeeld van andere paarden mede zullen gaan. Wat de eigenlijke hulpen voor het „aanspringen” in den galop aangaat, komt het er voornamelijk op aan, het paard de juiste voorbereidende houding te geven, die bij den galop hoort. Om rechts aan te springen b.v. moet het linker laterale paar beenen teruggehouden worden of het rechter laterale paar beenen vooruit gebracht. Om tot dit resultaat te komen, moet men òf beperken de beweging van den linkerschouder, terwijl tegelijk de rechterschouder verlicht wordt òf de linkerheup een weinig naar rechts laten uitwijken. (In het meer kundige rijden, Hooge School, gelden nog andere overwegingen, die ik hier onbesproken laat). Alle inwerkingen van teugels en kuiten, die tot bovengenoemde resultaten voeren zijn goed, ofschoon in verschillenden graad, en bereiden het paard voor, naarmate van het stadium van zijn africhting, om in den gewilden galop aan te springen.

1e. Om de beweging van den linkerschouder te beperken, moet de linkerteugel weerstand bieden door eene directe werking, desnoods in de richting van de heup van het paard aan dezelfde zijde.

2e. Om den rechterschouder te verlichten, te ontlasten, moet de rechterteugel, de meer actieve werking van den steunenden teugel, door mij genoemd: zijwaarts leidenden buitenteugel¹⁾ toepassen. Zie punt 64.

3e. Door aan deze teugelwerkingen een inwerking toe te voegen met den linkerkuit, iets verder achter den singel, verkrijgt men een meer of minder uitwijken van de achterhand naar rechts.

Men kan deze verschillende inwerkingen onderling vereenigen, om een meer juiste en besliste uitvoering te verkrijgen.

Eenmaal de goede houding verkregen moet slechts met beide kuiten de impuls gegeven worden, noodig voor de snelheid van den galop, die men wensch. Het aanspringen door het laten uitwijken van de achterhand heeft het bezwaar het paard min of meer te traverseeren en wanneer de impuls met het binnenbeen te energiek gegeven wordt, heeft men kans op verkeerd aanspringen. In dit verband waarschuw ik dan ook voor de spoorsteek, die punt 89 aangeeft. Een terugwerken aan den binnenteugel werkt tegen den buitenkuit in en veroorzaakt vaak overkruis of verkeerd aanspringen.

Punt 91 en 92. Het overschenkelen. Bij het overschenkelen verdient het aanbeveling, eerst door de beide teugels de voorhand te verplaatsen, daarna door het buitenbeen (kuit) de achterhand, m.a.w. de voorhand een weinig laten voorgaan. De hulpen als punt 91 aangeeft. Dit eerst verplaatsen van de voorhand verdient aanbeveling, omdat de zijwaartse verplaatsing van de voorhand moeilijker is, dan van de achterhand en is de voorhand eenmaal achter geraakt, dan wordt de verplaatsing nog moeilijker, zoodat de voorhand dan dikwijls heelemaal niet meer te bewegen is en de achterhand om de voorhand draait.

Bij het aangeven van de fouten wordt in het Voorschrift uitsluitend over het binnenbeen gesproken, terwijl dit been bij het aangeven van de hulpen *niet* wordt genoemd. De taak van het binnenbeen bij het overschenkelen is een controleerende.

Punt 93. Het Voorschrift spreekt voortdurend over „*gebit*”, *gebit*-teugels enz. Ofschoon het woord „*gebit*” wellicht overeenkomt met den Instructie inventaris is het woord „*trens*” meer gebruikelijk. Gebit zijn de tanden en kiezen. Bit noemt men in 't algemeen alles wat het paard in den mond krijgt om het te besturen.

Punt 94. „De ruiters volgen elkaar op 6×.” In 't algemeen verdient het aanbeveling, aan de hand te geleiden colonnes zooveel mogelijk opgesloten te houden. De paarden springen dan minder, vooral bij het uitrukken, als de stalmoed nog niet is verdwenen.

Punt 99. „In beweging zijnde op- en afspringen”. Dit te vermijden,

¹⁾ Deze naam voldoet hier reeds niet meer, daar deze teugel, hierbij een *binnenteugel* is.

daar het militaire paard geleerd wordt en het van belang is, dit eenmaal geleerde zoo goed mogelijk te onderhouden, bij het op- en afstijgen *stil te staan*. Het op- en afspringen bij de gymnastische oefeningen dan ook alleen stilstaande te beoefenen. Het in beweging op en afspringen hoort thuis bij de voltige oefeningen, waartoe een, zoo noodig enkele paarden gebruikt worden, die het stilstaan dan terwille van het doel maar tijdelijk moeten vergeten. Bovendien krijgen zij daartoe aanwijzingen met de zweep, wat voor een colonne recrutenpaarden niet mogelijk is.

Punt 100. Het afspringen met het been over den hals is gemakkelijker, door bij het brengen van het rechterbeen over den hals, de linkerhand vóór en de rechterhand achter vast te houden; het is dan niet noodig de handen los te laten om het been voorbij te laten gaan. Het grijpen van een vlok manen is ook overbodig.

Punt 103. Bij het *opstijgen* staat voorgeschreven, dat „een vlok manen om den duim gewonden wordt.” Dat is wel zeer ouderwetsch en langdradig. Bij het opspringen staat alleen, „vat een vlok manen”, wat eenvoudiger en meer practisch is. Als ik mij niet bedrieg, moeten in het Nederlandsche leger rijpaarden de manen nog steeds links afhangend dragen. Wanneer de manen rechts overhangen is het vatten van een vlok manen veel gemakkelijker.

Punt 129. „Afzonderlijk rijden op beide handen”. Misschien zou het aanbeveling verdienen, het rechts houden te bevorderen, door de op de rechterhand rijdende ruiters te laten uitwijken. Het Cavalerie Reglement schrijft dit ook voor. Vermijdt botsingen tusschen Artillerie en Cavalerie op de Rijsschool, enz.

Punt 133. De „opmerking” te laten vervallen. Deze wijze van springen, die voor ongeoefende ruiters wel eenig gemak biedt, is als militaire methode niet aan te bevelen.

Punt 134. Engelsch draven: Aannemende, dat de ruiter bij den gewonen draf met het zitvlak het zadel *niet* verlaat, moet de beschrijving van den Engelschen draf iets gewijzigd worden. Het lichaam van den ruiter wordt *met* het paard omhoog gevoerd en de ruiter *houdt* nu zijn lichaam door vermeerderd steun nemen op knie en beugel *omhoog* tijdens de ondersteuning van het andere diagonaal paar beenen. De ruiter moet dus het lichaam *niet opheffen*. Wie dit doet (men ziet het vaak), maakt een te groote, onnutte beweging, die schaadt aan de harmonie tusschen ruiter en paard.

III. Voortgezette oefeningen.

In den Leidraad 1912 vinden wij aan het einde gedrukt: „Voortgezet onderwijs (in bewerking)”. Het Voorschrift 1923 verwijst naar den Leidraad africhting en ..... naar het Cavalerie Reglement I Deel. Il faut rire, pour ne pas être obligé de pleurer.

Ik weet, dat de oorspronkelijke samensteller van den Leidraad 1912 het „Voortgezet onderwijs” in ontwerp, spoedig na het verschijnen van

den Leidraad, gereed had. Dit ontwerp is verhuisd naar de prullemand. Aanwijzingen, wie de voortgezette oefeningen zullen leiden, ontbreken, evenzoo, voor wie deze bestemd zijn. Het voortgezet onderwijs Cavalerie regl. I Deel sluit geenszins aan bij het Voorschrift Onderricht Artillerie 1923, gebruikt totaal andere benamingen en uitdrukkingen. Welk resultaat mag men dan van die oefeningen verwachten? De Leidraad africhting Artilleriepaard is bestemd voor de africhting van het Paard en is als zoodanig niet ingericht voor de voortgezette oefeningen voor den ruiter. Mij dunkt, zoo lang voor de Artillerie een afzonderlijk Voorschrift Rijkunstig onderricht bestaat, wat mij zooals ik reeds betoogde, niet gewenscht voorkomt, was het de moeite waard geweest daarin ook op te nemen, hoe men zich voorstelde de voortgezette oefeningen te onderwijzen.

IV. *Leerwijze.*

Punt 137. „Het onderricht wordt gegeven door officieren en d.d. officieren”. Wat de laatste categorie aangaat, wil het mij toeschijnen, dat hunne rijkunstige opleiding over het algemeen niet voldoende is, om de moeilijkheid op te lossen, in nog geen volle drie maanden ruiters af te richten, die korten tijd daarna bekwame stukrijders moeten worden. Ik wil hiermede niets zeggen ten nadeele van deze instructeurs, waarvan ik er velen met de meeste waardeering heb zien arbeiden, maar hunne rijkunstige opleiding is naar mijne meening veelal onvoldoende geweest. Ik hoop, dat ik mij vergis.

Punt 139 en 140. De Leidraad van 1912 bevatte hieromtrent het volgende: punt 153 en 154 „Voor het te bereiken leerdoel (77) zijn als regel geen volle zes maanden beschikbaar. Daar deze tijd zeer kort is .....enz.” In het Voorschrift 1923 vinden wij: „Voor de Ruiterschool zijn als regel geen volle drie maanden beschikbaar. Daar deze tijd zeer kort is ..... enz.” Het te bereiken „leerdoel” wordt niet meer nader omschreven. Is dit een wanhoopsuiting, omdat men inzag er toch niet meer aan te kunnen voldoen? Dan had ik ook bij vermindering van oefeningstijd van 6 op 3 maanden minstens willen vermelden, dat deze tijd „zeer bijzonder kort” is.

Het spoedig uitrijden heeft ontegenzeggelijk de voordeelen, genoemd in punt 140, maar meer moet men er zich ook niet van voorstellen. Van het eigenlijke onderricht, dat de man in dit tijdperk noodig heeft, kan alleen in de rijbaan of in een buitenmanege sprake zijn.

Punt 143 (zie ook 168). „Deze zit oefeningen worden gehouden op het zadelzitkussen”. Dit zoude ik veranderd willen zien. Ik meen hier een oude strijdvrage op nieuw te berde gebracht te hebben, grond mijne bewering op de volgende overwegingen. Wanneer wij de historie nagaan zien wij de Cavalerie aanvankelijk de eerste rijlessen geven op den deken. De deken had het voordeel, dat de man steviger zat, dan op het altijd min of meer gladde zadel, kwestie van vertrouwen dus, maar

de deken had het nadeel door het broeien veel last te veroorzaken van doorrijden. De Artillerie kwam aan dit nadeel tegemoet door het zadelzittkussen op de deken vast te singelen, maar gaf daarmee prijs het groote voordeel van de deken, n.l. de vastheid van zit (vertrouwen) voor den beginneling. De Cavalerie heeft zich van het nadeel van de deken vrijgemaakt door de eerste oefeningen te beginnen op zadel met beugels. De Artillerie moest het nog grootere nadeel van het zadelkussen, naar mijne meening ook prijs geven en ook beginnen op zadel met beugels. Vertrouwen van den beginneling, het Voorschrift is het hiermede geheel eens, is hoofdzaak van de eerste rijlessen. Daarom is het zadelzittkussen af te keuren.

Punt 168 zegt, dat het zadel een staande zit geeft. Dit valt erg mede, als de oefeningen goed geleid worden en is trouwens veel verbeterd sinds het zadelzittkussen gewijzigd is. (Het zijblad zoude nog grooter moeten zijn en meer naar voren gericht, zoodat de plaats voor de knie beter verzekerd zoude zijn). Maar bovendien, als het waar was, wat heeft men dan aan een zittenden zit, als het resultaat toch weer is een staande zit? Voorstanders van het zadelzittkussen voeren nog aan, dat men beter de bewegingen van het paard onder zich kan onderkennen, dat het zadel weinig rijkunstig is, omdat het te hoog boven het paard ligt. Alles volkomen juist, maar deze argumenten wegen niet op tegen het voordeel van het grootere vertrouwen, dat het zadel geeft boven het zadelzittkussen, terwijl het rijkunstige gevoel voor aanstaande stukrijders, die in 3 maanden moeten leeren rijden op rijkunstig weinig goed gaande paarden, toch vrij denkbeeldig zal blijven.

Alle voorgeschreven gymnastische oefeningen kunnen op het zadel zeer goed uitgevoerd worden en het geeft (de eerste lessen met beugels) zeer spoedig vertrouwen, omdat men er zeer vast in zit. Als troepen zadel voor de Artillerie acht ik het zadel zeer goed, behalve de zeer vele ribbendrukkingen, die het veroorzaakt. Dit laatste schijnt niet algemeen bekend, vermoedelijk, omdat dergelijke drukkingen, die in den regel den volgende dag verdwenen zijn, niet altijd gemeld worden (vrees voor straf?). De paarden wijzen het echter uit. Nagenoeg elk paard, dat eenigen tijd in een batterij heeft gediend, heeft witte haren of witte plekken op de ribben op de plaats, waar de gespen van den singel zitten. Bij de V.H. paarden komen deze drukkingen meer voor dan bij de B.H. Als middel er tegen wordt wel een reservesingelstoot tusschen de gespen gelegd, om deze uit elkaar te houden. Als er echter niet voortdurend op gelet wordt, dat deze stoot goed op haar plaats blijft, verergert het middel de kwaal. Wellicht zou een vlak stuk leer onder de gespen verbetering kunnen brengen, maar dit zou beproefd moeten worden.

Punt 145. Er wordt voor de zitoefeningen 4 weken beschikbaar gesteld, terwijl punt 149 aangeeft, dat gedurende de laatste week daarvan reeds een gedeelte van de les met aangenomen teugels wordt gereden. Ik heb geen practijk van het opleiden van ruiters in nog geen volle

drie maanden. Ik acht de zitoefeningen echter van zooveel belang, dat ik deze zoolang mogelijk zoude voortgezet willen zien. De overgang tot de besturingsoefeningen moet, als de punten 147 t/m 149 aangeven, geleidelijk plaats hebben. Deze besturingsoefeningen kunnen tot het eenvoudigste worden teruggebracht en er is niet het minste bezwaar, ook tijdens de besturingsoefeningen, zegge de eerste 10 minuten van de les in de rijbaan, aan zitoefeningen te besteden. Zij doemen niet tot passiviteit als daartegen gewaakt wordt. Zie hieronder nader.

Punt 152. In verband met wat boven gezegd is, dit punt te wijzigen; dus zitoefeningen op zadel met beugels; de beugels kunnen reeds in verband met den vasten zit op het zadel de eerste dagen verdwijnen en keeren tijdens de besturingsoefeningen terug.

Punt 155. „Waardoor rust in de klasse komt”. Deze rust moet steeds in de klasse zijn, is een van de voornaamste middelen om vertrouwen aan den reeruit te geven.

Punt 158. De woorden „zoo mogelijk” te doen vervallen. Bij paarden die reeds meer in reeruitenklassen geloopt hebben, kan deze voorbereiding zeer kort zijn, soms met éénmaal volstaan worden.

Punt 165 bepleit het beginnen op zadel met beugels.

Punt 167. De helpers moeten vóór de hoeken staan, bij het op de andere hand komen, moeten zij dus van plaats veranderen. In de eerste lessen 4 helpers vóór de hoeken en één op het midden van elke lange zijde. Deze helpers kunnen spoedig gemist worden, door de reeruiten steeds zeer spoedig te leeren de paarden met de kuiten aan te drijven bij het voorwaarts gaan e.g. snelleren gang aannemen en aan den buitenteugel de aanhoudende teugelhulp te geven. Het eerste heeft als gunstig gevolg het voorkomen van passiviteit en het aangaan en aandraven van de geheele colonne tegelijk, waardoor geen *gaten* in de colonne ontstaan en de paarden niet gaan stormen om de verloren afstanden in te halen; vandaar rust in de klasse, met als gevolg meerder vertrouwen bij den reeruit. Het tweede heeft als gunstig gevolg eveneens het voorkomen van passiviteit en voorkomt tevens het oprijden door de paarden onderling. De knoop kan in de teugels blijven en de hulp worden gegeven aan den buitentrensteugel. De helpers kunnen op die wijze spoedig gemist worden en takkenbossen en fascines zijn onnoodig. Den berijders van zeer trage paarden geve men een stokje. Door veel van paarden te laten omwisselen, wat toch veel moet gebeuren, heeft niet steeds dezelfde man de last van het stokje. Op deze wijze kan men voldoen aan hetgeen verlangd wordt in de punten 171 en 173.

Punt 174. In het belang van de paarden zou ik den galop uit de zitoefeningen willen verbannen. Voor een zeer geleidelijke opklimming als dit punt aangeeft is de tijd te kort. Ik ontken geenszins het nut van den galop, als men beschikt over goed galopperende paarden, maar dat zal meest niet het geval zijn. Bovendien is het voor de paarden niet gewenscht, zoo lang te galopperen als noodig zoude zijn en zou ik het tijdperk van de zit- en besturingsoefeningen als een

betrekkelijken rusttijd voor de paarden willen gebruiken. Zij krijgen het nog kwaad genoeg tijdens de volgende oefeningen.

Punt 177. De laatste zin van de 3e alinea: „Dit heeft bij oordeelkundig geleide zitoefeningen van zelf plaats”, wat ik geheel onderschrijf, maakt de eerste drie alinea's overbodig. Hetzelfde geldt voor de laatste zinsnede van dit punt.

Punt 178 en volgende. Het *Balspel* neemt bij de Artillerie nog een veel te groote plaats in. Vergis ik mij niet, dan zijn er chefs, die niet tevreden zijn, als er tijdens de zitoefeningen niet met den bal geworpen wordt. Het Voorschrift geeft hiertoe aanleiding door het Balspel eerst te behandelen en daarna de gymnastische oefeningen te noemen, als zijnde van niet minder belang dan het Balspel. Het balspel acht ik alleen goed voor *zeer angstige* recruten. Behalve de kwestie van de afleiding, die het werpen met den bal geeft, is het balspel van weinig nut en kan zelfs zeer verkeerd werken, wanneer de bal met beide handen boven het hoofd wordt opgevangen, omdat daarbij de lendenen te veel gestrekt worden en stijf gemaakt, behalve de nadeelen reeds in het Voorschrift genoemd en gecursiveerd gedrukt.

De gymnastische oefeningen geven alle voordeelen, die voor het balspel genoemd zijn, maar hebben bovendien tot gunstig gevolg: 1e. Het geven van vertrouwen; 2e. het voorloopig onafhankelijk maken van de bewegingen van de verschillende gedeelten van het lichaam; 3e. de mogelijkheid om fouten in de houding van de ruiters individueel nader te verbeteren.

Deze drie resultaten moet men in dezelfde volgorde tijdens de gymnastische oefeningen trachten te verkrijgen, als 't ware een in-deeling in 3 tijdperkjes, die vloeiend in elkaar overgaan.

De gymnastische oefeningen kunnen vanaf den eersten dag begonnen worden, daar er veel oefeningen zijn, waarbij de man zich kan blijven vasthouden.

Waar bij een oefeningstijd van zes maanden het balspel nog toelaatbaar was, moet het m.i. thans geheel verdwijnen.

Het is jammer, dat de gymnastische oefeningen door velen bij de Artillerie zoo losgelaten zijn, daar de vroegere rijsschool te Bergen-op-Zoom toch veel werk maakte van die oefeningen, die, meen ik, daar gegeven werden naar Oostenrijksch voorbeeld. Later zijn nagenoeg dezelfde oefeningen weer tot ons gekomen via Saumur, Rijsschool Amersfoort.

Om te komen tot het eerste resultaat, kwestie van vertrouwen, is de hoofdzaak, dat de man, door de oefeningen te doen, de gewenschte afleiding krijgt. Het komt er dan minder op aan *hoe* de oefeningen uitgevoerd worden. Den beginneling in het rijden gaat het als den nieuweling bij elke andere sport (schaatsenrijden, wielrijden, enz.), hij stijft zijn spieren krampachtig. Wanneer meer vertrouwen ontstaat, verdwijnt deze spanning vanzelf. Dit vertrouwen ontstaat bij het rustig gaan van de klasse (zie aanwijzingen hierover gegeven en die uit het

Voorschrift) bij het rijden op zadel met beugels. Daarna is hoofdzaak, *hoe* de oefeningen worden uitgevoerd. L'art c'est la manière. Dit geldt hier en verder in het geheele rijden. Bij het bespreken van de gymnastische oefeningen zal ik daarom tevens aangeven de meest voorkomende fouten. De volgorde van de oefeningen, hoewel van eenig belang, zal ik nemen bij het hoofd beginnende en eindigende bij de voeten; de voornaamste oefeningen zal ik aangeven en deze moeten het meest beoefend worden.

1. *De lenigheidsoefening voor den hals*, bestaande uit het laten rollen van het hoofd over den kraag van de jas, in beide richtingen. Deze oefening is moeilijk en moet daarom voorbereid worden door den hals naar voren, naar achteren, naar links en rechts te buigen. De oefening is noodig, omdat een stijf houden van den nek zich niet beperkt tot den nek alleen, maar zich voortplant op schouders, rug en lendenen. Worden de schouders stijf gehouden, dan is van een *stille* hand geen sprake meer. Het stijf houden van rug en lendenen maakt een goeden zit onmogelijk. Voor een militair ruiter is het bovendien op zich zelf noodig het hoofd vrij te kunnen bewegen. Ook daarom is het goed, den recruten van den beginne af aan te leeren, veel naar den instructeur te kijken, vooral wanneer hun naam genoemd wordt. De instructeur heeft hierin een middel te zien, of hij verstaan wordt en de recruten worden er door aangespoord op te letten. In verband daarmee verdient het ook aanbeveling voor den onderwijzer, bij het maken van persoonlijke opmerkingen eerst de opmerking te maken en eerst daarna den naam te noemen van den man, voor wien de opmerking is bedoeld. Tijdens de opmerking zullen dan alle recruten moeten opletten. Bij goed contact tusschen den onderwijzer en de klasse ziet men reeds spoedig den man zijn fout herstellen, nog voor zijn naam is genoemd.

Meest voorkomende fout is het mededraaien van het bovenste gedeelte van den romp. Ook wordt het rollen van het hoofd soms stootend en onregelmatig uitgevoerd, maar bij voldoende voorbereiding is deze fout te vermijden.

2. *Beweging van de armen*. Als het Voorschrift aangeeft. De arm moet gestrekt gehouden worden en de beweging niet in de elleboog, maar in den schouder geschieden, vooral naar achteren; regelmatig en langzaam beginnen, later sneller en krachtiger. Meest voorkomende fouten zijn, het niet stilhouden of krampachtig spannen van den anderen arm; het omlaag brengen van het hoofd of vooruitsteken van de kin tijdens het zwaaien; het vooruitbrengen van het onderbeen aan de zijde, waar de arm gezwaaid wordt.

De oefening wordt dikwijls verkeerd gecommandeerd, b.v. het zwaaien van den arm van achteren naar voren is niet aan te bevelen, omdat daardoor de recruten neiging krijgen, voorover te gaan zitten, neiging, die zij meestal reeds te veel hebben. Beide armen tegelijk, zie Voorschrift.

De oefening is overigens bij recruten zeer populair, zoodat men moet

toezien, wanneer later meer vrijheid wordt gelaten in het kiezen van de oefeningen, o.a. in het laatste gedeelte „het nader regelen van de houding van elken man afzonderlijk”, de meer gemakzuchtigen het zwaaien van een arm niet misbruiken. Wanneer geen oefening voor de armen wordt gecommandeerd, is het het beste, dat de reeruit, wanneer hij zich niet vast houdt, de armen ongedwongen laat afhangen, de hand vlak achter het dijbeen. Deze houding geeft den onderwijzer gelegenheid alle optredende, verkeerde spanningen dadelijk te zien.

Andere oefeningen met de armen, die men vaak ziet uitvoeren, zijn te vermijden. Het omhoog heffen van de armen, haalt het zitvlak uit het zadel en maakt den rug stijf. Bovendien is de eerste foutieve neiging van de reeruten, als er iets bijzonders gebeurd, de handen omhoog te brengen. Hoe lager dus de hand uit gewoonte blijft, hoe beter. Het kruisen van de armen op den rug maakt de lendenen hol en licht ook het zitvlak uit het zadel, kruisen op de borst brengt de schouders naar voren en het hoofd omlaag.

3. *Buigen van de lendenen.* De verticale drafreactie moet bij den geoefenden ruiter geneutraliseerd worden in de lendenen; daardoor alleen is het mogelijk om tijdens den draf met het zitvlak aangesloten in het zadel te blijven. Wanneer het paard met zijn rug in den hoogsten stand komt, wordt de lendenpartij van den ruiter wat gekromd en wanneer het paard weer daalt, worden de lendenen normaal gestrekt. Het bovenlijf moet bij goed buigzame lendenen buiten deze beweging blijven.

Om den beginnening hier van het gevoel te leeren, dient de oefening genoemd in punt 187, *het heffen van de dijen*. Zooals het voorschrift dit aangeeft, heeft het als gevolg, dat meestal de lendenen hol gemaakt worden en het bovenlijf achterover gebracht wordt, om een tegenwicht te vormen tegen de opgeheven knieën, die zonder steun zijn. Bovendien wordt de drafreactie door den man op deze wijze geneutraliseerd door het op- en neerbewegen van de knieën en wanneer deze weer omlaag komen is er niets veranderd, daar de lendenen geheel buiten de beweging zijn gebleven.

Om de oefening goed uit te voeren, moeten de knieën een steun hebben. Dezen steun kan men ze geven door eerst de knieën, van het zadel afgebracht, wat te heffen, dan met de handen aan den voorboom zich zoover mogelijk voor in het zadel te trekken en de knieën links en rechts naast den voorboom te leggen, de dijen ongeveer horizontaal. Het modelzadel leent zich door den hoogen, breedden voorboom slecht voor deze oefening, daar de dijen niet horizontaal genoeg gebracht kunnen worden en de knieën niet dicht genoeg bij elkaar. Men doet daarom beter deze oefening te vervangen door het heffen van één dij, zeer spoedig gevolgd door het brengen van een been over den hals van het paard en zoo eenigen tijd blijven zitten, als 't ware in den dameszit (zijdelings). Hiermede aan te vangen in stap. Het been, dat over den hals wordt gebracht, kan nog eenigen steun vinden door de knieholte op den voorboom te plaatsen. Met de handen kan de man

zich vasthouden, n.l. de binnenhand vóór, de buitenhand achter, als het buitenbeen over den hals wordt gebracht. Meestal ziet men het, zonder waarschuwing andersom doen, het kost zelfs eenige overreding om het den man op de juiste wijze te leeren. Worden de handen andersom vastgehouden, dan drukt hij met zijn arm het eene been terug en wordt de geheele houding gewrongen. Het verdient aanbeveling alleen het buitenbeen over den hals te laten brengen, omdat, mocht de man zijn evenwicht verliezen, hij dan aan de binnenzijde van de colonne meestal op zijn beenen terecht komt. Laat men het binnenbeen over den hals brengen, dan zou de man tusschen het beschot en de colonne beklemd raken, wat niet het gewenschte vertrouwen geeft. Door van hand te laten veranderen, wat toch veel moet geschieden, kan de andere zijde geoefend worden.

Bij het brengen van het been over den hals moet de knie hoog opgelicht worden, zoo sterk mogelijk gebogen, de punt van den voet naar beneden gedrukt, daar anders, wanneer de oefening met sporen herhaald wordt de paarden geprikt zouden worden in den hals.

Gaandeweg zal men de recruten kunnen overtuigen, dat zij gerust één hand, later beide handen, kunnen loslaten, waardoor de zit vrijwel geheel op het evenwicht wordt verkregen. Men kan in deze houding met veel resultaat het rollen van het hoofd, het zwaaien van een arm en het vooroverbuigen van het bovenlijf beoefenen.

Om de recruten zelf te overtuigen van het groote nut van deze oefening, maakt de onderwijzer hen er op attent, dat zij met zooveel meer gemak te paard zitten, nadat zij een tijdje met het been over den hals hebben gezeten. Deze oefening te beschouwen als *de voor-naamste* van de gymnastische oefeningen.

De beschouwingen over punt 186 en 187 zijn hier eenigszins in elkaar gevloeid, omdat het *heffen van de dijen*, als boven omschreven, eigenlijk een oefening is voor de *lendenen*. Het buigen van de lendenen, zonder de knieën op te heffen zooals punt 186 aangeeft, is zeer moeilijk. Het achterover buigen van het bovenlijf heeft weinig practisch nut. Dit laatste is meer speciaal een oefening voor de buikspieren.

De laatste alinea van punt 187 is beslist onjuist. De plaats van de dijen wordt bepaald door de plaats van de knieën en deze laatste is een gevolg van de gymnastische oefeningen. Voert de man uit wat bedoeld wordt in de laatste zinsnede, dan is de plaats, waar hij in het zadel zit de juiste, niet de plaatsing van de dijen; deze zal daarentegen eerder iets te horizontaal komen, als de man de dijen weer laat zakken.

Om nog bij het bovenlijf te blijven, volgt thans de oefening genoemd in punt 191. Deze oefening genoemd „*draaijen en buigen van het bovenlijf*” wordt niet nader omschreven. Ik zou er twee oefeningen van willen maken: *Draaijen van het bovenlijf* naar links en naar rechts bestaat uit een draaijen van den romp in het bovenste gedeelte. Het hoofd moet de bewegingen van het lichaam mede maken. De beweging heeft plaats in het borstgedeelte van de wervelkolom; de lendenwervels laten deze

draaiing niet toe. Dikwijls wordt aanbevolen de armen bij deze beweging zijwaarts te strekken. Ik heb reeds opgemerkt, dat ik te paard de handen liefst zooveel mogelijk omlaag laat houden, dus ook bij deze oefening.

De oefening is voor den militairen ruiter, die vrij om zich heen moet kunnen zien, van veel nut, terwijl bovendien een gemakkelijk draaien van het bovenlijf het onbewust geven van gewichtshulpen (vermeerderd belasten van een zitbeen) bevordert.

Meest voorkomende fouten: de ruiter laat het hoofd niet meedraaien; een gebogen afsteken en stijf maken van den rechterarm bij draaien van het bovenlijf naar links en omgekeerd; het lichten van het zitvlak uit het zadel; het vooruit steken van het rechter onderbeen bij draaien van het bovenlijf naar links en omgekeerd. De beide laatste fouten ontstaan vermoedelijk, omdat de ruiter de schouders te ver wil draaien. Staande zoude daardoor een draaiing in het bekken plaats vinden, wat te paard minder goed kan, omdat het bekken min of meer gefixeerd is. Het is dus beter het bovenlijf in den beginne wat minder ver te draaien dan foutief. Deze opmerking geldt ook voor de andere oefeningen.

Het in tegengestelden zin draaien van heupen en schouders lijkt mij niet wel mogelijk.

Het buigen van het bovenlijf naar rechts en links is een geheel andere oefening. Het is een zijwaartsch buigen van het bovenlijf boven de heupen in de lijn van de schouders. De man moet b.v. trachten met zijn hand zoo laag mogelijk bij zijn rijkap te komen. Het is gemakkelijk om zeer laag bij het been te komen, als het bovenlijf wat naar voren gebracht wordt, dit is echter niet de bedoeling, het lichaam moet in de lijn van de schouders gehouden worden. De oefening heeft vooral nut voor ruiters, die één heup intrekken. Zij moeten dan de oefening voornamelijk naar de andere zijde uitvoeren. De oefening van het heffen van de dijnen is reeds besproken.

Punt 188. Het rollen van de dijnen is een oefening, die, wat belang aangaat, *onmiddellijk* op het heffen van de dijnen volgt.

De oefening is goed beschreven in punt 188; alleen zou ik minder den nadruk willen leggen op de „punt van den voet naar binnen”. Het spreekt van zelf, dat als het dijbeen met de knie, vanuit het heupgewricht naar binnen gedraaid wordt, de punt van den voet wat medegaat. Evenwel is het nog een verkeerd overblijfsel uit het Duitsche rijden, dat de punt van den voet geforceerd naar binnen gedraaid gehouden moet worden; daarom lijkt het mij niet gewenscht hierover te spreken. Als de knie goed geplaatst is en dat is het doel van deze oefening, blijft de houding van den voet, zooals deze van nature is ten opzichte van het onderbeen. Iemand wiens voeten te veel naar buiten staan, zal dit te paard zoo moeten houden, om geen verkeerde spanningen op te roepen.

Het doel van de oefening is tweeledig, n.l. het lenig maken van het

heupgewricht, waardoor de man wijd in het kruis wordt en het verkrijgen van de juiste aansluiting met het dijbeen en de juiste plaatsing van de knie. Daartoe moet het dijbeen goed zijwaarts van het zadel worden afgebracht, daarna vanuit de heup ver naar achteren en langs het zitkussen weer naar voren geschoven. Het bovenlijf moet hierbij recht op worden gehouden. Het is wel gemakkelijker het been ver naar achteren te brengen door het bovenlijf naar voren te doen hellen, maar op die wijze gaat het nuttig effect voor het heupgewricht verloren.

De onderwijzer moet voor iederen man afzonderlijk aangeven, tot hoe ver de knie langs het zitkussen weer naar voren geschoven moet worden, om de juiste ligging van de knie (dijbeen) te verkrijgen.

De knie moet met de binnenzijde tegen het zitkussen aansluiten door de draaiing van het dijbeen uit de heup. Deze aansluiting van de knie is noodig, omdat anders de ruiters hunne aansluiting zoeken met het bovengedeelte van de dij en met de kuit, waardoor het onderbeen niet meer vrij is voor het geven van de hulpen.

Deze oefening bijna uitsluitend in stap te doen uitvoeren of in galop met het binnenbeen. In draf en in galop met het buitenbeen is de oefening te moeilijk, om veel resultaat te verwachten. De manschappen aanraden, zich bij deze oefening vast te houden aan den voorboom.

Behalve het voorover brengen van het bovenlijf, reeds genoemd, is een veel voorkomende fout, dat, bij het weer naar voren komen van het dijbeen, het onderbeen met stijfgehouden kniegewricht naar voren wordt afgestoken. Het is daarom goed, deze oefening zeer dikwijls onmiddellijk te laten volgen door die genoemd in punt 189, het buigen van het been in het kniegewricht. Deze oefening als beschreven in punt 189. Er moet op gelet worden, dat, vooral bij ruiters, die het onderbeen naar voren afsteken, het zwaaien van het onderbeen meer naar achteren dan naar voren geschiedt.

Een veel voorkomende fout is nog, dat het andere been aan de beweging deelneemt.

Hoewel door deze oefening het onderbeen nu volgens eigen zwaarte, ongedwongen zal afhangen, is de man hierdoor echter nog niet in staat het paard op de juiste wijze aan te drijven (zie de bespreking van punt 58), zonder dat de aansluiting met de knie verloren gaat of verandert, m. a. w. hij moet nog leeren de kuit (met de achterzijde) naar het paardenlichaam te draaien, terwijl de knie op haar plaats blijft. Om dit te onderwijzen moet men den man leeren de kleine teen wat omhoog te brengen, als 't ware de zool van den schoen laten zien aan den onderwijzer. Deze oefening dus te laten volgen op die genoemd in punt 189. Het oplichten van een gedeelte van den voet en het draaien van het onderbeen mag slechts een oogenblik duren, bij wijze van beweging; niet het been in dien stand laten houden, daar dit spanning zou veroorzaken.

Punt 190. Buigzaam maken van het enkelgewricht. Deze oefening wordt wel eens vergeten, wat zich wreekt, zoodra weer met beugels wordt gereden. Is het enkelgewricht lenig, bij recruten is dit meest zeer stijf, dan heeft het aan den voet houden van den beugel ook voor recruten geen moeilijkheden en wat nog meer van belang is, wordt het onderbeen niet stijf gemaakt, als gevolg van een stijf enkelgewricht. Veel voorkomende fout bij de oefening voor het enkelgewricht is, dat het bovenlijf of het onderbeen aan de beweging deelneemt.

Punt 192. Wat dit punt voorschrijft is meer een oefening om, schouder-, elleboog- en polsgewrichten eenmaal lenig zijnde, den man te leeren de hand stil te houden, terwijl het bovenlijf op en neer gaat (Engelsch draven). De schouders krijgt men lenig door de oefening van punt 185 of zoo men wil speciale schouderoefeningen (systeem Müller). De laatste echter liever niet te paard, omdat daarbij de armen horizontaal gebracht moeten worden. Het ellebooggewricht is meestal lenig genoeg.

Het polsgewricht is bij recruten meestal stijf, wat oorzaak is, dat de hand niet in het verlengde van den onderarm komt, maar de pols naar binnen gedraaid wordt en de hand naar buiten. Als oefening hiervoor de pols naar buiten rond maken door de hand naar binnen te draaien.

Algemeene opmerkingen. Het zal dikwijls aanbeveling verdienen, verschillende oefeningen te combineeren, voornamelijk ter bestrijding van de meest voorkomende fouten. Dit wijst zich betrekkelijk gemakkelijk. Zoodra een verkeerde spanning ontstaat, voegt men aan een oefening een andere toe, die die spanning weer opheft. Voorbeeld: 1e. Het zwaaien van één arm; fout: het vooruitsteken van de kin; verkeerde spanning in den nek; toevoegen de oefening van het rollen van het hoofd. 2e. Draaien van het bovenlijf naar rechts; fout: vooruitsteken van het linkeronderbeen; verkeerde spanning in het kniegewricht; toevoegen de oefening van het buigen van het been in het kniegewricht, enz.

Tijdens het 3e gedeelte van de gymnastische oefeningen (regelen van de houding van elken reeruit afzonderlijk) zal de onderwijzer de recruten, die thans de oefeningen wel ongeveer kennen, meer vrijheid laten in het kiezen van de oefeningen. Die, welke het moeilijkst vallen, zullen het meest herhaald moeten worden, daar de man die het meest noodig heeft. Bovendien geeft hij elken man een of meer oefeningen aan, die voor dien man van het meeste belang zijn. Een reeruit, wiens dijbeen nog te horizontaal is geplaatst, zal veel de dij moeten rollen. Een ander, wiens dij te vertikaal staat, zal veel de dij moeten heffen. Een man met stijve, bolle lendenen zal het lichaam moeten uitstrekken, enz. enz. De oefeningen herhalen met de teugels in een of beide handen, zie punt 149. Veel de teugels laten losgooien en opnieuw aannemen en

bij het minste, dat deze te lang worden, laten verkorten, m. a. w. den man handigheid leeren met de teugels, waardoor voorkomen wordt, dat hij naderhand met te lange teugels met de handen tegen den buik er van door gaat, alleen door het feit, dat hij niet gewend is de teugels tijdig in te korten.

Men zij voorzichtig met het uitvinden van nieuwe oefeningen. De gymnastische oefeningen, hier besproken, geven voldoende afwisseling. Reeds is bij de bespreking gewezen op enkele beslist verkeerde oefeningen. Hier zij er nog op gewezen, dat oefeningen als „het staan te paard” e. d. bij de gymnastische oefeningen geen nut hebben, doch behooren bij de voltige, die afzonderlijk moet worden beoefend. Wil men een behendigheidsoefening laten uitvoeren voor afwisseling, dan late men b.v. de recruten het buitenbeen over den hals brengen, zich met de binnenhand op den manenkam en de buitenhand aan den buitenzijde van het been op den voorboom vasthouden, in den steun gaan staan op de armen en het buitenbeen weer over het kruis terugbrengen als bij het opspringen. De paarden moeten en kunnen hierbij in gang blijven.

Punt 193. Bij de voltige als eisch te stellen een goed aan de longe gaand paard. Anders wordt het voor den onderwijzer, zoowel als voor den man en niet het minst voor het paard, een marteling. In 3 dagen, per dag tweemaal een half uur, kan men een paard leeren goed aan de longe te gaan.

Punt 194 en volgende. Het springen. Of een klasse recrutenpaarden tijdens de gymnastische oefeningen opgesloten, dus zonder wanorde, kan springen over een boom van 8 d.M., betwijfel ik. De bedoelde oefening heeft zeer zeker nut tijdens het laatste gedeelte van de zit-oefeningen, maar ik zoude den boom maar op den grond laten of hoogstens zooveel ophoogen, dat niet de minste storing in de colonne ontstaat.

Het springen voor het Artilleriepaard is naar mijne meening (ik bespreek hierbij tevens punt 224) een niet op te lossen moeilijkheid, omdat dit paard als rijpaard moet springen, maar als trekpaard niet mag springen. Een paard in de bespanning, dat greppels en andere terreinhindernissen (b.v. lage wallen) gaat springen is een bron van wanorde en verveling. Toch moeten er in de batterijen paarden zijn, die goed springen, om ingedeeld te worden bij het toegevoegde personeel, opdat een batterij-commandant bij zijn verkenningen niet voor kleine hindernissen blijft staan en tevens uit sportief oogpunt voor officieren en onderofficieren. Ik zou hiervoor in 't algemeen de aanwezige Ieren willen bestemmen en speciaal aangelegde Inlanders, ofschoon de laatste (de uitzonderingen zijn daar om den regel te bevestigen), hoe goed bruikbaar overigens voor Veldbatterijen, in 't algemeen onbetrouwbare springers zijn.

Wat de opleiding van de recruten aangaat, zou ik met het springen

maar zeer zuinig willen zijn en meer den nadruk willen leggen op het terreinrijden; durf en handigheid leeren in moeilijk terrein, zonder springen. Met een opleidingstijd van nog geen volle drie maanden zal toch niet voldaan kunnen worden aan het gestelde in punt 224.

Punt 200. De goede houding van been en voet moet door de gymnastische oefeningen zijn ontstaan. Voor aanwijzingen van den onderwijzer tijdens de besturingsoefeningen is het, in 't algemeen gesproken, te laat.

Een zeer goede oefening is het opzettelijk in de drie gangen laten uitdoen van de voeten uit de beugels en weer aan den voet terugdoen. Dit voorkomt hulpeloosheid, wanneer later eens een beugel wordt kwijt geraakt.

Punt 210. Vanzelf zal de man geen neiging krijgen zijn beenen te gebruiken. Dit moet hem beslist geleerd worden. Zooals ik reeds aangaf, moet hiermede reeds in het begin van de gymnastische oefeningen begonnen worden. Voor het ontwennen van het aannemen van aanleuning door de paarden tijdens de zit oefeningen is de tijd wel heel kort; daarvoor bestaat geen gevaar.

De nog resteerende punten van het Voorschrift zijn, behalve de algemeene gang van de Besturingsoefeningen, reeds hierboven besproken bij de beschouwingen over de wending, het kort omzetten, aangaan in galop, achterwaarts gaan, overschenken, enz. en geven mij nog slechts aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Het tempo van den galop nimmer korter dan 300 M.; in het Voorschrift staat een drukfout, 800 M.

Geduld hebben wij in 't algemeen in het rijden veel te veel. Ik zou daarom willen aanbevelen „niet ongeduldig te zijn”.

Het lang gerekte uitspreken van de commando's, op verschillende plaatsen aanbevolen, maakt op mij steeds een weinig vlotten indruk. Ik acht het ook niet noodig. Er zijn wel veel bewegingen, die vloeiend moeten worden uitgevoerd, maar daarvoor is het langzaam, gerekt uitspreken van het commando toch geen waarborg.

Eenige wenken voor de practijk van de Besturingsoefeningen.

De overgang van de gymnastische naar de Besturingsoefeningen moet zeer geleidelijk plaats hebben. Men heeft reeds gezien, dat aanbevolen werd in het laatste gedeelte van de gymnastische oefeningen de recruten te oefenen in het aannemen, verkorten, verlengen, geheel door laten glijden van de teugels. Is de houding van de hand met aangenomen teugels ongeveer verzekerd en wordt deze hand *stil* gehouden, indien niets door deze hand gevraagd moet worden (*stille* hand is de hand, vrij van onwillekeurige, onnutte bewegingen), dan gaat de onderwijzer er toe over te beginnen met de besturingsoefeningen.

Geleidelijk wordt dan de duur van de gymnastische oefeningen verminderd en van de besturingsoefeningen verlengd. Aanbevolen werd reeds nog geruimen tijd, b.v. tot de bijzetteugels verdwijnen en de

paarden op stang met kinketting en trens gaan, de eerste vijf à tien minuten van de les aan de gymnastische oefeningen te besteden, om de voornaamste oefeningen, rollen van de dij en over den hals brengen van het been, te doen herhalen, of door sommige ruiters een andere oefening, die zij nog noodig hebben.

Wat de besturingsoefeningen aangaat, komt het er nu op aan, bij de eerste oefeningen te zorgen, dat de paarden niet gaan stormen, wanneer grootere afstanden ontstaan. De keuze van de oefening geeft hier den doorslag. Verkeerd zoude het b.v. zijn om nu van het hoofd af aan opvolgend te laten aandraven. Men is dan vrij zeker, dat de paarden, die gewend zijn op 1× afstand te loopen, achter elkaar aan gaan stormen, niettegenstaande de pogingen van den berijder.

Zeer gemakkelijk kan men in dit tijdperk afstanden verkrijgen door van het hoofd af aan (begin in stap) de rijbaan te laten verdeelen. Het hoofd van de colonne rijdt door een vloeiende wending naar zijn plaats (op afstand achter den achtersten man van de colonne). No. 2 wendt zooveel later af, dat hij op den benoodigden afstand achter den voorrijder komt, No. 3 weer zooveel later dan No. 2, enz., alleen de achterste man wendt niet af, doch blijft langs den hoefslag stappen. Voor het herstellen van afstanden den recruten leeren, de hoeken af te ronden, als de afstand te groot is en wat meer in te rijden als de afstand te klein is.

Door dit manège verdeelen krijgen de ruiters een eerste begrip van een wending (de windingen zijn groot en vloeiend). Hierbij dient men er voor het uitvoeren van de beweging op te wijzen, dat het paard goed moet doorstappen, wil het kunnen luisteren naar de teugels (een boot zonder vaart luistert niet naar het roer), dus *wanneer* geen schot in het paard is, eerst aandrijven, daarna de handen brengen in de richting, waarheen men wil.

Na halt te hebben doen houden, kan de onderwijzer den recruten voorwaarts gaande de afstanden laten verbeteren, zoodat zij een juist kijk krijgen, hoe groot deze moeten zijn. In stap nu voortdurend laten letten op de afstanden, niet om die afstanden zelf, maar omdat hierbij een begin van besturing ontstaat. Halt houden, weer voorwaarts gaan; weer de colonne laten formeeren (altijd nog in stap) door eerst het hoofd aan te wijzen (de eerste dagen den voorrijder), waarna iedere reeruit door een wending naar binnen op 1× achter zijn voorganger rijdt.

Deze oefening, die het eerste begrip van een wending geeft, geeft tevens gelegenheid tot het maken van een overgang tot halt houden en weer voorwaarts gaan, kan daarna in draf herhaald worden (rustig tempo), overgang van draf tot stap en weer aandraven. Daarna kan men vanaf de verdeelde manège twee groote voltes laten rijden (zie Voorschrift) en al spoedig (steeds weer beginnen in stap) voltes en keertwendingen door de geheele klasse tegelijk. (De wending links (rechts) omkeert op de rechter (linker) hand voorkomt, dat de

paarden van zelf op het commando de beweging uitvoeren. Deze wending wordt gereden eerst de schuine lijn, daarna de halve volte).

Wanneer er op gelet wordt, dat de paarden in gang blijven en de recruten de hulp voor de wending blijven herhalen, kan de volte dadelijk op de voorgeschreven maat worden gereden. Reeds is opgemerkt, dat hier geen buiging van de paarden gevraagd wordt; zij wenden als een boot. Voorhand wendt, achterhand volgt, kuitzen zorgen voor den gang, drijven dus alleen aan als het noodig is.

De volte in draf *kan* eenige moeilijkheden opleveren, wordt in dat geval eerst weer in stap herhaald. Algemeen beginsel geen oefening in draf, voor vrij goed resultaat in stap is verkregen.

Reeds in de eerste les in de besturingsoefeningen vóór het beëindigen van de les de recruten afzonderlijk laten rijden (op één hand aangegeven door den onderwijzer). Is voornamelijk goed om paarden, die langen tijd achter elkaar hebben geloopt, weer te gewinnen uit elkaar te gaan. Onderwijzer er op letten, dat de recruten zich wat verdeelen en niet aan elkaar kleven. De recruten willen n.l. in den beginne veel te veel afwenden, en naar binnen komen, draaien als een tol in 't rond; hen aanwijzen als regel den hoefslag te volgen en alleen af te wenden als zij te dicht achter een ander komen. In 't algemeen hebben de manschappen veel plezier in deze oefening, die bovendien niet moeilijk is, daar de paarden geen kans krijgen achter elkaar aan te stormen, omdat zij alle door elkaar loopen.

De hierboven in 't kort omschreven gang van zaken heeft in de practijk bewezen zeer goed te voldoen en geeft snelle vorderingen. Er zijn natuurlijk vele andere, die even goed zijn, wellicht beter, doch er zijn ook vele andere, die minder voldoen en wel voornamelijk omdat, er niet op gelet wordt, geen oefeningen te vragen, waarbij een paard in versneld tempo naar andere paarden toekomt. Voorbeeld van een verkeerde oefening, die veel gezien wordt. Hoofd van de colonne aandraven langs den hoefslag en aan de staart van de colonne weer in stap overgaan, daarna no. 2 hetzelfde en zoo vervolgens. Bij het begin van het aandraven gaat alles goed, omdat het paard van de andere paarden afgaat; ongeveer op de helft van den afstand begint het paard te stormen, omdat het de staart van de colonne begint te naderen en het samenstel paard en onervaren ruiters strandt dikwijls in galop achter aan de colonne. Fout bij den onderwijzer. Even zoo in den beginne voorzichtig zijn met een oefening als punt 116 aangeeft: „... Passen opgerukt (in draf) — marsch”. Om reden als boven, het opsluiten in verdubbelden gang.

In het Voorschrift wordt niets vastgesteld omtrent het rijden op trens of stang of beide. Ik begrijp uit het Voorschrift dat de paarden tijdens de gymnastische oefeningen ook getoomd zijn met stang en trens. Dit kan zeer goed, doch ik zoude willen aanraden de paarden in het begin

van de besturingsoefeningen bijgezet te laten en de stang zonder kinketting te gebruiken. Eerst wanneer de man voldoende vrije beschikking heeft over zijn handen, de bijzetteugels te laten vervallen en op dat oogenblik de kinketting aan doen, normaal zoodanig, dat met aangenomen teugels de richting van de scharen van den stang een hoek van 45° maakt met de mondspleet.

Engelsch draven zal toch ook in den beginne in de rijbaan moeten worden onderwezen, om goed na te kunnen gaan of de man het onderscheid goed begrijpt op welk been hij draaft en van diagonaal leert verwisselen. Heeft men een recruit, die de beweging van den Engelschen draf niet gemakkelijk vat, dan hem een paard indeelen, dat nog al hoog draaft; veel baat heb ik er steeds bij gevonden voor zulk een recruit de beugels tijdelijk wat te verkorten en hem aan te wijzen een vlok manen aan te nemen.

Het verwisselen van diagonaal leert het vlugst door het voor te laten doen.

Bij het buitenrijden is het moeilijk juist te zien op welke diagonaal gedraafd wordt, als men zelf te paard gezeten licht rijdt. De onderwijzer kan dit het beste controleeren door de colonne te laten voorbijgaan, zelf in stap zijnde. Een regel in de batterij, om b.v. den eersten draf op de rechter, den volgenden op de linker diagonaal te rijden, enz., verdient aanbeveling, doch veel contrôle.

Aangezien in deze beschouwingen de galop uit de gymnastische oefeningen is verbannen, moet in dezen gedachtengang een ander oogenblik worden aangewezen om den galop te onderwijzen. Ik doe dit op het laatst van de besturingsoefeningen als de man reeds geleerd heeft Engelsch te draven en op de wijze, als boven aangegeven voor het in galop laten vallen. Ik onderwijs dit aan elken man afzonderlijk, langs den hoefslag, terwijl de overige manschappen met een verdeelde manege, den hoefslag ruim vrij latend, rondstappen. Dit verdeelen van de manege is noodig, omdat anders het op den hoefslag gaande paard te veel in verleiding is naar binnen te komen. Een moeilijk in galop aangaand paard laat ik voorgaan door een ander paard, dat een geoefend ruiter laat aanspringen. Gaandeweg laat ik twee man tegelijk aangaan in galop en vervolgens meerdere, tot eindelijk de geheele klasse tegelijk kan galoppeeren.

Het nieuwe „Ausbildungsvorschrift für die Kavallerie” (1 Juli 1923).

DOOR

J. E. FEENSTRA,

Eerste Luitenant-Adjutant van den I. d. C.

Het 1 Juli 1923 uitgekomen ontwerp Ausbildungsvorschrift für die Kavallerie (A.V.K.) is, evenals alle nieuw na den oorlog verschenen Deutsche Reglementen, zoowel wat vorm als inhoud betreft, duidelijk en overzichtelijk.

Het behandelt de opleiding van het peloton tot en met het regiment, terwijl tevens het gevecht tot aan het begin van den vuurstrijd er in besproken wordt.

Voor de opleiding *tot het gevecht te voet* gelden de in het „Ausbildungsvorschrift für die Infanterie” gegeven voorschriften, terwijl de voor de Cavalerie noodzakelijke aanvullingen, aangetroffen worden in het A.V.K., speciaal in die punten, waarin het gevecht te voet nog nader behandeld wordt. Voor wat betreft de ruiterschool te paard, wordt het „Reitvorschrift” gevolgd; deze vindt geen afzonderlijke plaats in het A.V.K.

De grondbeginselen voor het gebruik van grootere cavalerieverbanden, evenals de algemeene grondbeginselen voor het gevecht, zijn in het voorschrift F. ü. G. (Führung und Gefecht verbundener Waffen) neergelegd.

Het Reglement is verdeeld in 5 Hoofdstukken, voorafgegaan door eenige „Leitsätze”, waarin kort en bondig gezegd wordt, wat van den soldaat, den aanvoerder, den officier verlangd wordt en waarin tevens algemeene, vaststaande regels voor de africhting worden gegeven.

Groote nadruk wordt gelegd op een ijzeren discipline, de republikeinse „Reichswehr” blijkt in dit opzicht getrouw te blijven aan de oude traditie van de „Alte Armee” van voor den oorlog. En o.i. zeer terecht, met de discipline mag nimmer gechicaneerd worden; elke inbreuk, die hierop uitgeoefend wordt, komt ten koste van de gevechtswaarde van den troep. „Die Vorbedingung für die Brauchbarkeit einer Truppe ist die Manneszucht”, zegt het A.V.K. en wij onderschrijven deze woorden ten volle.

Dit sluit niet uit dat het begrip van „ijzeren discipline” niet kan samengaan met medeleven en belangstellen in alles, wat de ondergeschikten betreft. O.i. zoo juist worden de voorwaarden, waaraan een aanvoerder moet voldoen, weergegeven, waar gezegd wordt: De aanvoerder moet den weg tot de harten zijner ondergeschikten weten te vinden en door een juist begrip van hun voelen en denken, door welwillendheid, onafgebroken zorg en rechtvaardigheid, doelbewust willen en persoonlijk voorbeeld hun vertrouwen weten te winnen, dit is de

beste steun voor het handhaven der discipline in nood en gevaar. Alle weekheid echter is uit den booze.

Groote nadruk wordt gelegd op het feit, dat de militaire opleiding van den cavalerieofficier zich in de allereerste plaats moet voltrekken in den *practischen troependienst*. Lichaamsoefeningen en schieten moeten in het bijzonder door de officieren beoefend worden.

Vlotheid te paard is nummer een, daarom veelvuldige deelname aan terrein- en jachtritten. Maar ook in het wielrijden, motorrijden en chauffeeren moeten de „Reiteroffiziere” doorkneed zijn. De militaire opleiding moet wetenschappelijk aangevuld worden door het verstreken en uitwerken van tactische opgaven en opdrachten, deelname aan tactische oefeningen op de kaart gedurende de wintermaanden, oefenritten en reizen.

Veel gewicht wordt gehecht aan het bestudeeren der krijgsgeschiedenis, terwijl ook de vorming en samenstelling van vreemde legers in hoofdtrekken door elk officier moeten worden bestudeerd. Maar ..... militaire opleiding alleen is niet voldoende. *Ergänzung der Fachausbildung des Offiziers durch allgemeine Bildung* ist unerlässlich, zegt het A.V.K. zeer terecht. Grondige kennis van het Duitsche volks- en staatsleven haalt den band tusschen leger en volk nauwer aan; om deze kennis te bevorderen zal een systematische behandeling van bepaalde onderwerpen uit het volks- en staatsleven door alle luitnants en ritmeesters eenmaal in elk tijdvak van drie jaren als winteropdracht worden medegegeven.

Aan parades wordt nog steeds in Duitschland — in tegenstelling met hetgeen wij hier te lande zien, hoewel wij onmiddellijk toegeven, dat de omstandigheden in Duitschland met zijn vrijwilligersleger veel gunstiger zijn dan die van ons militieleger met zijn korten eerste-oefentijd — groote waarde gehecht. Het A.V.K. zegt hieromtrent (parades): „Ihr alt eingewurzeltés soldatisches Bedürfnis sich bei besonderer Gelegenheit in feierlicher Form und unter Anspannung aller Kräfte zu zeigen, findet seinen Ausdruck in der Parade”.

Gecombineerde oefeningen met andere wapens *in elk jaargetijde* moeten veelvuldig gehouden worden; niet alleen in grooter verband, maar ook in verband van kleine onderdeelen.

In alle jaargetijden moeten schietoefeningen en oefeningen in den verkenningdienst worden gehouden. Wij zien hier dus een doelbewust streven om alle oefeningen — onafhankelijk van het weer en jaargetijde — toch plaats te doen vinden.

Aan een blijvend onderhouden van een vloten aanvalsgesest moet voortdurend groote aandacht worden geschonken. Het deed ons wel-dadig aan in het Duitsche voorschrift te lezen, dat het ontbreken van hulpwapens als vliegtuigen, zware artillerie, tanks en pantserauto's (hoe volkomen in overeenstemming met hetgeen ons leger ook niet of vrijwel niet bezit) niet tot aanvalsschuwheid mag voeren. Grootere bewegelijkheid, betere aanvoering en africhting, het den vijand moei-

lijker maken uit de lucht waar te nemen, door goed aangepaste camouflage, aanpassen aan het terrein en veelvuldige nachtmarschen kunnen veel aan dit gemis vergoeden. Voortdurende bestudeering van de moderne aanvalsmiddelen — al bezit men ze zelf niet — is allernoodzakelijkst; eerst dan kunnen middelen gevonden worden om ook zonder deze den strijd tegen een modern uitgerusten vijand te voeren.

Nachtoefeningen zijn van zeer veel gewicht, elken soldaat moet geleerd worden bij nacht en nevel, ook in onbekend terrein, zijn weg te kunnen vinden. Nachtmarschen, ook buiten de wegen en het gereedstellen bij nacht — in de practijk van den oorlog gebleken veelvuldig voor te komen — moeten veel geoefend worden.

De troep moet in het gebruik van het gasmasker geoefend worden. De Leitsätze eindigen met deze kernspreuk:

„Entschlossenes Handeln bleibt das erste Erfordernis im Kriege“.

De hoogste aanvoerder zoowel als de jongste soldaat moet zich er van bewust zijn dat *nalatigheid* en *verzuim* zaken zijn, die hem zwaar-der aangerekend worden, dan mistasten in de keuze der middelen.

De vijf hoofdstukken ,waarin het A.V.K. verdeeld is, omvatten in volgorde:

- I. Vorbemerkungen.
- II. Die Eskadron zu Pferde.
- III. Der Kavallerie-Maschinengewehrzug.
- IV. Das Regiment.
- V. Die Parade.

Wij zullen ons bepalen tot een zeer korte bespreking van de Hoofdstukken II en IV.

Ad II. Het eskadron.

Bij de behandeling van punt 34 van het Hoofdstuk: „Het eskadron te paard“ is o.i. zeer terecht groote nadruk gelegd op een zorgvuldige individueele eerste africhting van man en paard, daar deze toch den grondslag vormt voor de gezamenlijke africhting. Met de in het najaar 1923 gehouden oefeningen met de herhalingslichtingen '18 en '19, waar vooral bij de lichting '18 door allerlei omstandigheden, als gevolg van het demobilisatietijdperk na November 1918, aan deze zorgvuldige individueele eerste africhting nog al veel gemankeerd heeft, hebben wij voorzeker deze ervaring kunnen opdoen, dat gebrekkige eerste africhting nimmer door gezamenlijke oefeningen in grooter verband is goed te maken.

Aan het exerceeren te paard *in eskadronsverband* wordt nog steeds groote waarde toegekend. „Die Attacke ist sorgsam zu üben“, terwijl „durch straffe Exerzierausbildung“ de orde en de discipline worden bevestigd. Wij onderschrijven deze opvatting ten volle, o.i. kan slechts een *op deze wijze* geoefend eskadron op het gevechtveld zijn aan-

voerder, onder volledige aanpassing aan den algemeenen gevechtstoestand en het terrein, volgen.

Groote nadruk wordt gelegd op veelvuldig oefenen in pelotonsverband, juist omdat in het gevecht aan het enkele peloton menigmaal een zelfstandige opdracht in het kader van het eskadron zal worden gegeven. Bij de oefeningen moet het doen uitvallen van naast hogere commandanten en het overnemen van hun taak door hun opvolgers veelvuldig worden beoefend.

Het eskadron moet in het bijzonder bekwaamd worden in het uitvoeren van *nachtelijke ondernemingen* en *nachtgevechten*. Beginnend met eenvoudige nachtmarschen langs den harden weg, moeten de eischen geleidelijk aan dermate worden opgevoerd, dat het eskadron, ook in moeilijk terrein en opgelost, in het donker kan vechten, zonder dat samenhang en bevelsoverbrenging hieronder lijden.

Voor wat betreft het *afzitten tot het gevecht te voet*, schrijft het A.V.K. voor, dat een paardenhouder 2, 3, 6 of 10 paarden kan houden. Bij het afzitten is rust in de colonne en ordelijk aantreden een gebiedende eisch. De handpaarden moeten — bij onbewegelijke handpaarden — zooveel mogelijk groepsgewijze en gedekt worden opgesteld. Voor elk peloton wordt een „commandant handpaarden” aangewezen; deze is verplicht voortdurend de verbinding met den pelotons-C. te blijven onderhouden en tevens, indien noodig „voor munitieaanvulling” zorg te dragen; personeel wordt hiervoor beschikbaar gesteld.

Wat betreft *het juiste oogenblik* om tot het gevecht te voet af te zitten, deelt het Deutsche Reglement het volgende mede:

„Für den Zeitpunkt zum Absitzen zum Gefecht zu Fusz gilt der Grundsatz, dasz der Zug unter vollem Ausnutzen des Geländes gegen feindliche Erd ünd Luftbeobachter und feindliches Feuer *so nahe wie möglich* an den Gegner heranreitet. *Manchmal wird man unter dem Feuerschütz der schweren Maschinengewehre zum Gefecht zu Fusz absitzen*”.

Waar vooral de laatste jaren bij ons wapen nog wel eens de neiging bestaat, om reeds op zeer groote afstanden van den vijand tot het gevecht te voet af te zitten, waardoor men het groote voordeel, dat ons wapen juist in hare groote bewegelijkheid bezit, geheel prijs geeft en bovendien afziet van een spoedig weder te paard kunnen gebruiken van de afgezeten afdeelingen, verdient een opvatting, als hieromtrent in het A.V.K. wordt gehuldigd, zeer zeker overweging.

Menigmaal zal, met het oog op het vliegergevaar, zeer verspreid en uit elkaar bij kleine plukjes afgezeten moeten worden, hierbij gebruik makende van boomen, schaduw van huizen, e.d. *Iedere oopenhooping van paarden moet zorgvuldig worden vermeden.*

Bij het marcheeren in 's vijands richting bevindt de Esk.C. van het afzonderlijk marcheerend eskadron zich in den regel daar, waar

hij het beste overzicht over het terrein en den vijand heeft, meestal tusschen spits en hoofdmacht in. De oudste luitenant is verantwoordelijk, dat de verbinding tusschen het Esk. en diens C. steeds onderhouden blijft en elk teeken van den C. snel tot het eskadron kan doordringen.

De *afstand* van de spits tot de hoofdmacht bedraagt gemiddeld 1500 M. en is verder afhankelijk van de gesteldheid van het terrein.

De spits-C. is verantwoordelijk, dat het eskadron niet door vijandelijk vuur verrast kan worden.

De *verbinding* tusschen spits en eskadron wordt onderhouden door een zwakke verbindingspatrouille of door verbindingsruiters. De *verbindingsruiters rijden paarsgewijze* en hebben tot taak de spits op de hoogte te houden van de bewegingen van het eskadron en omgekeerd het eskadron den weg naar de spits te wijzen. Zij bewegen zich sprongsgewijze.

Op een spaarzaam gebruik van verbindingsruiters wordt aangedrongen. Bij het aannemen van het gevecht sluiten de verbindingsruiters wederom bij het eskadron aan.

Voor de noodige *flankdekking* worden zijpatrouilles uitgezonden.

Onmiddellijk bij de eerste aanraking met den vijand verlaat het eskadron den marschweg, een van af dit oogenblik te lang blijven staan op den marschweg kan tot onnoodige en bloedige verliezen aanleiding geven.

Rekening houdende met den eisch, dat de vrijheid van handelen te paard zoolang als eenigszins mogelijk is, dient te worden behouden, zal de vorm, waarin gemarcheerd wordt, absoluut afhangen van den eisch van dekking tegen waarneming zoowel van de aarde als uit de lucht, alsmede van dekking tegen vijandelijk vuur. De eskadrons-C. kan elken vorm toepassen, dien de algemeene toestand en het terrein op elk gewild oogenblik noodzakelijk maken; vaste regels zijn hiervoor niet te geven.

De verkenning van het eskadron wordt aan patrouilles opgedragen. *Hoofdeisch* hierbij is, dat de Esk-C. deze patrouilles vast in de hand houdt en ze uitsluitend voor verkenning op korteren afstand bezigt. Het met hen te bereiken succes is hoofdzakelijk afhankelijk van de volgende punten, die in het oog dienen te worden gehouden: 1e. geen te breede doelen aan de patrouille opgeven; 2e. eng begrensde, duidelijke, scherp omschreven opdrachten; 3e. een van te voren nauwkeurig vastgesteld sprongsgewijze van terreinafscheiding tot terreinafscheiding doen voortbewegen der patrouilles.

Aan het gevaar uit de lucht wordt groote aandacht geschonken. *Voortdurend* moet om dekking tegen vijandelijke vliegers worden gedacht. Het A.V.K. zegt zeer terecht, dat, wanneer hier eerst bij het verschijnen van een vijandelijk vliegtuig om wordt gedacht, het in de meeste gevallen te laat zal zijn.

De Esk.-C. zal steeds bij een marsch tegen den vijand eenige hiertoe bijzonder geschikte ruiters voor waarneming tegen vijandelijke vliegers aanwijzen.

De tactische toestand zal voor elk geval in het bijzonder moeten uitwijzen, op welke wijze het beste tegen vijandelijke verkenning van uit de lucht zal moeten worden opgetreden, hetzij door versnellen van gang (stofontwikkeling!), hetzij door halt houden of dekking zoeken. De eskadrons C. bepaalt dienaangaande het noodige. Laagvliegende vliegtuigen in de eerste plaats met mitrailleurs bevuren. Steeds waken tegen het op open, ongedekte verzamelplaatsen opstellen van paarden en voertuigen. Ook bij aankomst in de kwartieren moet hier steeds om worden gedacht.

Tegen pantserauto's is bij plotseling, verrassend optreden van deze slechts één middel: onmiddellijk den marschweg verlaten, oplossen in kleine groepjes en dekking zoeken.

Zijn de pantserauto's tijdig gemeld, dan zoo snel mogelijk een versperring op den marschweg plaatsen en onder vuur nemen met zware mitrailleurs met *pantsermunitie* of met geschut, indien dit aanwezig mocht zijn. De spits laat in dit geval de pantserauto(s) voorbijgaan en brengt onmiddellijk hierna achter de(n) wagen(s) eene versperring aan, zoodat deze niet meer terug kan (kunnen). Juist door het snelle, verrassende optreden van pantserauto's is tijdig melden hiervan, bijv. door middel van vooraf afgesproken teekens met lichtpistolen door de spits, van het hoogste belang.

Groote aandacht wordt aan de *terreinverkenningen* besteed. Daaraan zal *steeds* gedacht moeten worden teneinde voor eventueele verrassingen, die het voorgelegen terrein kan bieden, gewaarschuwd te zijn, waardoor geen noodeloos oponthoud wordt verkregen en de C. tijdig zijne maatregelen hiertegen kan nemen.

De taak der *gevechtspatrouilles* wordt scherp omljnd, veel nieuwe gezichtspunten met hetgeen hieromtrent in ons C. R. II wordt medegedeeld, biedt het Duitsche Reglement echter niet.

In de nabijheid van den vijand gekomen, zal het eskadron als regel *steeds verspreid voorwaarts moeten gaan, hierbij te paard blijvende* en zich aanpassende aan het terrein, teneinde zich aan vijandelijk zicht en vuur te onttrekken.

Bij dit verspreid voorwaarts gaan moet, van den beginne af aan rekening worden gehouden met een elk oogenblik te verwachten optreden in gevechtsgroepen.

Dit moet in vrede tijd veelvuldig geoefend worden, daar alleen een snel verspreid voorwaarts gaan op elk gewild oogenblik, het element der „verrassing” ten volle tot haar recht doet komen. Bij het verspreid voorwaarts gaan groote aandacht te besteden aan een *nauwkeurig voorbereid en goed overdacht samenwerken der gevechtsgroepen onderling en met de zware mitrailleurs en c.g. daarbij ingedeelde artillerie*. Het

spreekt vanzelf, dat eene voortdurende onderlinge *verbinding* en een *elkaar wederzijds ondersteunen* voor een succesvol optreden onontbeerlijk zijn.

Op het oogenblik van verspreid voorwaarts gaan (ook te paard) moeten *de artillerie en de zware mitrailleurs in stelling staan* om dit mogelijk te maken en zoo noodig door vuur te ondersteunen. Het bevel voor dit in stelling komen moet tijdig worden uitgegeven, teneinde noodeloos tijdverlies te voorkomen.

Groote nadruk wordt „bij het verspreid voorwaarts gaan” gelegd, dat dit plaats vindt op een zoo breed mogelijk front. Hierdoor toch is het mogelijk eene uitbreiding van het vijandelijk front, zoowel als verdeling der vijandelijke krachten en mogelijke onbezette tusschenruimten tijdig te onderkennen. Anderzijds zal de vijand in de meeste gevallen, juist door dit tegenover hem in een zoo breed mogelijk front optreden, van de werkelijke sterkte een verkeerden indruk krijgen, en haar grooter schatten dan zij werkelijk is, terwijl een zwakkere tegenpartij kans loopt eerder omvat te worden en juist door die dreigende omvatting tot een onnoodig en eerder terugwijken genoopt zal zijn.

Het bovenstaande stelt zware eischen aan de lagere aanvoerders en vordert van hen groote oplettendheid, een zelfstandig optreden en vastberadenheid. Dit is ook van toepassing op de C. der zware mitrailleurs en der artillerie, die veelal bij een verder verspreid voorwaarts gaan van de eskadrons op eigen gelegenheid het juiste oogenblik van stellingverandering zelfstandig zullen moeten bepalen.

Om aan boven opgesomde zware eischen in oorlogstijd te kunnen voldoen, moeten veelvuldig herhaalde oefeningen in vreedstijd, juist in klein verband, worden gehouden. Wij kunnen niet genoeg de wenschelijkheid van deze oefeningen in klein verband voor onze veldeskadrons, in nauwe samenwerking met het mitrailleurpeloton en vooral ook met de artillerie, naar voren blijven brengen, temeer waar in de meeste onzer cavalerie garnizoenen de gelegenheid hiertoe zoo buitengewoon gunstig is.

Wat het *gevecht te paard* betreft, wordt nog als vaststaand aangenomen, dat — ondanks alle moderne vuurwapenen — afzonderlijk optredende esk. en kleinere afdeelingen tegen een geschokten of verrasten vijand nog steeds succes zullen hebben. *Daarom moet aan het esk. als eisch worden gesteld, dat het uit alle vormen of opstellingen snel en in iedere richting — hetzij gesloten of opgelost — tot den aanval moet kunnen overgaan.* De eisch van „verrassing” moet hierbij echter ten allen tijde op den voorgrond staan.

Aanvallen tegen vijandelijke cavalerie zullen als regel ontstaan uit een verrassend op elkander stooten. Daarom zullen alle verkenningsafdeelingen (van en met één of meerdere esk. tot en met kleine patrouilles) ten allen tijde met het *gevecht te paard* rekening moeten houden. Getrouw aan de oude cavaleristische leuze „de eerste klap is een daalder

waard'' zal, bij *verrassend* op elkander stooten, zelfs op numeriek veel sterkere vijandelijke cavalerie, onmiddellijk en zonder aarzelen *snel* en zooveel mogelijk *gesloten* door deze afdeelingen worden aangevallen.

Artillerie kan slechts dan te paard worden aangevallen, wanneer te verwachten is, dat zij haar geschut en mitrailleurs niet tegen de aanvallende cavalerie in werking zal kunnen stellen.

Het is van het hoogste belang, dat elke aanval te paard zooveel mogelijk door eigen vuur wordt ondersteund, hierbij er rekening mede te houden dat de afdeelingen, die den aanval met vuur ondersteunen, dusdanig worden opgesteld, dat zij dien zoo lang en doeltreffend mogelijk kunnen ondersteunen. Zijn zware mitrailleurs beschikbaar dan deze in flankerende opstellingen plaatsen. *Als algemeene regel geldt, dat ondersteuning met eigen vuur vóór, gedurende en na den aanval te paard gewenscht is.*

Pantserauto's, die aan het eskadron ter uitvoering van zijn opdracht tijdelijk kunnen worden toebedeeld, kunnen worden gebruikt:

- 1e. tot *ondersteuning* van de spits;
- 2e. voor *krachtdadige verkenning*, indien de verkenning te paard onvoldoende sterk is gebleken om op een bepaald punt door te stooten;
- 3e. voor de *vervolging*;
- 4e. bij den *terugtocht*, ten einde het eskadron in de gelegenheid te stellen zich van den vervolgenden vijand los te maken;
- 5e. tot het overbrengen van berichten in een landstreek die door vijandelijke cavalerie of wielrijders of door de bevolking zelve onveilig wordt gemaakt.

Aan de cavalerie toegevoegde *wielrijdersafdeelingen* (waarvan in Duitschland, in scherpe tegenstelling met hetgeen wij hier te lande zien toegepast, slechts een zeer bescheiden gebruik wordt gemaakt) eigenen zich volgens het A.V.K. tot:

- 1e. het overbrengen van berichten en het onderhouden van de verbinding;
- 2e. het bezetten van belangrijke punten vóór den marschweg gelegen;
- 3e. het vervolgen van den vijand;
- 4e. het vertragen van 's vijands opmarsch bij den terugtocht.

Hierbij wordt opgemerkt, dat grootere wielrijdersafdeelingen aan de harde wegen zijn gebonden en niet in staat zijn een langdurigen vuurstrijd te voeren.

Ad IV. Het Regiment.

Het zwaartepunt van de opleiding van het Regiment tot het gevecht dient te worden gelegd op een snelle wisseling tusschen de bewegingen te paard en het gevecht te voet en omgekeerd.

Het regiment moet ook bij duisternis en nevel vast in de hand van den R.C. zijn.

Veelvuldige oefeningen in sterk doorsneden en bedekt terrein zijn aan te bevelen. Deze doen de daaraan verbonden bezwaren voor wat betreft: de leiding, de verbinding, het samenwerken van onderafdeelingen en de moeilijkheden verbonden aan de verkenningen, ten volle tot haar recht komen.

Met nadruk wordt gewezen op *het groote gevaar van een te snel doen verloop der vredesoefeningen*, daar dit een verkeerd beoordeelen van den duur van werkelijke gevechtshandelingen in de hand werkt. Het zal daarom veelal gewenscht zijn bij vredesoefeningen slechts een onderdeel van een gevechtshandeling te behandelen, en dit zoo nauwkeurig mogelijk tot zijn recht te doen komen. Hierbij er rekening mede te houden dat alle onderdeelen een beurt krijgen.

Oefeningen, betrekking hebbende op werkelijke oorlogshandelingen, waarbij de troep lang, bij voorkeur ook des nachts, in actie is, kunnen buitengewoon leerzaam zijn. Deze oefeningen moeten gelegenheid bieden, naast verkennings- en veiligheidsmaatregelen, ook het bivakkeeren, het dekking zoeken tegen gevaar uit de lucht en de verpleging van man en paard in het terrein te doen beoefenen. Ter bevordering van de samenwerking met andere wapens is een veelvuldige oefening hiermede noodzakelijk.

Bij het dekking zoeken tegen gevaar uit de lucht dient onderscheid te worden gemaakt of het gaat om vijandelijke aanvalsvliegers af te weren, zich tegen bommen te dekken of rekening te houden met vijandelijke verkenningsvliegers.

De opleiding van het exerceeren te paard gaat niet verder dan het eskadron. In het regimentsverband zijn de Esk.C. verantwoordelijk voor: het nauwkeurig rijden, de orde en het juist uitvoeren der bewegingen van hun eskadron.

O.i. zeer juist omschrijft het A.V.K. nauwkeurig de eischen, waaraan een R.C. moet voldoen „Der Regimentskommandeur soll jugendlich frisch, entschlußkräftig und fähig sein, Lage und Gelände auch in schwierigen Verhältnissen klar zu beurteilen. Seine Persönlichkeit beeinflusst entscheidend die Tätigkeit des Regiments und fördert das Zusammengehörigkeitsgefühl der Truppe”.

Verderop vinden wij, dat de R.C. zijn regiment leidt door *bevelen*, slechts zelden zal hij gebruik maken van commando's of *teekens*. Bevelen, gegeven in het bijzijn van alle onder C. bieden beteren waarborg voor de onderlinge samenwerking, dan bevelen, alléén gegeven of schriftelijke bevelen.

De C. van de verbindingsafdeeling blijft steeds in de onmiddellijke nabijheid van den R.C.

Tijdens de oefeningen of het gevecht kiest de R.C. zijn opstellingsplaats zoodanig, dat van hieruit een rustige bevelsvoering en een ongestoorde overbrenging van berichten verzekerd is. Er moet tevens naar worden gestreefd, dat het terrein en de algemeene gevechtstoestand

zooveel mogelijk door hem kan worden overzien, onder dit voorbehoud echter dat de R.C. voor zijn persoon tijdens het gevecht niet aan deze opstellingsplaats is gebonden; zijn staf zal echter, ten einde een ongestoorde bevelsoverbrenging te verzekeren, op deze opstellingsplaats blijven. Is bij uitzondering echter een verplaatsing noodzakelijk, dan moeten onmiddellijk maatregelen voor een ongestoorde verdere doorzending van berichten worden getroffen. De C. der M.P. en de C. van aan de cavalerie ingedeelde andere wapensoorten blijven, tot aan het moment waarop de zware mitrailleurs of andere wapensoorten in het gevecht worden ingezet, zooveel mogelijk in de onmiddellijke nabijheid van den R.C., zonder echter nochtans aan deze plaats gebonden te zijn.

Omtrent *den opmarsch tot het gevecht* wordt medegedeeld, dat het Regiment als regel zich langs één marschweg zal bewegen. Echter kan de noodzakelijkheid om zich aan vijandelijke luchtaanvallen of luchtverkenningen te onttrekken, bij een daartoe gunstig wegenet tot een opmarcheeren in meerdere colonnes nopen.

De beveiliging bestaat als regel uit het voorhoede-eskadron, waaraan z.n. toegevoegd: wielrijders, zw. mitrailleurs, stukken geschut en pantserauto's. *Aan een Reg. Cav. toegevoegde pantserauto's marcheeren nooit in de marschcolonne, maar als regel bij de spits.*

Uitzending van zijpatrouilles kan, tengevolge van den algemeenen toestand en van het terrein noodzakelijk zijn. Er kunnen zich omstandigheden voordoen, waarbij in stede van het voorhoede-eskadron met een spits ter beveiliging zal kunnen worden volstaan. De afstand van het voorhoede-eskadron (of spits) tot de hoofdmacht zal als regel niet minder dan 2 K.M. bedragen.

Ontwikkeling tot het gevecht.

Als regel zal, *op zijn laatst* wanneer de voorhoede op den vijand stoot, het regiment den marschweg verlaten.

Vliegers en verdragend geschut kunnen reeds op grooten afstand van den vijand tot het verlaten van den marschweg noodzaken.

Bij het stooten op den vijand ontwikkelt zich de voorhoede onmiddellijk tot het gevecht en tracht, door onversaagd doordringen: *in front* met zwakke afdeelingen en pantserauto's, en *in de flanken* met andere afdeelingen, *den vijand te omvatten*, zoo snel mogelijk den vijandelijken weerstand te breken en diens sterkte vast te stellen.

Hoofdtak van de voorhoede toch is, den opmarsch van het Reg. zoo min mogelijk te vertragen.

Gelukt het aan de voorhoede niet den vijand onmiddellijk terug te werpen, dan moet de R.C. die zich het dichtst in de nabijheid der voorhoede bevindt, zelfstandig besluiten:

- 1e. of hij de voorhoede van uit de hoofdmacht zal versterken;
- 2e. of hij met het hoofd der hoofdmacht zal afbuigen;
- 3e. of hij de hoofdmacht in haar geheel tot ontwikkeling zal brengen.

Dikwijls zal het tijdig inzetten van zw. mitrailleurs en van artillerie ter ondersteuning van de voorhoede voldoende zijn om klaarheid over den vijandelijken tegenstand te verkrijgen. Dit tijdig inzetten verzekert tegelijkertijd de verdere bewegingen van de hoofdmacht; het afbuigen of doen versterken der voorhoede zal afhangen van de inzichten van den R.C. aangaande den toestand. Hoofdzaak voor hem is, *dadelijk en onverwijld een beslissing nemen. Afwachten en werkeloos blijven op dit moment is tijdverlies en meestal verkeerd.* Op een volledig inzicht krijgen in den toestand bij den vijand zal toch zelden kunnen worden gewacht; de cavalerie moet ook bij niet opgehelderden toestand van den vijand snel tot ontwikkeling overgaan en den vijand aanpakken, zooals zeer terecht in het A.V.K. staat: „durch ausgiebiges Ausnutzen der Pferdebeine zu schnellem Entfalten nützt sie (die Kavallerie) die Vorteile der Beweglichkeit und des überraschenden Auftretens und nimmt dem Feind die Zeit zu Gegenmassnahmen”.

Het inzetten der verbindingsmiddelen, in het bijzonder van de telefoon, moet vroegtijdig overwogen en bevolen worden, opdat men deze bij het begin van het gevecht al reeds zal kunnen gebruiken. Een spaarzaam gebruik in den aanvang verdient aanbeveling, met het oog op den geringen voorraad en de mogelijkheid van een snelle verandering van den toestand.

Bij den *aanval van het regiment* wordt nog eens naar voren gebracht dat bij de cavalerie, meer dan bij alle andere wapens, hoofdzaak moet zijn een snel succes bij den aanval te bereiken. De hoofdkracht van haar aanval ligt in het snel, *verrassend* optreden. Daar de verrassing echter slechts korten tijd zal werkzaam zijn, is het zaak dezen korten tijd zoo snel mogelijk te benutten. Men zal dus, om aan dezen eisch zoo goed mogelijk te voldoen, dikwijls moeten *afzien* van het in reserve houden van afdeelingen.

De aanval te paard van het geheele regiment zal slechts zelden, en dan nog onder bijzonder gunstige omstandigheden, mogelijk zijn.

In het gunstigste geval zullen één, hoogstens twee eskadrons, te paard kunnen worden *ingezet*, indien het terrein en de gevechtsomstandigheden zulks mogelijk maken. In dit geval is het van het hoogste belang dat deze aanval te paard *steeds door eigen vuur* wordt ondersteund. De zware mitrailleurs, e.q. de toegevoegde artillerie, nemen alsdan tijdig een zoodanige opstelling in, dat zij den aanval te paard door vuur kunnen ondersteunen, bij voorkeur indien mogelijk uit flankerende opstellingen. Terwijl het gros van het regiment te voet aanvalt, zullen zich voor zwakkere afdeelingen, b.v. pelotons, nog dikwijls gunstige momenten voordoen om door een snellen, verrassenden aanval te paard plaatselijk succes te behalen. Met nadruk en o.i. terecht zegt het A.V.K.: „Gewandte, wagemutige Reiter werden solche Lagen herbeizuführen wissen”.

Omtrent de *vervolgving* worden eenige zaken naar voren gebracht, die o.i. wel van belang zijn onder de oogen te worden gezien. In de

eerste plaats wordt medegedeeld dat, éénmaal tot de vervolging besloten zijnde deze ook „rücksichtslos” moet worden doorgevoerd, zonder rekening te houden met het al of niet vermoeid zijn der eigen ruitery. Snel, doortastend aangrijpen van den geslagen vijand is plicht van iederen ruiter-commandant. De praktijk van den laatsten oorlog heeft bewezen, dat zelfs zwakke cavalerie-afdeelingen, op het juiste moment ingezet, ja zelfs enkele ruiters, dikwijls zwaar geschokte groote vijandelijke afdeelingen tot overgave kunnen dwingen.

Aan eigen, tot vervolging op de flank van den terugtrekkenden vijand, ingezette ruiterafdeelingen moeten zoo mogelijk pantserauto's, zware mitrailleurs en e.g. artillerie worden toebedeeld.

Hiermede besluiten wij onze bespreking over het nieuwe Deutsche ontwerp Cavalerie Reglement. Hoewel aangepast aan de lessen, die de afgelopen wereldoorlog ook aan de Deutsche Cavalerie heeft geleerd, hebben wij tot onze groote voldoening kunnen vaststellen, dat de oude frissche ruitergeest ook in dit reglement is bewaard gebleven. De specifieke cavaleristische eigenschappen van vlot en zelfstandig handelen, het ontwikkelen en bijbrengen van een strenge, rechtvaardige discipline worden in dit reglement der republikeinsche Rijkswerruiterij nog immer hoog gehouden. Wij kunnen iederen cavalerieofficier de bestudeering van dit duidelijke en overzichtelijke reglement ten zeerste aanbevelen.

De moreele factoren.

DOOR

B. VAN SLOBBE,

Kapitein van den Generalen Staf.

Majoor de Gelder schreef in „De Militaire Spectator” van April j.l. een belangwekkend artikel over de moreele factoren. In dit artikel komt hij terug op een verschil van opvatting, dat in het debat van de bijeenkomst der vereeniging t.b.v.d. Krijgswetenschappen van 19 December 1922 tusschen hem en mij bleek te bestaan. De wijze, waarop Majoor de Gelder zijn strijdbijl tegen mij hanteert, kan ik niet bewonderen. Ik zal haar in de volgende regelen, die moeten dienen als een tegenweer, niet navolgen.

Op de eerste plaats wil ik vaststellen, dat ik de waarde van het moreel zeer hoog stel en dat ik verhandelingen op dit gebied, zooals die van den Kapitein Koster in K.W. en die van den Majoor de Gelder, onlangs en vroeger in „De Militaire Spectator” gepubliceerd, weet te waardeeren.

Majoor de Gelder wrijft mij aan, dat ik mij in het debat, volgende op mijne voordracht over „Beschouwingen over moderne Gevechtsvoorschriften, in het bijzonder wat de infanterie betreft” van het verwijt, het moreele gebied geheel te hebben voorbijgezien, heb afgemaakt door gebrek aan tijd hiervan de oorzaak te noemen. Maar wat had Majoor de Gelder dan gedacht? Hij insinueert, dat gebrek aan tijd een gevaarlijke kapstok is om onderwerpen aan op te hangen, die men niet aandurft of weet aan te pakken. Hij had dus klaarblijkelijk eene grondige behandeling van het moreele gedeelte van mijn onderwerp verwacht. Over de moreele factoren heeft Kapitein Koster in K.W. eene voordracht gehouden, die een avond vulde; over de moreele factoren heeft Majoor de Gelder reeds verschillende artikelen gepubliceerd. En nog is het onderwerp niet uitgeput.

Toen ik de uitnoodiging ontving om voor K.W. te spreken over Moderne Gevechtsvoorschriften, wist ik, dat men van mij verwachtte eene behandeling van de infanterietactiek. Uit de inleiding van mijn onderwerp blijkt zeer duidelijk, dat ik mij daartoe zou beperken.

Het verwijt van Majoor de Gelder gaat dus wel langs mij heen. Wilde ik mijn onderwerp in den korten tijd, dien men mij kon geven, eenigszins grondig behandelen, dan moest ik tot tijdsbesparing alle zaken, die niet direct met mijn stof verband hielden, buiten beschouwing laten.

Majoor de Gelder laat mij in het debat zeggen „dat wij voor moreele opleiding te nuchter zijn en dat het voorbeeld het eenige middel is om het moreel op te voeren”.

Ik heb niet beweerd, dat wij voor moreele opleiding te nuchter zijn, hoewel ik toegeef, dat uit mijne opmerking, dat het voorbeeld het eenige middel is om het moreel op te voeren, kan worden afgeleid, dat ik van moreele opleiding niet veel moet hebben.

In mijne voordracht vindt men: „Met het karakter van het volk moeten onze gevechtsvoorschriften rekening houden. Onze voorschriften moeten niet, zooals de Fransche voorschriften graag doen, voortdurend op het moreel werken; daarvoor is de Nederlander te nuchter. Zij moeten niet te veel willen uitleggen, waarom iets is bepaald; als het logisch is, nemen wij aan; wij hebben niet graag, dat ons iets met omhaal van woorden wordt aanbevolen”.

Met den laatsten volzin zal Majoor de Gelder het wel eens zijn. En wellicht ook met het overige gedeelte van het aangehaalde.

Zinnen over moreel komen, wanneer zij zwart op wit temidden van een tactisch of technisch onderwerp worden aangetroffen, den doorsnee-Nederlander licht wat hoogdravend voor.

In het debat merkte ik op, dat, wat in ons A.G.V. betreffende den Commandant en den Officier wordt gezegd, daar niet op zijne plaats is, waarmede ik echter niet wilde beweren, dat de inhoud dezer punten m.i. zonder waarde is.

De uitlating, dat het *eenige* middel om het moreel tot een hoog peil op te voeren het voorbeeld, het voorgaan van den Commandant onder alle omstandigheden, is, trek ik in. Ik heb in het debat een oogenblik te veel gedacht aan menschen, die meenen door redeneeren vechtsoldaten te kunnen vormen; ik plaatste in mijn gedachten die personen tegenover anderen, die steeds in alles een voorbeeld zijn voor hunne ondergeschikten en deze onder alle omstandigheden voorgaan.

Maar het voorbeeld, het voorgaan, blijft m.i. toch *het* middel. Ook Kapitein Koster geeft het in zijne voordracht in K.W. van dit jaar als zoodanig aan. We lezen op blz. 122: „De werkelijke aanvoerders-eigenschappen schuilen echter in het karakter, in de eerste plaats in het besef van plicht ten aanzien van zijne taak en van zijne ondergeschikten. Wie deze eigenschappen toont, wint gezag, ook tegenover ondergeschikten, die in ontwikkeling hooger staan” en op blz. 141: „Moeten wij vaststellen, dat het bezigen van geestelijke middelen tot verheffing van het moreel niet eenvoudig in zijne toepassing is, dat het betrekkelijk weinigen gegeven is, woorden te kiezen, die tot het hart van den soldaat spreken, er is een taal, welke door allen verstaan wordt, de duidelijke taal van het voorbeeld”.

Ongetwijfeld is het noodzakelijk in vreedestijd te streven naar de ontwikkeling van het moreel, opdat in oorlogstijd de troep moreel hoog staat en blijft staan.

Daartoe is het in de eerste plaats noodig, dat onze officieren en onderofficieren plichtgetrouwe mannen zijn, op de hoogte van hun taak, belangstellend in het welzijn van hunne ondergeschikten en steeds het goede voorbeeld gevend. Bij de eerste en de verdere vorming van de

officiëren en de onderofficiëren moet hieraan zeer groote aandacht worden geschonken. Ik ga dan ook geheel accoord met de meening van den Majoor de Gelder, dat bij de eerste opleiding der aanvoerders de factor „soldaat” zeer belangrijk is.

De toekomstige aanvoerders moeten leeren voor welke moeilijkheden zij in den oorlog wellicht komen te staan. Zij moeten weten, dat het moreel in de legers der oorlogvoerenden heen en weer schommelde en zij moeten de redenen der instortingen en de middelen tot opheffing leeren kennen.

Zij moeten een goed inzicht hebben in de omstandigheden, waaronder de soldaten in vreedstijd, maar vooral in oorlogstijd, kunnen verkeerden. Zij moeten op de hoogte zijn van de sociale en de economische vraagstukken en van het geen er woelt en gist in de samenleving. Zij moeten psychologisch worden ontwikkeld. Men moet hierbij echter bedenken, dat de een — trots alle theorie — onhandig zal blijven staan tegenover zijne ondergeschikten, terwijl de ander — zonder theorie — terstond weet hoe hij hen moet aanpakken.

In ons leger met zijn korten oefentijd zal men gedurende dien tijd op den soldaat weinig invloed kunnen uitoefenen teneinde te zorgen, dat zijn moreel in oorlogstijd hooggestemd zij en blijve. Men kan hem misschien vertrouwen in zijne chefs geven, vertrouwen in zijne wapens, vertrouwen in zijne vaardigheid. Men kan hem eene voorstelling geven van de omstandigheden, waaronder een gevecht wordt gevoerd.

Maar wat men den soldaat niet in voldoende mate zal kunnen geven, dat is ontwikkeling van zijne nationale gevoelens, dat is een tegengif voor de demoraliseerende invloeden, die in het burgerleven op hem inwerken. Daarvoor is onze oefentijd te kort. Wat het onderwijs en (of) de omgeving gedurende jaren hebben verstoord, kan niet in enkele theorieuren worden hersteld op eene zoodanige manier, dat de herstelling ook voor de toekomst blijvend zal zijn.

Aan het einde van zijn artikel zegt Majoor de Gelder, dat wij, officieren, ook nog een taak te vervullen hebben *buiten* het leger, dat wij moeten trachten hetzelfde, wat wij *in* ons leger wenschen, ook uit te dragen tot ons volk, omdat niet slechts de moreele krachten *in het leger*, doch de moreele krachten *in het volk*, den doorslag geven.

Voor al met dit gedeelte van het betoog van den Majoor de Gelder stem ik gaarne in.

Om te zorgen, dat wij in oorlogstijd kunnen beschikken over een leger met een voldoende moreel, moeten wij de weerbaarheidsgedachte opnieuw onder het volk brengen. Dit is hard noodig, want enerzijds zijn de nog aanwezige nationale gevoelens amper in staat om den Jan Saliegeest buiten te sluiten, anderzijds vieren internationale en idealistische bevliegingen hoogtij.

Gegevens vreemde legers. (Juli 1924).

ZWITSERLAND XII.

1. Regeeringsvorm.

De wetgevende macht in Zwitserland berust bij den *Nationalen Raad* en bij den *Stendenraad* (Conseil des Etats), samen vormende de „*Assemblée fédérale*”.

De Nationale Raad vertegenwoordigt het Zwitsersche volk; op elke 20.000 zielen wordt één afgevaardigde gekozen voor den tijd van drie jaren (thans 198 leden).

De Stendenraad vertegenwoordigt de kantons met 2 afgevaardigden voor elk kanton en 1 afgevaardigde per half-kanton (Zwitserland bestaat uit 19 kantons en 6 half-kantons, zoodat de Stendenraad uit 44 leden bestaat). De zittingstijd der afgevaardigden wordt door elk kanton naar eigen goedvinden geregeld.

De uitvoerende macht berust bij den *Bondsraad* (Conseil fédéral), bestaande uit 7 leden die gekozen worden door de beide bovengenoemde wetgevende lichamen in vereenigde vergadering. De leden worden benoemd voor 3 jaren en zijn dadelijk herkiesbaar.

Een der 7 leden van den Bondsraad is Bondsprezident; hij wordt door de wetgevende lichamen voor één jaar gekozen en is niet dadelijk herkiesbaar.

De leden van den Bondsraad, die persoonlijk ook den titel van „*Bundesrat*” voeren, *staan aan het hoofd van de departementen* van algemeen bestuur. Deze hoofden voeren slechts den volkswil uit; wordt een wetsvoorstel niet aangenomen, dan gaat het departementshoofd nog niet heen, doch dient hij een nieuw ontwerp in, dat rekening houdt met dien volkswil.

Wanneer 30.000 stemgerechtigde burgers daartoe het verlangen te kennen geven, wordt een volksstemming gehouden over bondswetten en algemeen geldende bondsbesluiten.

2. Wettelijke regeling van veranderingen aangebracht in de organisatie van het leger.

De *constitutioneele* basis van de militaire organisatie is en blijft (althans voorloopig) de wet van 12 April 1907. Volgens artikel 52 dezer wet stelt de „*assemblée fédérale*” vast, de organisatie en de aantallen troepeneenheden van de verschillende wapens, het materieel waarmede de troepen zullen uitgerust worden, het aantal bataljons en compagnieën infanterie alsmede het aantal eskadrons dragonders, dat door ieder kanton geleverd moet worden.

Volgens artikel 53 van dezelfde wet stelt de bondsraad, als grondslag nemende de door de „*assemblée fédérale*” naar aanleiding van art. 52 gemaakte besluiten, de samenstelling van het leger vast.

De tegenwoordige organisatie der troepen berust nog in hoofdzaak op het besluit der „assemblée fédérale” van 6 April 1911, met bijbehorende sterktetabellen, doch in het laatste tiental jaren zijn zoovele en dusdanig ingrijpende veranderingen in de organisatie van het leger bij besluit van den bondsraad aangebracht, dat deze raad, ofschoon hij van meening is dat de wet van 12 April 1907 voorloopig nog als *constitutionneele grondslag* gehandhaafd kan blijven, het toch noodig acht de wijzigingen, welke in de organisatie door hem zijn aangebracht, alsmede die, welke alsnog door hem worden voorgesteld, door een besluit der „assemblée fédérale” te doen approuberen.

Nadat in den bondsraad ter zake overeenstemming was verkregen, is dan ook op 6 Mei 1924 een ontwerp federaal besluit bij de „assemblée fédérale” ingediend, ter wijziging van het besluit van 6 April 1911. Dit ontwerp ging vergezeld van eene zeer uitvoerige memorie van toelichting, op beide zal in de hieronder volgende punten nader ingegaan worden.

3. Geen ontwapening en geen vermindering van bewapening.

In de memorie van toelichting wordt de gedachte aan ontwapening, in verband met de weinige stabilisatie van den vrede in Europa, geheel terzijde gesteld. Integendeel komen in de memorie zinsneden voor als:

„Nous devons pouvoir du jour au lendemain être prêts; il sera impossible de replâtrer au dernier moment ce que, par optimisme ou par mollesse, nous aurons failli à préparer en temps utile .....”. „Un pays désarmé est dans une situation dangereuse et il constitue aussi un danger pour les autres.....” „Ce n'est pas seulement notre déclaration de neutralité qui a épargné à notre pays d'être le champ de bataille des armées étrangères, mais aussi notre propre armée sur laquelle a pu s'appuyer notre politique”.

4. Dienstplicht, contingent.

Volgens de artikelen 2 en 4 van de wet op de legerorganisatie van 12 April 1907, wordt ieder Zwitser dienstplichtig van af het jaar dat hij den 19 jarigen leeftijd bereikt, terwijl de eerste oefening volbracht wordt, in het jaar waarin de leeftijd van 20 jaar bereikt wordt.

Bij besluit van den Bondsraad werden in 1919, inschrijving en eerste oefening op grond van financiële overwegingen een jaar naar achteren verschoven.

Al was deze bepaling gunstig in verband met de lichamelijke geschiktheid der recruten, die in sommige streken op 20 jarigen leeftijd nog niet tot volle ontwikkeling is gekomen, zoo stond hier tegenover, dat de effectieven voor het oorlogsleger een gevoelige vermindering ondergingen, aangezien aan de „élite” een geheele lichte ontzomen werd.

In 1919 werden de keuringseischen verzwaard, waardoor de getalsterkte der opgeleide recruten een dusdanige vermindering onderging, dat ook zonder de reeds vermelde verschuiving van leeftijd, het volledig op oorlogsvoet brengen der troepen onmogelijk zou worden en de organisatietabellen nog slechts theoretische waarde zouden bezitten. Het getal opgeleide recruten dat in 1913 het cijfer 22.548 bereikte, en gedurende de jaren 1914/1917 gemiddeld 28.019 bedroeg, daalde in 1920 tot 16.202 man. Daarna is dat cijfer langzamerhand gestegen tot 20.396 man in 1923. In 1919 beperkte zich de opleiding tot de recruten die ten gevolge van de griep, het vorige jaar niet onder de wapenen hadden kunnen komen.

De verscherpte keuringseischen brachten een groote ontevredenheid, daar vele jongelieden, die gaarne hun militaire oefeningen volbracht zouden hebben en onder de oude bepalingen ook goedgekeurd zouden zijn geworden, thans afgewezen werden.

Om de effectieven voor de nieuwe organisatie te kunnen bereiken moeten jaarlijks 22.500 *geoeffende recruten* afgeleverd kunnen worden. De regeering acht het mogelijk dit contingent te kunnen bereiken, door verzachting der keuringseischen, zonder dat oordeelkundige fysieke selectie behoeft prijs gegeven te worden.

Bij het opstellen van het ontwerp van de nieuwe organisatie is de regeering uitgegaan van de onderstelling dat ook teruggekeerd zal worden tot de wettelijke leeftijden voor inschrijving en eerste oefening.

5. Indeeling van den landweer bij de „Elite”-troepen.

Tot 1912 was bij elk legerkorps een brigade landweer ingedeeld; daarna werd de landweer-infanterie overgebracht naar de legertroepen, waarbij zij 6 infanteriebrigades vormden.

Naar aanleiding van de ondervinding, welke in den oorlog opgedaan werd over de voordeelen welke gelegen zijn in het stelsel om de oude lichten met de jonge troepen in nauw verband in te deelen, wordt thans voorgesteld de verbinding tusschen „élite” en landweer inniger te maken.

Uit ieder regiment der élite kan een bataljon landweer gevormd worden, aldus uit ieder der 6 divisies élite welke elk uit 6 regimenten infanterie bestaan, 6 bataljons landweer.

Deze 6 bataljons kunnen worden vereenigd tot 3 regimenten landweerininf. elk à 2 bat.

Tot de divisie behooren aldus:

3 brigades infanterie (élite) à 2 reg à 3 bat., en

3 regimenten landweerininfanterie à 2 bat.

De landweer-regimenten kunnen voor bijzondere opdrachten in de divisie benut worden, doch ook kan aan ieder der 3 brigades (élite) à 2 reg. nog een reg. landweer gegeven worden, zoodat dan de divisie over 3 brigades à 3 reg. beschikt.

6. Uitbreiding der bergtroepen.

Het groote nut dat goed geoefende bergtroepen, voor de verdediging van Zwitserland kunnen hebben, leidde er tot, dat in de nieuwe organisatie in eene versterking dezer troepen wordt voorzien.

Elk der 6 divisies bestaat uit 3 brigades infanterie à 2 reg., terwijl bij de 1e, 3e, 5e en 6e divisie een der 3 brigades eene *bergbrigade* is (sedert 1911).

Thans wordt bij de 4e divisie een der brigades omgezet in eene bergbrigade, terwijl later ook de 2e divisie eene bergbrigade zal bekomen. De bergbrigade der 5e divisie wordt *uitgebreid met een nieuw op te richten regiment infanterie*, waardoor het aantal regimenten bij de „élite” stijgt van 36 reg. tot 37 reg.

Ten einde ten slotte het geheele leger in het gebergte te kunnen laten optreden, zullen de treinen gereorganiseerd worden, terwijl een grooter gebruik zal gemaakt worden van paarden met draagzadels.

7. Infanterie.

Tot de infanterie worden gerekend: fuseliers en karabiniers, mitrailleurs (regimentsmitrailleurs en bereden mitrailleurs) en wielrijders.

a. Fuseliers en karabiniers.

Volgens het nieuwe ontwerp behooren tot het leger 18 à 24 brigades infanterie, waardoor men de mogelijkheid niet uitsluit om eventueel de 3 landweeregimenten bij ieder der 6 divisies, tot ééne brigade te vereenigen.

Het aantal regimenten infanterie bedraagt 37 (zie punt 6) bij de „élite” en 18 (was 16) bij de landweer, totaal dus 55 regimenten inf.

Het aantal bataljons bij de „élite” wordt van 99 bat. fuseliers en 8 bat. karabiniers in 1911, gebracht op 99 bat. fuseliers en 11 bat. karabiniers, dus totaal 110 bat. Eene indeeling bij elke divisie van 18 bat. zou het getal brengen op $6 \times 18 = 108$, doch de 1e divisie bezit slechts 17 bat., de 5e divisie daarentegen 21 bat. Het aantal landweerbataljons wordt zeer verminderd en gebracht van 56 op 37, zoodat totaal 110 bat. „élite” + 37 bat. landweer = 147 bat. bij de infanterie.

Door invoering van de regimentsmitrailleurs (welke in de organisatie van 1911 niet bestonden) zijn jaarlijks 2300 recruten benodigd, waardoor het aantal compagnieën infanterie „élite” verminderd moest worden van 428 op 341 (301 fuselier- en 40 karabiniercompagnieën).

De 4e compagnie bij elk bataljon moest dientengevolge worden opgeheven, terwijl het bataljon een mitrailleurcompagnie sterker geworden is. Het aantal compagnieën landweer is verminderd van 212 op 113, alzoo eene vermindering met 99 comp. Het totaal aantal comp. infanterie is dus 341 bij „élite” + 113 bij de landweer = 454 compagnieën.

Door de vermeerdering van de artillerie- en van de mitrailleurbe wapening, heeft de aanvulling van munitie voor artillerie en infanterie een zoo groot belang gekregen, dat het noodig wordt munitieaanvulling van beide wapens te scheiden.

Te dien einde wordt bij ieder der 37 reg. infanterie der „élite” een *parkcompagnie*, (gevormd door de landweer) ingedeeld; totaal dus 37 parkcompagnieën (landweer).

De 6 etappenbataljons der „élite”, welke bestonden volgens de organisatie 1911 zijn opgeheven.

b. Mitrailleurs.

Zoowel bij elk der 110 bat. „élite” als bij elk der 37 landweerbat. is eene compagnie mitrailleurs ingedeeld, totaal dus 147 mitr. comp. Bij de mitr.comp der „élite” zijn 12 zware mitrailleurs ingedeeld; de landweer mitr.comp. hebben eerst 6, daarna 9 en ten slotte 12 zware mitrailleurs, al naarmate de sterkte dier comp. toeneemt door overgang van personeel der „élite” naar de landweer.

De 6 bereden mitrailleurafdeelingen der „élite” (1 afd. per divisie) elk à 3 comp. blijven gehandhaafd; tot de landweer behooren 6 bereden mitrailleur comp. Totaal dus 24 bereden mitr. comp. Ten slotte behooren nog tot de élite 2 afdeelingen elk à 2 comp. bergmitrailleurs en tot de landweer 2 comp. bergmitr.

c. Wielrijders.

In het ontwerp worden de wielrijders belangrijk uitgebreid, de memorie zegt:

„Tot nu toe werden de wielrijders slechts gebruikt voor den verbindingdienst en bij uitzondering voor het gevecht.

Aleen, of in verbinding met de cavalerie kunnen de wielrijders vele opdrachten volvoeren, die in Zwitserland met diens talrijke defilés en gemakkelijk verdedigbare rivierovergangen, herhaaldelijk zullen voorkomen.

In vergelijking met de cavalerie springt het weinig kostbare der wielrijders dadelijk in het oog, terwijl ook de aanvulling en hergroepering bij intredende verliezen bij laatstgenoemde gemakkelijker zal kunnen geschieden.

Wanneer de nieuwe organisatie in werking is getreden, zullen proeven genomen worden om te kunnen beslissen of eenheden van wielrijders en motorwielrijders, eventueel ook de cavalerie, welke met de opheldering en de dekking belast is, zal kunnen vervangen”.

Van de 8 comp. wielrijders der „élite” welke bestonden volgens de oude organisatie voor het verrichten van den verbindingdienst, waren 6 comp. bestemd voor de 6 divisies, 1 comp. voor de cavaleriebrigades, en 1 comp. voor den legerstaf, terwijl de 6 landweer wielrijder comp. beschikbaar waren voor den verbindingdienst bij de 6 landweerbrigades. Laatstgenoemde 6 landweercamp. zullen gemengde comp. worden („élite” en landweer); daar de landweer bij de élite divisies ingedeeld zal worden (zie punt 5) kunnen deze compagnieën belast worden met den verbindingdienst bij de divisies (1 comp. per divisie). Bij elk dezer 6 gemengde comp. wordt een gemengde sectie motorwielrijders ingedeeld, terwijl bovendien een gemengde comp. motorwielrijders zal opgericht worden.

De opheffing der 4e comp. in ieder bataljon, zal het gaandeweg mogelijk maken 9 à 18 comp. wielrijders der „élite" te vormen, geschikt voor het gevecht. 6 dezer comp. zullen gebruikt worden bij de divisies, om op te treden in verbinding met de divisiecavalerie en de bereden mitrailleurafdeeling. 3 à 12 dezer comp. zullen ingedeeld worden bij de cavaleriebrigades.

De 9 à 18 comp. zullen bewapend worden als de infanterie comp. met geweer en lichten mitrailleur, terwijl de comp. welke bestemd zijn voor de cavalerie ook zware mitrailleurs met motortractie kunnen ontvangen.

De 9 à 18 comp. worden vereenigd tot 3 afdeelingen (1 per legerkorps); bij mobilisatie staat iedere afdeeling 2 comp. aan de divisies af, terwijl de overige comp. op een cavaleriebrigade worden gedirigeerd.

(Slot volgt).

Samenstelling der divisie zonder bergbrigade.

- 1 *divisiestaf*.
 3 *inf.-brigades* à 2 reg. E ⁽¹⁾ à 3 bat. en 1 park comp. L ⁽¹⁾; het bat. à 3 comp. en 1 mitr. comp.
 3 *regimenten landweer infanterie* à 2 bat.
 2 *comp. wielrijders*, de comp. E als gevechtcomp., de comp. E en L ⁽²⁾ voor den verbindingdienst.
 1 *afdeeling bereden mitrailleurs* à 3 comp.
 1 *afdeeling dagonders* à 2 esk. (worden bij mobilisatie door een cavaleriebrigade geleverd).
 1 *brigade artillerie* à 2 reg. veld art. (het reg. à 2 afd. van 3 bt. kanonnen van 7,5 c.M., 2 parkecomp.), 1 afdeeling houwitsers van 12 c.M. (à 2 bt. en 1 parkecomp.), 1 compagnie voor den waarnemingsdienst.
 1 *bataljon sappeurs* à 4 comp.
 1 *divisie bruggetrein* (wordt bij mobilisatie verschaft door een bat. pontonniers).
 1 *telegraafcompagnie*.
 1 *geneeskundige afdeeling* à 6 comp. E en 1 comp. L.
 1 *veldhospitaal* à 3 verbandplaatsafd.
 1 *afdeeling voor geneeskundig transport* à 6 colonnes (de colonnes worden bij mobilisatie gecompleteerd door het personeel van het Roode Kruis).
 1 *afdeeling verplegingstroepen* à 4 comp. (3 comp. E, waaronder 1 berg comp. en 1 comp. L).
 1 *afdeeling lastauto's* à 4 colonnes.
 1 *afdeeling trein* (bergtroepen) à 2 tot 6 colonnes.

Totaal bij de divisie:

18 bat. E.	1 telegraaf comp.
6 bat. L.	3 park comp. der inf.
2 comp. wielr.	4 park comp. der veld art.
3 comp. bereden mitr.	1 park comp. der veld houw.
2 eskadrons.	7 comp. hospitaalsoldaten.
12 veldbatterijen.	3 verbandplaatsafdeelingen.
2 bt. veldhouw.	6 geneesk. transportecolones.
1 comp. art. waarneming.	4 verplegings comp.
4 comp. sappeurs.	4 colonnes lastauto's.
1 divisiebruggetrein.	2 à 6 colonnes bergtrein.

1) E = élite; L = landweer.

2) E en L = gemengd élite en landweer.

Samenstelling der divisie met bergbrigade.

A. Veldtroepen.

- 1 *divisiestaf*.
 2 *inf. brig.* à 2 reg. à 3 bat. en 1 park comp.
 2 *reg. landweer inf.* à 2 bat.
 2 *comp. wielr.*
 1 *bereden mitr. afd.* à 3 comp.
 1 *afd. dragonders* à 2 esk.
 1 *art.-brigade* à 2 reg. 7,5 c.M., 1 afd. houw. en 1 comp. voor art. waarneming.
 1 *bat. sappeurs* à 3 comp.
 1 *divisiebruggetrein*.
 1 *telegraaf comp.*
 1 *geneesk. afd.* à 5 comp.
 1 *veldhospitaal* à 4 verb. afd.
 1 *afd. voor geneesk. transport* à 8 colonnes.
 1 *verplegingsafdeeling* à 3 comp.
 1 *afd. lastauto's* à 4 colonnes.
 1 *afd. trein* (bergtroepen) à 2 tot 4 colonnes.

Totaal der veldtroepen.

- 12 bat. E, 4 bat. L.,
 2 comp. wielr.
 3 comp. bereden mitr.,
 2 eskadrons,
 12 veldbatterijen, 2 bt. houw.,
 1 comp. voor art. waarneming,
 3 comp. sappeurs,
 1 bruggetrein,
 1 telegraaf comp.,
 2 park comp. inf.
 4 park comp. veldart., 1 idem houw.,
 5 comp. hospitaalsoldaten,
 4 verbandplaatsafd.,
 8 geneesk. transportecolones,
 3 verplegingscomp.,
 4 colonnes lastauto's (1 sectie gedetacheerd bij de bergbrig),
 2 à 4 colonnes bergtrein.

B. Bergbrigade.

- 1 *berg inf.-brigade* à 2 reg. E berginf. (à 3 bat.), 1 inf. park comp., 1 trein voor berginfanterie.
 1 *reg. landweer berginf.* à 2 bat.
 1 *afd. bergart.* à 2 bergbt., 1 park comp. en 1 trein voor bergart.
 1 *comp. berg-sappeurs*.
 1 *berg telegraaf comp. en seiners*.
 1 *geneesk. berg afd.* à 3 comp.
 1 *comp. berg verplegingstroepen* (waaraan toegevoegd 1 sectie lastauto's).

Totaal der bergtroepen.

- 6 bat. E, 2 bat. L,
 2 bergbatterijen,
 1 comp. berg-sappeurs,
 1 telegraaf comp.,
 1 park comp. inf.,
 1 trein voor berg inf.
 1 park comp. berg art.,
 1 trein berg art.,
 3 berg comp. hospitaalsoldaten,
 1 comp. berg verplegingstroepen.

Boekbeoordeeling.

Hoe moet ik chauffeeren? Wenken omtrent besturing en onderhoud van de auto en het verhelpen van storingen, voor den eigenaar-bestuurder, door J. L. DUDOK VAN HEEL. *Deventer*, 1924. Æ. E. KLUWER (Prijs f 1.—).

Voor het met den dag groeiende amateur-automobilisme is dit beknopte werkje een aanwinst te noemen. Het bevat in zeer begrijpelijken vorm de *onmisbare* dosis kennis, die ieder automobiëlbestuurder moet bezitten; en daaraan ontbreekt tegenwoordig nog wel het een en ander.

We wenschen het boekje dan ook in veler handen; het zal ongetwijfeld tot voordeel strekken van veel automobilisten persoonlijk en van het automobilisme in het algemeen. H.

Mijn systeem. Dagelijks 15 minuten aan de gezondheid gewijd, door J. P. MULLER. 2e omgewerkte en vermeerderde druk. Opnieuw vertaald naar de nieuwe Engelsche uitgave door W. J. A. ROLDANUS Jr. Met 122 afbeeldingen. *Amsterdam*, 1923. J. L. W. SEYFFARDT EN ZOON. (Prijs f 2.—).

In zijn werkje stelt de schrijver zich, onder het motto: „Dagelijks 15 minuten aan de gezondheid gewijd”, ten doel, aan te toonen hoe de vrij gezonde, middelmatige mensch zijn gezondheid kan behouden en versterken en zijn lichamelijke en geestelijke energie verhoogen.

Waar in de vroegere uitgaven slechts een krachtige vorm of stadium van iedere oefening werd beschreven, heeft schrijver in deze nieuwe uitgave de gemakkelijkste stadia of heel eenvoudige voorbereidende bewegingen in alle bijzonderheden beschreven en overvloedig geïllustreerd. Een practisch en duidelijk boekje. N.

De Nederlandsche strijdmacht en hare mobilisaite in 1914, onder redactie van J. KOOIMAN. Afl. 15 en 16. *Arnhem*. HERMAN DE RUITER.

Afl. 15 opent met een beknopt overzicht van de taak van de Oorlogshonden. Vervolgens een artikel van denzelfden schrijver over „Mitrailleurhonden”. S. somt nogmaals de oorzaken op waardoor z.i. de hondentraactie schipbreuk heeft geleden. Wij hebben, in de practijk, veel van de verrichtingen door de mitrailleurhonden gezien en verklaren, dat ons destijds verkregen *ongunstig* oordeel, in geen enkel opzicht door het betoog van S. is gewijzigd. Voorts bevat deze afl. artikelen over: „Het Nederlandsche afweergeschut gedurende de mobilisatie 1914—'18”; „Ons spoorwegbedrijf in de mobilisatie” en de „Verple-

gingscommissie voor de Stelling van Amsterdam''. Een en ander is, op de bekende wijze, rijk van foto's voorzien. Afl. 16 vangt aan met een opstel over de, uit onze organisatie verdwenen, mitrailleurafdeelingen. Vervolgens, van de hand van den heer C. W. VAN DOODEN, een zeer goed artikel over het verlichtingspark. Ten slotte een stukje, van weinig belang, over de bestrijding van den smokkelhandel. R.

Felddienst. Handbuch für Unterführer aller Waffen.
Charlottenburg 4, 1924. VERLAG OFFENE WORTE.

Een beknopt handboekje samengesteld met gebruikmaking van de nieuwere tactische voorschriften. De korte opsomming van de eigenschappen van den aanvoerder en het hoofdstukje „Tarnen'' verdienen onze aandacht. Overigens is het werkje voor ons van weinig belang.

Die Truppenführung. Ein Handbuch für den Truppenführer und seine Gehilfen. Bearbeitet von Oberstleutnant von COCHENHAUSEN. *Berlin, 1924. E. S. MITTLER & SOHN.*

De ruimte laat niet toe van dit boek een uitvoerige bespreking te geven. De inhoud is zeer belangrijk en veel omvattend; wij aarzelen dan ook niet dit werk als het beste te beschouwen van hetgeen ons den laatsten tijd op dit gebied bereikte. De als voorbeeld gegeven bevelen zijn goed doordacht en volledig. Waar h. t. l. verschillende voorschriften nog niet zijn verschenen en wij omtrent vele zaken nog in het duister tasten, kan dit handboek, berustende op de praktijk van den oorlog, ook voor ons van veel nut zijn.

Wij bevelen de bestudeering met warmte aan; een uitstekend werk voor de korpsbibliotheken. R.